

**STRATEGIA
ROZWOJU
KAPITAŁU
LUDZKIEGO
2030**

**MINISTERSTWO RODZINY, PRACY
I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

**STRATEGIA
ROZWOJU
KAPITAŁU LUDZKIEGO
do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**

Warszawa, sierpień 2019 r.

PROJEKT

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
I. Ramy prawne oraz zgodność ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	6
II. Diagnoza, prognoza trendów rozwojowych, opis obszarów interwencji działań Strategii.....	11
Kapitał Ludzki	13
Umiejętności	13
System opieki zdrowotnej	23
Spójność Społeczna	31
Demografia i rynek pracy	31
Ubóstwo i wykluczenie społeczne	41
III. Cele i oczekiwane rezultaty Strategii	52
Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych	54
Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej	59
Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.....	61
Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne	64
IV. Zakres działań i wymiar terytorialny Strategii.....	66
Zakres działań.....	66
Wymiar terytorialny	69
V. Realizacja Strategii w ujęciu obszar – kierunki interwencji – projekty strategiczne – projekty uzupełniające	74
Obszar Kapitał Ludzki	74
Kierunki interwencji	74
a) Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki.....	74
b) Budowa infrastruktury równego dostępu do informacji.....	87
c) Lepsze stanowienie prawa i dobre rządzenie	88
d) Zmniejszenie zjawiska przestępczości	88

e)	Poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej	91
f)	Poprawa kultury fizycznej w społeczeństwie.....	96
	Obszar Spójność Społeczna	98
	Kierunki interwencji	98
a)	Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski	98
b)	Polityka migracyjna jako instrument zarządzania zasobami ludzkimi	102
c)	Aktywna polityka rodzinna	103
d)	Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych	106
e)	Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej	109
VI.	System realizacji, monitorowanie i ewaluacja Strategii	113
VII.	Wskaźniki realizacji celów Strategii	115
VIII.	Ramy finansowe Strategii	121
IX.	Załączniki	150
1.	Informacja o konsultacjach społecznych i międzyresortowych przeprowadzonych w trakcie prac nad Strategią	150
2.	Lista projektów.....	151
3.	Lista podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.....	155

WYKAZ SKRÓTÓW:

AAI	Wskaźnik aktywnego starzenia się (ang. Active Ageing Index)
AROPE	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (ang. At risk of poverty or social exclusion rate)
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BBDG	Badania Budżetów Gospodarstw Domowych
CEDEFOP	Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (ang. European Centre for the Development of Vocational Training)
EHCI	Europejski Indeks Zdrowia (ang. Euro Health Consumer Index)
ELA	Ogólnopolski system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych
EU SILC	Europejskie badanie warunków życia ludności (ang. EU Statistics on Income and Living Conditions)
HLY	Wskaźnik przeciętnego trwania życia w zdrowiu (ang. Healthy Life Years)
KE	Komisja Europejska
KPPUiWS	Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji
LLL	Uczenie się przez całe życie (ang. Lifelong Learning)
LOWE	Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji
MSP	Sektor małych i średnich przedsiębiorstw
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. Organization for Economic Co-operation and Development)
OECD PISA	Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów nadzorowany przez OECD (ang. Programme for International Student Assessment)
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OSE	Ogólnopolska Sieć Edukacyjna
PIAAC	Międzynarodowe Badanie Kompetencji Osób Dorosłych (ang. Programme for the International Assessment of Adult Competencies)
POIiŚ 2014–2020	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020
POWER 2014-2020	Program Wiedza Edukacja Rozwój
PROW 2014-2020	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
SMD	Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej (ang. Severe material deprivation rate)
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
TIK	Technologie informacyjne i komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UP	Umowa Partnerstwa
UZPPR	Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
VLWI	Wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy (ang. Very low work intensity rate)
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia (ang. World Health Organization)

WPROWADZENIE

---

14 lutego 2017 r. Rada Ministrów przyjęła *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)*. SOR wyznaczył nowe zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym. W SOR zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych i Strategia stanowi podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych.

Przyjęcie SOR, nowej średniookresowej strategii rozwoju kraju, spowodowało konieczność weryfikacji i aktualizacji dotychczas obowiązujących zintegrowanych strategii rozwoju, w tym Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL).

Celem prac nad aktualizacją SRKL jest zapewnienie, aby określone w SOR cele, kierunki interwencji, działania i projekty, stanowiące strategiczne zadania państwa w obszarze kapitału ludzkiego i obszarze spójności społecznej - rozbudowa i podnoszenie jakości kapitału ludzkiego w Polsce oraz zwiększanie obszaru spójności społecznej - zostały osiągnięte.

Prace nad aktualizacją merytoryczną i redakcyjną SRKL koordynuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W celu jak najrzetelniejszego dokonania aktualizacji SRKL, resort pracy przeprowadził zarówno konsultacje wewnętrzne, jak również konsultacje wśród instytucji zewnętrznych. Dzięki tym działaniom dokument został skonfrontowany z obecną sytuacją i wyzwaniem społeczno-ekonomicznymi w Polsce. Wzbogacony został także o propozycje nowych działań, poza zawartymi w SOR projektami strategicznymi, w postaci projektów uzupełniających, nie ujętych w SOR, ale zgłoszonych przez realizatorów SRKL.

SRKL stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie stoją przed Polską, w zakresie lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i zapewnienia spójności społecznej. Do wyzwań tych należy uczynienie z Polski bardziej atrakcyjnego miejsca do życia, rozwijania wiedzy i podejmowania pracy, a w konsekwencji lokowania inwestycji oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Rozwój kapitału ludzkiego i spójności społecznej przyczynia się do pełniejszego wykorzystania zasobów pracy oraz wsparcia wzrostu konkurencyjności gospodarki. Wyzwania, jakie stoją przed Polską w zakresie wzmocnienia kapitału ludzkiego obejmują poprawę sytuacji demograficznej w kierunku zwiększenia dzietności, a jednocześnie zmiany systemu funkcjonowania państwa wynikające z procesu starzenia się społeczeństwa.

Struktura zaktualizowanej SRKL wynika ze wskazań ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i z konstrukcji SOR. Obejmuje ona ramy prawne i objaśnienie zgodności z SOR (rozdział I). SRKL w zwięzły sposób prezentuje diagnozę i prognozę trendów rozwojowych, jak i opisuje obszary interwencji działań (rozdział II). Cele i oczekiwane

rezultaty SRKL zostały omówione w rozdziale III. Wymiar terytorialny Strategii został przedstawiony w rozdziale IV. Oś realizacji SRKL, zaprezentowana jest w rozdziale V. Składają się na nią obszary (kapitał ludzki i spójność społeczna), kierunki interwencji w ramach każdego z obszarów oraz wyróżniona przez SOR kategoria projektów strategicznych, która została rozszerzona o projekty uzupełniające.

W aktualizację SRKL włączyło się 14 ministerstw i instytucji centralnych, które zgłosiły 58 projektów strategicznych i uzupełniających, które mają doprowadzić do osiągnięcia założonych celów. Projekty zostały scharakteryzowane w rozdziale V, w ramach poszczególnych dziesięciu kierunków interwencji.

Osobne części poświęcone są systemowi monitorowania i ewaluacji oraz wskaźnikom realizacji celów SRKL (odpowiednio rozdział VI i rozdział VII).

Ramy finansowe przedstawione są w części VIII.

Załącznik 1 informuje o konsultacjach społecznych i międzyresortowych, którym podlegała SRKL. Szczegółową listę projektów strategicznych i uzupełniających zawiera Załącznik 2., natomiast Załącznik 3. informuje o podmiotach uczestniczących w aktualizacji i realizacji SRKL.

I. RAMY PRAWNE ORAZ ZGODNOŚĆ ZE STRATEGIĄ NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

RAMY PRAWNE

Ustawa z 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju jest podstawą prawną dla opracowania SOR, jak i innych strategii rozwoju¹.

SOR jako średniookresowa strategia wyznacza podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym, obejmując okres 4–10 lat. SOR realizowany jest przez strategie rozwoju oraz przy pomocy programów, z uwzględnieniem okresu programowania Unii Europejskiej.²

Aktualizacja SRKL jako strategii rozwoju, winna być spójna ze średniookresową strategią rozwoju kraju, tj. SOR, i określać w szczególności³:

- 1) diagnozę sytuacji w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz różnicowań przestrzennych i terytorialnych;
- 2) prognozę trendów rozwojowych w okresie objętym strategią;
- 3) cele rozwoju, w tym kierunki interwencji w zakresie objętym strategią wraz z zestawem wskaźników monitorujących oraz ich wartościami docelowymi, z uwzględnieniem różnicowań przestrzennych lub terytorialnych;
- 4) systemy realizacji i ramy finansowe.

Do dokumentów, których zapisy istotnie nawiązują do obszarów działania SRKL należą również:

- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U.2018 poz. 1265 i 1149);
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000, 1290, 1669, 2245.);
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668);
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. 2015 poz. 1916);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 511 z późn. zm.);
- Horyzontalne zintegrowane strategie rozwoju:
  - Strategia Produktywności,
  - Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność),

---

¹ Ustawa z 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz. U. 2017, poz. 1658)

² Por. Art. 9, op. cit.

³ Por. Art. 13, op. cit.

- Strategia Sprawne Państwo,
  - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
  - Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa,
  - Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 r.),
  - Polityka Energetyczna Polski,
  - Polityka Ekologiczna Państwa.
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji;
  - Programowanie perspektywy finansowej na lata 2014 -2020. Umowa Partnerstwa.
  - Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 - rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 2015 r.;
  - Strategia Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Zalecenia dla poszczególnych krajów (CSR) oraz Krajowy Program Reform (KPR) na rzecz realizacji Strategii Europa 2020, jako krajowy instrument realizacji Strategii Europa 2020.

ZGODNOŚĆ ZE STRATEGIĄ NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU I UMOWA PARTNERSTWA

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL) została przyjęta uchwałą nr 104 Rady Ministrów w dniu 18 czerwca 2013 r. Koordynowanie i nadzorowanie realizacji SRKL zostało powierzone ministrowi właściwemu do spraw pracy.

Główny cel SRKL został określony jako rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i

SOR wprowadza nowy model rozwoju kraju - rozwój odpowiedzialny – czyli taki, który ma wiązać konkurencyjną gospodarkę z dbałością o środowisko oraz jakością życia w taki sposób, aby zapewnić korzyści z tego płynące wszystkim grupom społecznym.

ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Dla realizacji celu głównego wyodrębniono cele szczegółowe, które obejmowały następujące działania: 1) Wzrost zatrudnienia, 2) Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, 3) Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, 4) Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, 5) Podniesienie kwalifikacji i kompetencji obywateli.

Cele te w świetle wyzwań postawionych w SOR pozostają wciąż aktualne. Obecnie jednak SRKL dynamizuje swoje działania w zakresie spójności społecznej – jednego z głównych obszarów koncentracji działań zdefiniowanych w SOR - i odchodzi od dotychczasowego podziału na narzędzia, czyli działania na rzecz rozwijania kapitału ludzkiego przyporządkowane do poszczególnych etapów życia człowieka, by zastąpić je układem

zaczepniętym z SOR, tzn. obszarami koncentracji działań, kierunkami interwencji i przypisanymi do nich projektami strategicznymi i projektami uzupełniającymi.

SOR wprowadza nowy model rozwoju kraju - rozwój odpowiedzialny – czyli taki, który ma wiązać konkurencyjną gospodarkę z dbałością o środowisko oraz jakością życia w taki sposób, aby zapewnić korzyści z tego płynące wszystkim grupom społecznym. Działania rozwojowe mają stworzyć warunki zarówno dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, jak i wzrostu spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. SOR koncentruje działania na trzech celach: 1) trwałym wzroście gospodarczym opartym coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną; 2) rozwoju społecznie wrażliwym i terytorialnie zrównoważonym oraz 3) skutecznym państwie i instytucjach służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu. Dodatkowo SOR przewiduje interwencje w ramach tzw. sześciu obszarów horyzontalnych, wpływających na osiągnięcie celów SOR. Obszary te dotyczą: kapitału ludzkiego i społecznego, transportu, energii, środowiska, bezpieczeństwa narodowego. Pośród tak sformułowanych celów i obszarów interwencji SOR znajdują się zadania do realizacji w ramach SRKL, tzn. działania na rzecz rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego w obszarze spójności społecznej oraz działania w ramach obszaru horyzontalnego - kapitału ludzkiego.

Biorąc pod uwagę obszary i kierunki interwencji przewidziane w Umowie Partnerstwa, zakres SRKL znajduje swoje bezpośrednie umocowanie w następujących celach tematycznych UP: cel tematyczny 8. *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników*; cel tematyczny 9. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*; cel tematyczny 10. *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*. Należy też dodać, że w pewnym zakresie projekty SRKL z dziedziny cyfryzacji mieszczą się w celu tematycznym 2. *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych*.

SRKL jest jedną z niewielu strategii rozwoju, które obejmują szerokie obszary zagadnień, wychodzące daleko nie tylko poza właściwości jednego resortu, ale również nawiązujące do innych strategii rozwoju, które mają prowadzić do realizacji SOR. Działania SRKL (ujęte w formie projektów strategicznych i uzupełniających) odnoszą się do zatrudnienia i polityki społecznej oraz wpływające na nie kwestie związane z zapewnieniem odpowiednich warunków mieszkaniowych, do edukacji i szeroko rozumianej ochrony zdrowia. Ważnym aspektem praktycznym SRKL jest niepowielanie tematyk w zbiorze strategii rozwoju. Dlatego, jeżeli osiągnięciu celów SRKL służyć mogą projekty, a nawet inne strategie rozwoju w całości, to zostało to zaznaczone.

Spójna wizja przyszłości Polski przedstawiona w SOR ukierunkowała SRKL na obszary

Uczynić z Polski bardziej atrakcyjne miejsce do życia,
do rozwijania wiedzy i podejmowania pracy.

wymagające interwencji przez określenie celów, które ma ona wypełnić. Zakres prac do podjęcia w SRKL obejmuje zagadnienia z zakresu m.in.: demografii, rynku pracy, polityki

społecznej, infrastruktury mieszkaniowej, opieki zdrowotnej, edukacji, społeczeństwa informacyjnego, problematyki osób niepełnosprawnych, osób starszych, młodzieży, rodzin, migracji. Zadaniem SRKL jest podjęcie wyzwań, jakie stoją przed Polską w obszarze kapitału ludzkiego i spójności społecznej, aby uczynić nasz kraj bardziej atrakcyjnym miejscem do życia, dobrym miejscem do rozwijania wiedzy i podejmowania pracy. Polska ma być krajem, w którym wysoki poziom zatrudnienia przekłada się na wysoką jakość życia nie tylko osób pracujących, ale również tych, które dopiero rozpoczynają swoje życie, uczą się, studiują, jak też tych, które okres aktywności zawodowej (ale nie społecznej) mają już za sobą. Polska ma być krajem, w którym rozwiniętemu rynkowi pracy towarzyszy nowoczesny system opieki zdrowotnej i system edukacyjny zapewniający kwalifikacje wysokiej jakości.

Podział SRKL na dwa obszary strategiczne – kapitał ludzki i spójność społeczną – oraz przypisane do nich wyzwania, cele szczegółowe, kierunki interwencji, projekty strategiczne i uzupełniające oraz wskaźniki wyniku ze struktury przyjętej w SOR.

Realizacja Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego odbywać się będzie poprzez wdrożenie projektów strategicznych zawartych w SOR oraz projektów uzupełniających, zgłoszonych przez instytucje realizujące SRKL, a które przyczyniają się do osiągnięcia wyrażonych w SRKL celów i wyzwań. Opis projektów realizowanych w ramach SRKL, zawarty w znormalizowanej karcie projektu (wspólnej dla projektów realizowanych w ramach wszystkich strategii rozwoju) zawiera m.in. charakterystykę, wskaźniki realizacji, oczekiwane korzyści wynikające z projektu, wskaźniki osiągnięcia korzyści, harmonogram realizacji, szkic finansowania, główne ryzyka. Każdy projekt ma przyporządkowaną instytucję pełniącą rolę wiodącą w jego realizacji. W razie potrzeby wynikającej np. ze znacznej złożoności poruszanej problematyki zostaną wskazane również instytucje współpracujące w realizacji działań ujętych w danym projekcie.

Monitorowaniu postępów rozwoju kapitału ludzkiego służą wskaźniki realizacji SRKL⁴. Wskaźniki zostały przyporządkowane do obszarów interwencji. Wskaźniki pokażą, czy i jak duży postęp nastąpił w poprawie jakości kapitału ludzkiego i osiągnięciu spójności społecznej w naszym społeczeństwie. Wskaźniki pozwolą zmierzyć postęp rozwoju w

⁴ System STRATEG, <http://strateg.stat.gov.pl/>

każdym obszarze interwencji SRKL oraz stwierdzić, czy działania podejmowane dla realizacji poszczególnych celów są skuteczne, czy też należy je zmodyfikować w celu poprawy efektywności.

Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy, poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Podsumowując, realizacja działań zawartych w SRKL ma doprowadzić do poprawy dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne, wzrost i

poprawę wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy, poprawę jakości kapitału ludzkiego oraz wzmocnienie cyfrowe rozwoju kraju. SRKL ma zaowocować podniesieniem szeroko rozumianego poziomu życia w Polsce w perspektywie roku 2030.

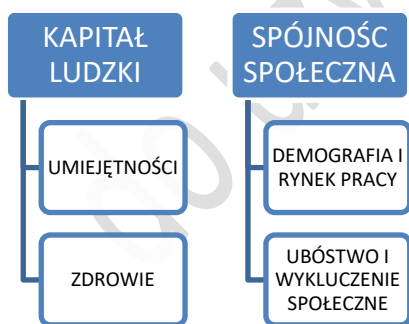
do użytku wewnętrznego

II. DIAGNOZA, PROGNOZA TRENDÓW ROZWOJOWYCH, OPIS OBSZARÓW INTERWENCJI DZIAŁAŃ STRATEGII

Kapitał ludzki jest zasobem, który decyduje o sukcesie w wymiarze ekonomicznym, społecznym i osobistym. Umiejętności (kompetencje)⁵, zdrowie, w tym dobrostan psychiczny, kapitał kulturowy warunkują awans ekonomiczny jednostek. Rozwijanie kapitału ludzkiego następuje poprzez poprawę poziomu wykształcenia i wzrost kompetencji osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym. Kapitał ludzki może być również głównym źródłem rozwoju ekonomicznego i społecznego kraju.

Przedstawiony w SOR nowy model rozwoju Polski zakłada, że rozwój gospodarczy ma przynieść korzyści wszystkim grupom społecznym. Wraz z rozkwitem przedsiębiorczości ma nastąpić zrównoważony podział efektów wzrostu wydajności pracy i poprawy efektywności kapitału, z uwzględnieniem różnicowań przestrzennych i terytorialnych. Korzystanie ze wzrostu gospodarczego może być osiągnięte nie tylko poprzez działania redystrybucyjne, prowadzące do łagodzenia ubóstwa dochodowego, ale również (i przede wszystkim) poprzez działania umożliwiające powszechne uczestnictwo w sferze pracy oraz ułatwiające rozwój rodziny.

Spójności społecznej zagraża bezrobocie, bieda, nierówności dochodowe, wykluczenie społeczne i wykluczenie cyfrowe – dlatego zapobieganie właśnie tym zjawiskom będzie uwzględnione w Strategii. Osiągnięcie spójności społecznej będzie obok rozwoju kapitału ludzkiego drugim zadaniem do realizacji w ramach SRKL.

Analiza sytuacji w głównych obszarach, które składają się na jakość kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce pozwoliła na określenie głównych problemów, które musi podjąć SRKL. Przedstawione zagadnienia są ściśle ze sobą powiązane i zmiany w jednej sferze wpływają na pozostałe. Dotyczy to demografii, rynku pracy, ubóstwa i wykluczenia społecznego, braków kompetencyjnych w społeczeństwie i konieczności poprawy zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej.

⁵ Ze względu na ułatwienie komunikacji z wieloma partnerami i interesariuszami pojęcia „umiejętności” i „kompetencji” używane są tutaj zamiennie. Podobne rozwiązanie jest stosowane w Strategii Umiejętności OECD (*Skills Strategy*) oraz w Programie na rzecz Umiejętności UE (*Skills Agenda*). W ścisłym znaczeniu „kompetencje” odnoszą się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. „Umiejętności” mają zatem węższe odniesienie – oznaczają zdolność do wykonywania określonych czynności z wykorzystywaniem wiedzy i przy stosowaniu się do norm społecznych.

Schemat SRKL w układzie: obszary - cel główny – wyzwania - cele szczegółowe - kierunki interwencji:

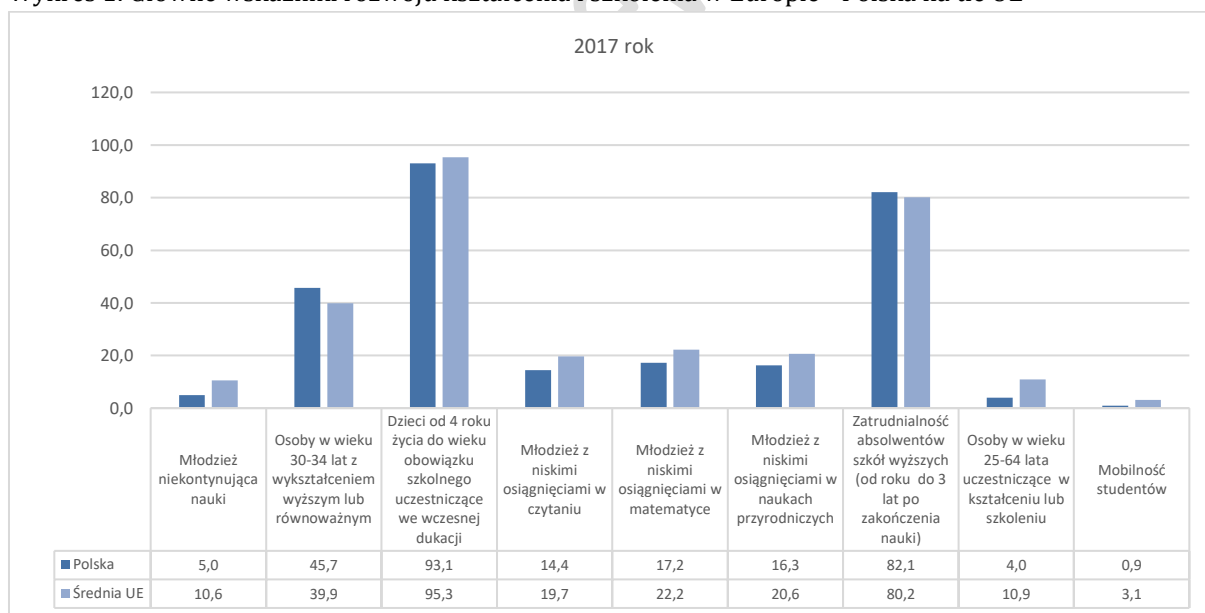
Obszary	KAPITAŁ LUDZKI		SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA	
Cel główny	Wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce			
Wyzwania	Umiejętności	System opieki zdrowotnej	Demografia i rynek pracy	Ubóstwo i wykluczenie społeczne
Cele szczegółowe	Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych	Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej	Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy	Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne
Kierunki interwencji	a. Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki	d. Poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej	a. Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski	c. Aktywna polityka rodzinna
	b. Budowa infrastruktury równego dostępu do informacji	e. Poprawa kultury fizycznej w społeczeństwie	b. Polityka migracyjna jako instrument zarządzania zasobami ludzkimi	d. Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych
	c. Lepsze stanowienie prawa i dobre rządzenie			e. Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej
	d. Zmniejszenie zjawiska przestępczości			

OBSZAR: KAPITAŁ LUDZKI**UMIEJĘTNOŚCI**

Niekorzystne zmiany demograficzne oraz nowe wyzwania w zakresie umiejętności (kompetencji) oczekiwanych na rynku pracy i w życiu społecznym wymagają podjęcia działań w zakresie poprawy jakości i efektywności edukacji formalnej i pozaformalnej⁶ dla różnych grup wiekowych.

Ilościowe efekty działań w zakresie edukacji w Polsce, w tym odnoszące się do uczestnictwa młodych osób w edukacji oraz poziomu wykształcenia, przedstawiają się dość korzystnie. Polska osiągnęła przed czasem większość wymiernych celów (tzw. benchmarków) rozwoju edukacji w Europie lub jest bliska ich osiągnięcia (wyjątek stanowią wskaźniki uczestnictwa dorosłych w kształceniu lub szkoleniu oraz mobilności studentów), Powyższe cele zostały uzgodnione w perspektywie roku 2020 w ramach dobrowolnej współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia ET 2020.

Wykres 1: Główne wskaźniki rozwoju kształcenia i szkolenia w Europie - Polska na tle UE

Źródło: Education and Training Monitor 2018. European Commission 2018.

Szczególnie korzystne są dla Polski wyniki odnoszące się do upowszechnienia uczestnictwa młodych osób w edukacji formalnej oraz do poziomu wykształcenia. Polska

⁶ Edukacja formalna - kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego i nauki, w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych, kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, o których mowa w art. 160 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1668), albo kwalifikacji w zawodzie, o której mowa w art. 10 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560 i 1669). Edukacja pozaformalna - kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji, o których mowa w ramach edukacji formalnej.

jest jednym z państw UE osiągającym najlepsze wskaźniki w ograniczeniu zjawiska wczesnego kończenia nauki, tj. przed uzyskaniem wykształcenia średniego lub zasadniczego zawodowego (obecnie branżowego), co w nomenklaturze międzynarodowej określa się wykształceniem średnim II stopnia (*upper secondary*). W Polsce zjawisko to jest zredukowane do 5,0%, a w UE do 10,6% według danych Eurostat z roku 2017. Podobnie jest w upowszechnieniu wśród dorosłych w wieku 25-64 lat wykształcenia co najmniej na tym poziomie. W Polsce odsetek osób dorosłych z co najmniej takim wykształceniem wynosi 92,1%, w UE 77,5%. Polska jest liderem w UE jeśli chodzi o odsetek młodszych osób dorosłych - do 35 r.ż. osiągających wykształcenie średnie II stopnia (94,5% w Polsce, 83,8% w UE). W osiągnięciu co najmniej tego poziomu wykształcenia nie ma w Polsce znaczących różnic między osobami dorosłymi młodszymi i starszymi, kobietami i mężczyznami oraz między regionami⁷. O takim dość wyrównanym poziomie wykształcenia w porównaniu do innych państw i regionów decyduje upowszechnienie wykształcenia zawodowego wśród osób w wieku 45-64 lata.

W upowszechnieniu wykształcenia wyższego wśród młodszych osób dorosłych nastąpił prawie 4-krotny postęp w ciągu dwóch ostatnich dekad i obecnie jest ono wyższe od średniej w UE. W roku 2000 odsetek osób w wieku 30-34 lata z wykształceniem wyższym wynosił w Polsce 12,5%, a w roku 2017 – 45,7% (w UE odpowiednio 22,4% i 39,9%). Jest to jeden z najszybszych postępów w UE i na świecie. Jego konsekwencją jest jedna z największych różnic pomiędzy upowszechnieniem wykształcenia wyższego wśród osób dorosłych młodszych i starszych. W Polsce poziom ten osiąga jedynie 15,1% osób w wieku 55-64 lata, co należy do najniższych wyników w UE. Wśród osób w tym wieku odsetek kobiet z wykształceniem wyższym jest większy od odsetka mężczyzn o kilka punktów procentowych. Przewaga ta jest znacznie większa w przypadku młodszych osób dorosłych (30-34 lata), wśród których jest 36,3% mężczyzn z wykształceniem wyższym i aż 55,5% kobiet.

Wśród osób w wieku 25-64 lata występują duże różnice w upowszechnieniu wykształcenia wyższego między województwami. Najmniej osób w tym przedziale wiekowym z takim wykształceniem jest w województwie warmińsko-mazurskim (23,4%), lubuskim (23,7%) i kujawsko-pomorskim (24,7%), a najwięcej w województwie mazowieckim (40,5%), małopolskim (33,6%) i pomorskim (32,8%). Różnica ta jest jeszcze większa wśród młodszych osób dorosłych - najmniej osób w tym wieku z wykształceniem wyższym jest w województwie warmińsko-mazurskim (34,4%), lubelskim (35,0%) i kujawsko-pomorskim (35,6%), a najwięcej w województwie mazowieckim (59,4%), małopolskim (49,0%) i pomorskim (48,7%). Zaznaczyć warto, że w województwie mazowieckim upowszechnienie wykształcenia wyższego wśród

---

⁷ Co najmniej ten poziom wykształcenia osiąga 87,1% osób wieku 55-64 lata, co należy także do lepszych wyników w UE (średnia w UE wynosi 69,9%). W wieku 25-64 lat osiąga go 95,9% kobiet i 93,2% mężczyzn. Najmniej osób z takim wykształceniem jest w województwie warmińsko-mazurskim (85,2%), zachodniopomorskim (89,1%) i podlaskim (89,8%), a najwięcej w województwie śląskim (94,3%), małopolskim (93,7%) i mazowieckim (93,6%).

dorosłych młodszych kobiet wynosi aż 70,4%, co należy do najwyższych wyników w Europie, zaraz po dwóch regionach W. Brytanii, w tym regionie Inner London West.

Dla pełnej diagnozy stanu umiejętności osób nie wystarczają dane o ich uczestnictwie w procesach edukacji, czy dane o poziomie wykształcenia. Ważna jest diagnoza rzeczywistych umiejętności. Istotne znaczenie w tym zakresie mają umiejętności uniwersalne (kluczowe kompetencje) wykorzystywane w różnych kontekstach – zawodowym, społecznym i osobistym. Wśród nich wymienia się umiejętności podstawowe (rozumienie i tworzenie informacji, myślenie matematyczne oraz umiejętności cyfrowe), które tworzą fundament dla całego procesu edukacji formalnej i uczenia się przez całe życie oraz są ważne dla radzenia sobie w różnych sytuacjach⁸.

Średnia umiejętności podstawowych (rozumienia tekstów i zjawisk przyrodniczych, myślenia matematycznego) młodzieży pod koniec obowiązkowego szkolnego w Polsce ludzi młodych jest stosunkowo wysoka na tle innych państw UE według badania OECD/PISA. Także średnia umiejętności cyfrowych młodzieży i najmłodszych dorosłych w Polsce jest wyższa od średniej w UE (według europejskiego badania społeczeństwa informacyjnego).

Mimo wymienionych osiągnięć edukacji formalnej w Polsce, w tym zwłaszcza w upowszechnieniu wykształcenia co najmniej średniego II stopnia, badania rzeczywistego poziomu umiejętności podstawowych koordynowane przez OECD (PISA w odniesieniu do 15-latków i PIAAC w odniesieniu do osób w wieku 16-65 lat) wykazały, że pozostającym wyzwaniem jest jakość edukacji dla wszystkich oraz trwałość jej efektów przez dłuższy okres życia osób dorosłych.

Wśród 15-latków kończących obowiązkową naukę w szkole prawie 1/4 osiąga niskie wyniki w którejś z 3 dziedzin umiejętności podstawowych (rozumienia tekstów, zjawisk przyrodniczych i myślenia matematycznego), a po kilkanaście procent osiąga niskie wyniki w każdej z tych dziedzin. Umiejętności podstawowe zatrzymały się na poziomie elementarnym⁹, pomimo wielu lat nauki szkolnej. Ponadto niewielka liczba młodzieży w Polsce osiąga najlepsze wyniki – jej odsetek waha się wokół 10% w zależności od dziedziny umiejętności podstawowych (u liderów w zakresie matematyki odsetek najlepszych dochodzi do 20%, a w innych dziedzinach do 15%). Poprawa średniej osiągnięć 15-latków widoczna w wynikach badania PISA zwłaszcza do roku 2012, nie przeniosła się na wyniki uczniów starszych. Opcja krajowa tego badania realizowana w

---

⁸ Umiejętności podstawowe są niekiedy sprowadzane do umiejętności nabywanych na początku edukacji formalnej jako podstawa dla dalszego procesu edukacji (czytanie i liczenie). Jest to jednak zbyt uproszczone rozumienie. Współcześnie umiejętności podstawowe bada się pod kątem różnych poziomów biegłości i przyjmuje się, że wszyscy powinni je opanować co najmniej na poziomie wymagań pod koniec kształcenia średniego II stopnia (odpowiada to obecnie w Polsce kształceniu średniemu lub branżowemu). Ponadto, umiejętności te powinny być aktualizowane i doskonalone przez całe życie, gdyż w dużej mierze od nich zależy zdolność stawiania sobie celów i ich osiągania oraz radzenia sobie w różnych sytuacjach (zawodowych, społecznych, osobistych).

⁹ Należy jednak zauważyć, że zjawisko niskich umiejętności podstawowych istotnej części młodzieży pod koniec kształcenia obowiązkowego w szkole nie jest wyzwaniem tylko w Polsce – średnia skala tego zjawiska w OECD jest o kilka punktów procentowych wyższa niż w Polsce.

latach 2006-2012 jedynie w Polsce, dotycząca uczniów starszych, wykazała brak postępów wśród uczniów 16-letnich oraz brak istotnych różnic pomiędzy poziomem umiejętności 15-latków i 16-latków w roku 2012 (wtedy też zaniechano kontynuowania tej opcji w badaniu PISA 2015 w Polsce).

Według badania PIAAC prawie 1/5 osób dorosłych w Polsce cechuje niski poziom rozumienia tekstów, przy czym dotyczy to 1/10 osób w wieku 16-24 lat oraz blisko 1/3 osób w wieku 55-65 lat. Ponad 1/5 dorosłych cechuje niski poziom myślenia matematycznego, w tym dotyczy to ok. 1/6 osób w wieku 16-24 lat oraz ponad 1/3 osób w wieku 55-65 lat.¹⁰ Niski poziom umiejętności podstawowych dorosłych grozi ich wykluczeniem z rynku pracy i aktywnego życia społecznego. Podobnie jak w przypadku 15-latków liczebność dorosłych w Polsce z wysokimi wynikami w zakresie umiejętności podstawowych nie wybija się na tle międzynarodowym (u liderów jest ponad 2-krotnie wyższa).

W zakresie umiejętności cyfrowych odsetek osób dorosłych z niskimi umiejętnościami jest znacznie większy i jednocześnie widoczny jest dystans do średniej w UE. Według danych Eurostat ok. 54% osób w wieku 16-74 lat w Polsce nie ma podstawowych umiejętności cyfrowych (w UE 41%)¹¹. Dotyczy to 70% głównie osób w wieku 45-54 lata i prawie 80% w wieku 55-65 lat.

W świetle powyższego, do najważniejszych wyzwań w zakresie umiejętności należy:

- poprawa jakości edukacji formalnej dla wszystkich – poziom uzyskanego wykształcenia formalnego nie powinien się w sposób istotny różnić od rzeczywistych umiejętności adekwatnych do danego poziomu wykształcenia,
- trwałość efektów edukacji formalnej, w związku z tym, że pierwsze ubytki w zakresie wiedzy i umiejętności można dostrzec tuż po zakończeniu obowiązkowego szkolnego, następnie po ukończeniu tradycyjnych ścieżek kształcenia, a główne ubytki dotyczą osób po 40 i 50 r. ż.,
- zwiększenie aktywności edukacyjnej dorosłych, przy czym wyzwanie to dotyczy głównie edukacji pozaformalnej,
- wdrażanie mechanizmów walidacji, tj. uznawania efektów edukacji pozaformalnej i uczenia się nieformalnego na równi z efektami edukacji formalnej.

W edukacji i uczeniu się dorosłych ważne jest zaangażowanie instytucji i organizacji z wielu obszarów resortowych i wielu partnerów społecznych. Poprawa umiejętności dorosłych nie może być skuteczna, gdy zaangażowane są tylko szkoły, placówki oświatowe i uczelnie. Dorośli w wieku 25+, zaangażowani w obowiązki rodzinne i zawodowe, zwykle nie mają czasu na kontynuowanie tradycyjnych cykli edukacji formalnej. W sposób zorganizowany uczą się najczęściej poza programami kształcenia w

¹⁰ OECD (2016), Skills Matter: Further Results from the Survey of Adult Skills, OECD Skills Studies

¹¹ http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=isoc_sk_cskl_i

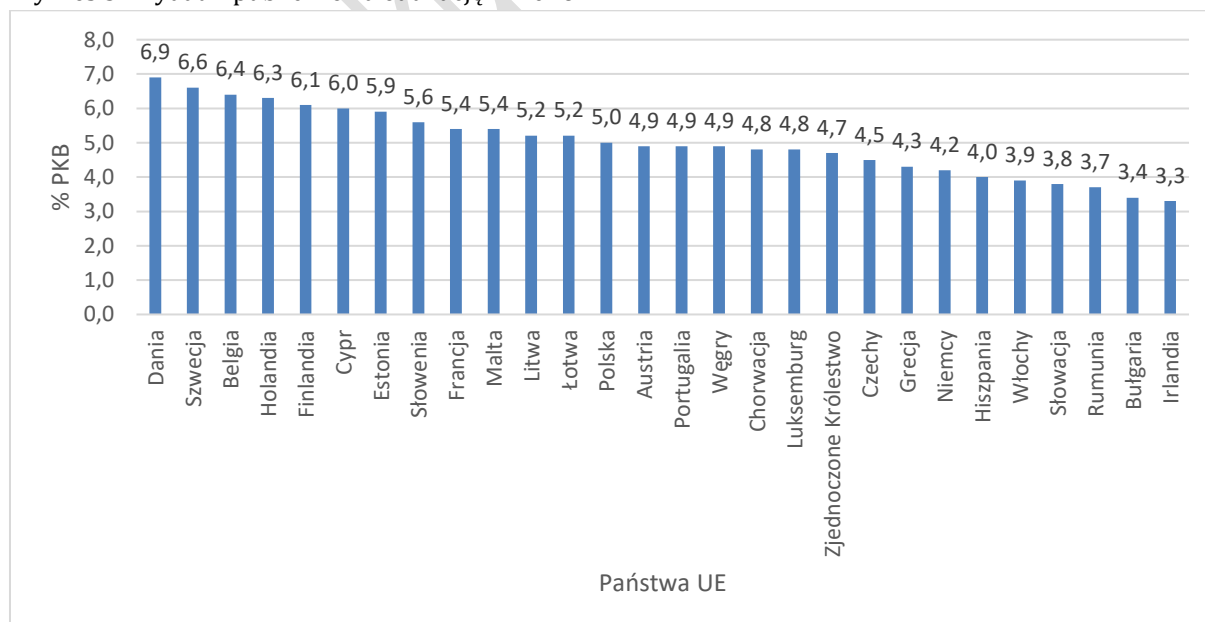
systemie oświaty i szkolnictwa wyższego, to jest w obszarze tzw. edukacji pozaformalnej (zinstytucjonalizowanej, ale inaczej niż w szkołach i uczelniach). Nie chodzi tu przy tym tylko o kursy dla dorosłych organizowane przez instytucje szkoleniowe. Chodzi przede wszystkim o formy zorganizowanego uczenia się w miejscu pracy lub w ścisłym związku z pracą oraz w toku aktywności społecznej (m.in. wspólnotowej, obywatelskiej, kulturotwórczej, prozdrowotnej, filantropijnej, sportowej, turystycznej, obronnej, ekologicznej, hobbystycznej, itp.). Aktywność zawodowa i społeczna dorosłych rozkłada się na wszystkie obszary resortowe – tam należy szukać i wspierać skuteczne formy edukacji dorosłych.

W UE w edukacji formalnej na 4 tygodnie przed badaniem uczestniczy jedynie 3,1% dorosłych w wieku 25-64 lat, a na 12 miesięcy przed badaniem jedynie 4,4%. W edukacji pozaformalnej uczestniczy znacznie więcej dorosłych - odpowiednio 8,3% i 42,6% (według danych Eurostat).

Wyzwaniem w zakresie edukacji pozaformalnej, nie tylko w Polsce, jest ocena i uznawanie nabytych tam efektów uczenia się na równi z efektami nabytymi w procesach edukacji formalnej (walidacja i certyfikacja umiejętności) oraz koordynacja tak dużego obszaru działań.

W Polsce wydatki publiczne na edukację są zbliżone do średniej UE. W 2016 r. wydatki publiczne na edukację wyniosły 5,0% PKB w porównaniu do średniej UE wynoszącej 4,7%. Natomiast w zakresie wydatków na szkolnictwo wyższe Polska wydaje mniej niż wynosi średnia unijna.¹²

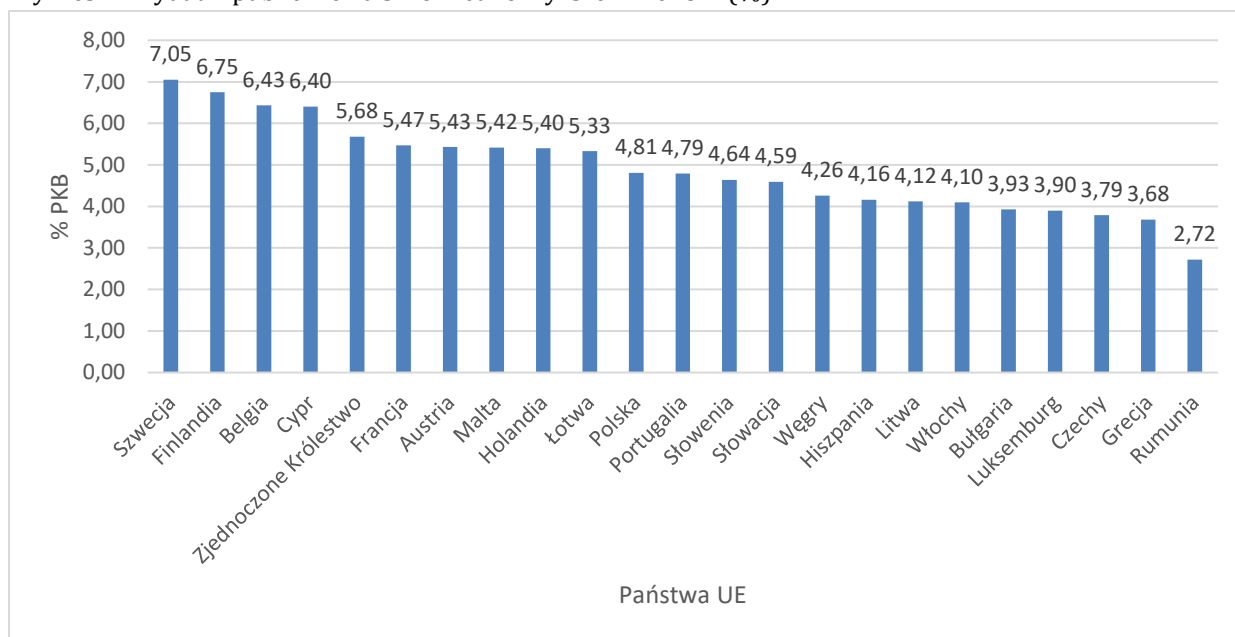
Wykres 3: Wydatki publiczne na edukację w 2016 r.

Źródło: Eurostat, 2016 r.

¹² Tamże

Wykres 4: Wydatki publiczne na szkolnictwo wyższe w 2015 r. (%)

Źródło: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Niekorzystne trendy demograficzne będą miały wpływ na szkolnictwo wyższe. Według danych GUS w roku akademickim 2005/2006 studiowało w Polsce 1,9 mln osób, w 2016 roku ich liczba wynosiła 1,3 mln, w kolejnych latach prognozowany jest dalszy spadek (według OECD w 2025 roku będzie to już tylko ok. 1,1 mln studentów). Zmiany w systemie szkolnictwa wyższego mają na celu podniesienie jakości kształcenia w uczelniach, wzmocnienie potencjału naukowego oraz procesów umiędzynarodowienia polskich uczelni i jednostek naukowych, a w przypadku uczelni zawodowych silniejsze powiązanie kształcenia z jego praktyczną stroną oraz zachęcenie do nawiązania współpracy z otoczeniem gospodarczym. Planowane jest również wzmocnienie mechanizmów konkurencyjności uczelni w oparciu o jakość kształcenia oraz badań naukowych, a także wspieranie procesów konsolidacyjnych.

Tabela 1: Liczba studentów w latach 2005/2006 – 2016/2017.

	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Liczba studentów	1 953 832	1 941 450	1 937 404	1 927 762	1 900 014	1 841 251
	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	1 764 060	1 676 927	1 549 877	1 469 386	1 405 133	1 348 822

Źródło: GUS

Już obecnie dla wielu branż, które szybko się rozwijają i mają potencjał ekonomiczny do zwiększania zatrudnienia, brak odpowiednio wykwalifikowanych pracowników stanowi barierę w rozwoju, a sytuacja ta będzie coraz bardziej widoczna ze względu na zmianę struktury demograficznej i coraz mniejszy zasób siły roboczej na polskim rynku pracy.

Coraz ważniejsze będzie nabywanie nowych umiejętności zawodowych w sektorach, które wymagają przekształceń strukturalnych, w szczególności w zakresie podnoszenia

wydajności pracy, co wiązać się będzie z nadwyżkami siły roboczej w danym sektorze. Nadwyżki te mogą być spożytkowane w innych sektorach cierpiących na deficyt kadr, o ile pracowników cechować będzie wystarczająca elastyczność i motywacja do zmiany kwalifikacji. Jednocześnie, aby takie przekwalifikowanie było możliwe, w systemie muszą funkcjonować odpowiednie, krótkie formy szkoleniowe, pozwalające na uzupełnienie wiedzy i umiejętności.

W ramach systemu edukacji wyzwaniami pozostają dalsze doskonalenie systemu w kierunku bardziej praktycznego podejścia do kształcenia i jego lepsze dopasowanie do wymagań stawianych przez współczesny rynek pracy oraz rozwijanie umiejętności takich jak kreatywność, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, przygotowanie do uczenia się przez całe życie. Wyzwaniem jest także jakość i atrakcyjność szkolnictwa branżowego. Wymaga ono szczególnego wsparcia, ponieważ jest tym obszarem edukacji, który obok szkolnictwa wyższego ma największy wpływ na przygotowanie nowoczesnych kadr dla polskiego przemysłu. Zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanej kadry gotowej do stosowania najnowszych technologii może istotnie wpłynąć na zwiększenie globalnej konkurencyjności polskiej gospodarki. Niezbędne jest włączenie na szeroką skalę pracodawców w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania. Działania w tym zakresie podejmowane w ostatnich latach okazały się niewystarczające.

Ważne jest, aby w polskiej edukacji podnosić efektywność kształcenia – dlatego m.in. na wszystkich etapach edukacyjnych proces kształcenia ma uwzględniać zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów. Zadaniem szkół jest wzmocnienie starań na rzecz zwiększenia samodzielności ucznia i budowania motywacji w procesie uczenia się, co można uzyskiwać m.in. poprzez wspieranie kreatywności i innowacyjności uczniów, kształtowanie umiejętności uczenia się, rozwijanie talentów i indywidualnych zdolności.

Kluczowy wpływ na jakość systemu edukacji i wyniki uczniów ma poziom przygotowania i praktyczne doświadczenie nauczycieli, dlatego szczególną uwagę należy poświęcić planowanym działaniom podnoszącym ich kompetencje. Podniesienie kwalifikacji nauczycieli w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych (w tym umiejętności podstawowych oraz przedsiębiorczości, kreatywności, umiejętności społecznych, współpracy w zespole, stałego uczenia się i rozwiązywania problemów, aktywnego uczestnictwa w kulturze i życiu obywatelskim, wielojęzyczności) będzie miało również istotny wpływ na poziom innowacyjności i konkurencyjność polskiej gospodarki.

Wyzwaniem współczesnej szkoły jest również zapewnienie wysokiej jakości kształcenia dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością. Przepisy prawa oświatowego zobowiązują przedszkola, szkoły i placówki do indywidualizacji procesu kształcenia każdego dziecka/ucznia z niepełnosprawnością, rozpoznawania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z rozpoznanymi potrzebami, w tym

zakresie. Szczególną rolę we wspieraniu rozwoju dzieci i młodzieży pełnią poradnie psychologiczno-pedagogiczne, zapewniając dostęp do specjalistycznej diagnozy, pomocy bezpośredniej skierowanej do dzieci/uczniów oraz ich rodziców, a także prowadząc działania wspierające nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dziećmi i młodzieżą w przedszkolach, szkołach i placówkach. W praktyce jednak zgłaszane są problemy zarówno w dostępie do pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznej, jak i jakości wydawanych opinii i orzeczeń, na podstawie których organizowane jest wsparcie dla dzieci i młodzieży w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Jednym ze sposobów zapewnienia wysokiej jakości edukacji jest również wykorzystanie możliwości, jakie dają technologie informacyjno-komunikacyjne. Są one niezbędne do funkcjonowania i pracy w społeczeństwie informacyjnym, co stawia przed szkołami wyzwanie odnośnie do zmian w zakresie pracy z uczniami, przy wykorzystaniu tych funkcjonalności, które pozwolą dzieciom samodzielnie wyszukiwać, przetwarzać i korzystać z informacji, a w przypadku specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów – umożliwią likwidację barier w zakresie dostępu do informacji.

Rozwój kompetencji cyfrowych powinien odbywać się na każdym etapie życia, również poprzez edukację pozaformalną oraz samodzielne uczenie się. Jedną z istotnych kwestii związanych z podnoszeniem kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli jest dostęp do publikowanych w internecie wysokiej jakości cyfrowych zasobów edukacyjnych, które mogą być wykorzystywane w procesie kształcenia. Aby go uzyskać niezbędne jest podłączenie szkół do sieci o przepustowości umożliwiającej efektywne wykorzystanie dostępnych e-zasobów. Jednak, jak wynika z opracowanego na zamówienie MEN raportu końcowego z projektu „Ewaluacja funkcjonalności e-materiałów opracowywanych w ramach projektów współfinansowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego”: „szkoły korzystają głównie z Internetu o niskich i średnich prędkościach (średnia prędkość pobierania – 43,2 Mb/s, średnia prędkość wysyłania – 23,7 Mb/s). Dodatkowo prędkość Internetu jest uzależniona od typu gminy, w jakiej znajduje się szkoła. Szkoły z miast na prawach powiatu dysponują o wiele wyższą prędkością Internetu niż szkoły z gmin wiejskich (średnia prędkość jest o ok. 2 razy większa)”¹³. Autorzy stwierdzają ponadto, iż „wyniki badania wskazują, że z Internetu o prędkości pobierania poniżej 10 Mb/s korzysta 35,1% szkół”¹⁴.

Wyniki te są spójne z wynikami analizy stanu dostępu do Internetu w jednostkach oświatowych przeprowadzonej w 2016 r. przez Ministerstwo Cyfryzacji wraz z Ministerstwem Edukacji Narodowej i we współpracy z Urzędem Komunikacji Elektronicznej zawartej w Ocenie Skutków Regulacji dla projektu ustawy o

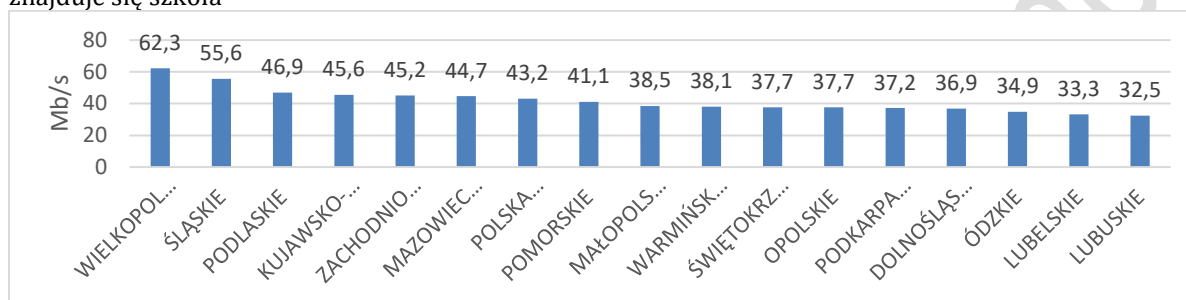
---

¹³ Raport końcowy z projektu „Ewaluacja funkcjonalności e-materiałów opracowywanych w ramach projektów współfinansowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego”, Warszawa 2017 r., str. 90.

¹⁴ W przypadku 66% szkół prędkość wysyłania wynosi poniżej 10 Mb/s.

Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej¹⁵. W analizie stwierdzono, że ponad 40% jednostek oświatowych korzysta z usług dostępu do Internetu o przepustowościach nieprzekraczających 10 Mb/s¹⁶. Prędkość Internetu dostępnego w szkołach jest zróżnicowana regionalnie. Najszybszym Internetem dysponują szkoły z województw wielkopolskiego i śląskiego, natomiast najgorzej sytuacja wygląda w województwach lubuskim, lubelskim i łódzkim¹⁷.

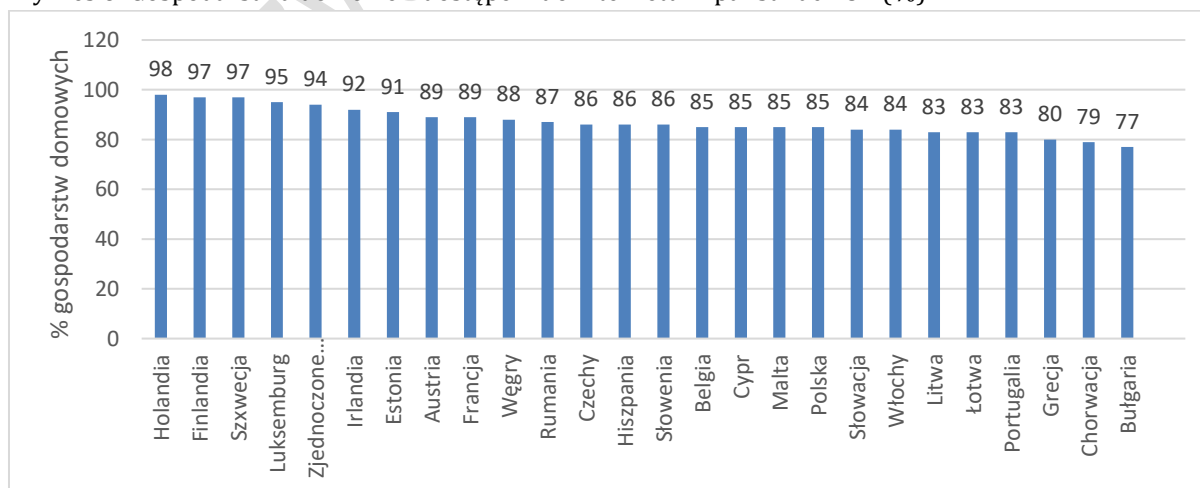
Wykres 5: Średnia prędkość (pobierania) Internetu (w Mb/s) wg województwa, na obszarze którego znajduje się szkoła

Źródło: Badanie „Ewaluacja funkcjonalności e-materiałów opracowywanych w ramach projektów współfinansowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego”, Warszawa 2017 r.

Wyniki przeprowadzonych analiz pokazują, że wskazana przepustowość jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb, dlatego Ministerstwo Cyfryzacji we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej opracowało projekt Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE), w ramach którego wszystkie szkoły w Polsce otrzymają dostęp do szerokopasmowego internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s¹⁸, w tym zapewnienie bezpieczeństwa sieciowego i użytkowników.

Wykres 6: Gospodarstwa domowe z dostępem do internetu w państwach UE (%)

Źródło: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

¹⁵ Szczegółowe wyniki analizy, wraz z cyfrową mapą szkół z dostępem do Internetu, dostępne są pod adresem: <http://szkoly-geoserver.itl.waw.pl>.

¹⁶ „Ewaluacja funkcjonalności e-materiałów opracowywanych w ramach projektów współfinansowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego”, Warszawa 2017 r., str. 90-91.

¹⁷ Tamże, str. 91.

¹⁸ Więcej informacji na temat OSE dostępnych jest na stronie: <https://ose.gov.pl>.

W Polsce jest opracowywana zintegrowana strategia rozwoju umiejętności obejmująca cały system kształcenia i szkolenia. Strategia obejmuje edukację ogólną, zawodową, szkolnictwo wyższe oraz uczenie się dorosłych. Uwzględnia zarówno stronę popytową (zapotrzebowanie na określone kompetencje i kwalifikacje) jak i podażową (dostępność kwalifikacji i kompetencji w społeczeństwie), a także metody przewidywania zapotrzebowania na umiejętności. Celem nadrzędnym Zintegrowanej Strategii Umiejętności jest tworzenie możliwości i warunków do rozwoju umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia.

Zobowiązanie do opracowania strategii zawarte zostało w Umowie Partnerstwa – zatwierdzonej przez Komisję Europejską 23 października 2017 r. na podstawie decyzji wykonawczej C(2017) 6994 (notyfikowana 24 października 2017 r.). 25 stycznia 2019 roku Rada Ministrów przyjęła dokument „Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)”. Dokument ten określa priorytety i główne kierunki działania krajowej polityki na rzecz rozwoju umiejętności. Część szczegółowa Strategii – rozwijana we współpracy z OECD, będzie zawierać m.in. rozszerzoną diagnozę, katalog podejmowanych i planowanych działań, a także mechanizmy wdrażania.

System opieki zdrowotnej

Poprawa systemu opieki zdrowotnej w Polsce jest konieczna nie tylko ze względu na trendy demograficzne, czy możliwość ograniczenia ryzyka ubóstwa z powodu dezaktywizacji zawodowej wynikającej z przyczyn zdrowotnych. Zdrowie Polaków jest istotnym czynnikiem osiągnięcia wzrostu gospodarczego. Zły stan zdrowia ludności przekłada się na wiele aspektów gospodarczych, wywołuje konieczność ponoszenia znaczących nakładów publicznych związanych z leczeniem oraz wypłacaniem świadczeń socjalnych oraz powoduje spadek przychodów i zubożenie społeczeństwa.

Prognozowanym skutkiem obciążenia demograficznego dla systemu ochrony zdrowia będzie systematyczny wzrost potrzeb finansowych sektora opieki zdrowotnej wynikający ze starzenia się społeczeństwa, konieczności wprowadzania nowych leków i technologii, a także konieczności podnoszenia standardu opieki.

Dane Eurostatu za 2016 r. dotyczące zdrowia ludności wskazują, że przeciętne trwanie życia wyniosło w Polsce 82,0 lata dla kobiet i 73,9 lata dla mężczyzn. Jest to o prawie 2 lata mniej dla kobiet i ponad 4 mniej dla mężczyzn niż wynosi średnia dla krajów Unii Europejskiej (83,6 kobiety i 78,2 mężczyźni). Choroby układu krążenia i nowotwory złośliwe są najczęstszymi przyczynami zgonów wśród Polaków. Prawdopodobieństwo zgonu mieszkańca Polski z powodu chorób układu krążenia jest o 60% wyższe niż u przeciętnego mieszkańca UE, a spadek umieralności z powodu tych chorób jest wolniejszy niż w większości państw UE. Kolejnymi przyczynami zgonów w Polsce są choroby układu oddechowego, choroby układu pokarmowego, wypadki komunikacyjne. Należy zaznaczyć, że odsetek zgonów będących skutkiem wypadków komunikacyjnych w Polsce (ponad 10,3 na 100 tys. osób w 2014 r.) jest znacząco wyższy niż średnia UE (5,8 na 100 tys. osób)¹⁹.

Stan zdrowia społeczeństwa polskiego jest zbliżony do przeciętnego dla ogółu mieszkańców Unii Europejskiej w przypadku kobiet i gorszy w przypadku mężczyzn. Liczba lat przeżytych w zdrowiu (na podstawie współczynnika *Healthy Life Years* – HLY) wg danych Eurostatu w Polsce w 2016 r. wyniosła dla kobiet 64,6, zaś dla mężczyzn 61,3 lat²⁰. Szereg czynników warunkuje stan zdrowia Polaków, w tym warunki życia i pracy populacji, środowisko fizyczne, w jakim żyją ludzie i behawioralne czynniki ryzyka, do których należą m.in. nieodpowiednia dieta, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, otyłość. Chociaż wartości wskaźnika palenia tytoniu zmniejszają się w porównaniu do lat ubiegłych, to wciąż pozostają wyższe niż w większości państw UE – w Polsce papierosy pali 29,7% mężczyzn i 17,7% kobiet (w wieku 18 lat i więcej) w porównaniu do średnio 23,8% mężczyzn i 15,8% kobiet w UE²¹. Natomiast rośnie częstość spożywania alkoholu przez osoby dorosłe. W końcu 2014 r. 25,8% mężczyzn i 8,6% kobiet w Polsce

¹⁹ State of health in the EU. Polska. Profil systemu ochrony zdrowia 2017, OECD, Paryż 2017.

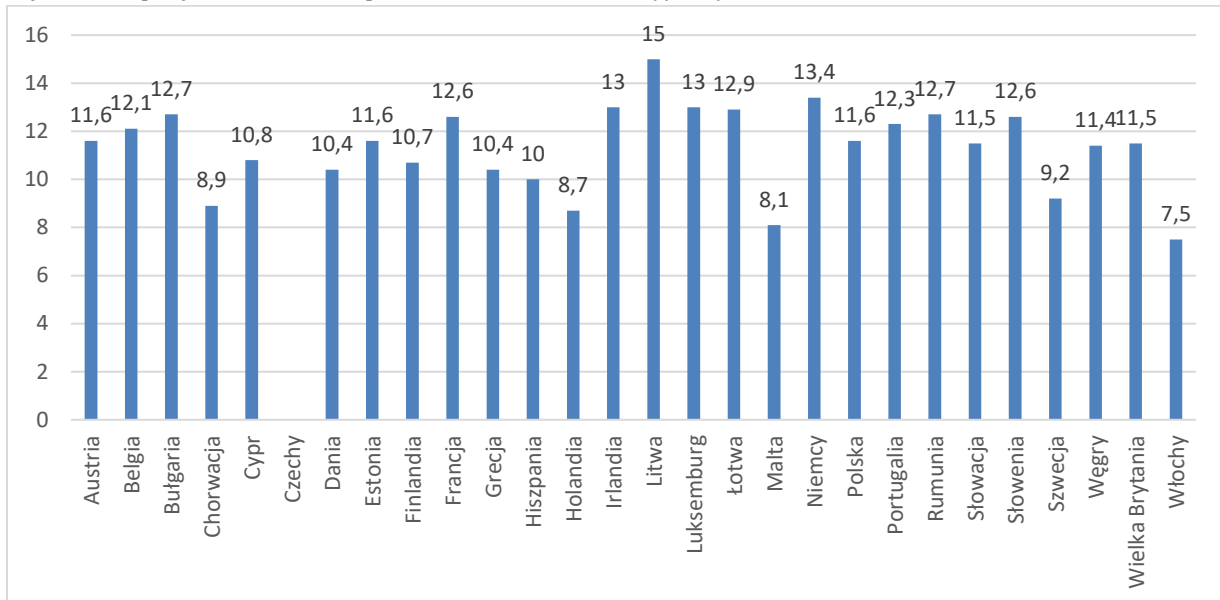
²⁰ <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

²¹ http://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/womenmen/pl_pl/bloc-3a.html?lang=pl.

zadeklarowało picie alkoholu przynajmniej 1 raz w tygodniu, tj. znacznie rzadziej niż statystyczny mieszkaniec UE (38,3% mężczyzn i 23,% kobiet w UE), tym niemniej zgodnie z danymi Światowej Organizacji Zdrowia z 2018 r., Polacy zwiększają konsumpcję alkoholu²².

Wykres 7: Spożycie alkoholu w państwach UE w 2016 r. (l/rok)

Źródło: World Health Organization, 2018.

Behawioralne czynniki ryzyka częściej występują w grupach populacji znajdujących się w niekorzystnej sytuacji związanej z wykształceniem lub dochodami. W Polsce wskaźnik palenia tytoniu jest o 60%, a współczynnik otyłości dwukrotnie wyższy wśród osób o najniższym poziomie wykształcenia w porównaniu z osobami o najwyższym poziomie wykształcenia. Takie różnice w konsekwencji prowadzą do nierówności w zdrowiu²³.

Poziom jakości systemu opieki zdrowotnej w Polsce jest jednym z najniższych w Europie – zgodnie ze wskaźnikiem skonstruowanym na potrzeby Europejskiego Indeksu Zdrowia (*Euro Health Consumer Index*), pozycja Polski jest nadal niekorzystna – 12. miejsce (ostatnie) w roku 2005 i 29. miejsce w roku 2017. W rankingu 35 badanych krajów w 2017 r. wskaźnik był niższy niż w Polsce tylko dla 6 krajów²⁴.

W Polsce obserwuje się stały wzrost wydatków na ochronę zdrowia, ale w zestawieniu z innymi państwami Unii Europejskiej nasz kraj zajmuje jedno z ostatnich miejsc w tym zakresie. Wydatki publiczne przeznaczane na profilaktykę oraz zdrowie publiczne w Polsce są jednymi z najniższych w Unii Europejskiej zarówno w ujęciu procentowym do całości wydatków na ochronę zdrowia, jak i w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W

²² <http://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-5-viz?lang=en>, World Health Organization 2018.

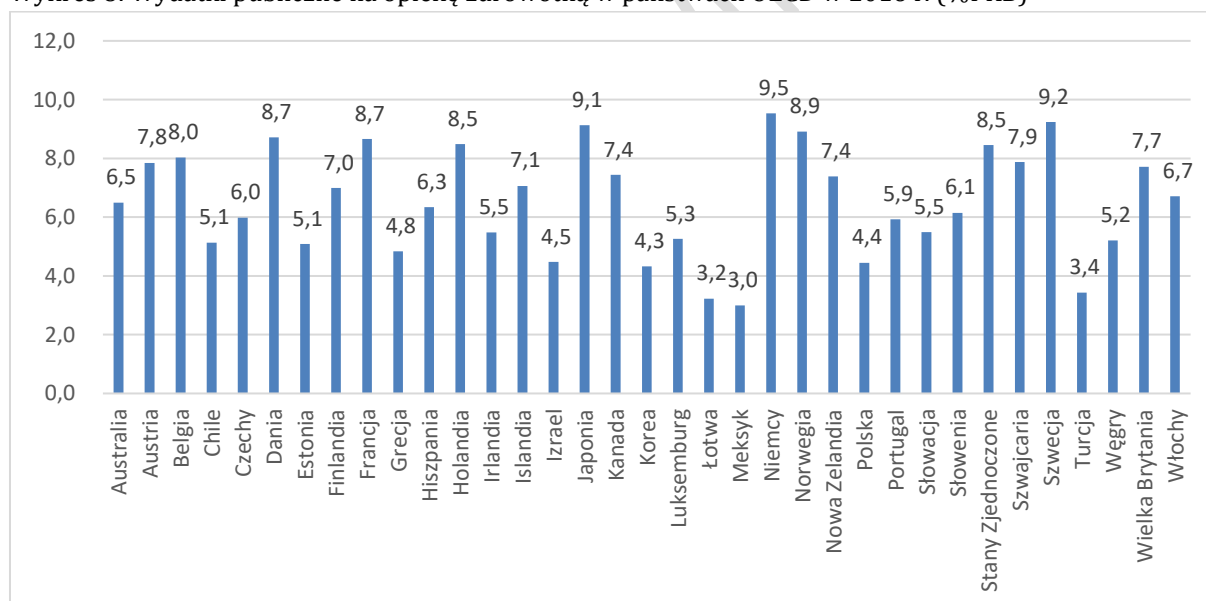
²³ State of health in the EU. Polska. Profil systemu ochrony zdrowia 2017, OECD, Paryż 2017.

²⁴ W 2005 r. w badaniu EHCI brało udział 12 krajów, a w 2017 r. – 35.

państwach wysoko rozwiniętych udział nakładów na zdrowie w %PKB jest niemal dwukrotnie wyższy niż w Polsce.

Publiczne wydatki na służbę zdrowia w Polsce oscylują wokół 4,6%-4,8% PKB Polski, podczas gdy średnia państw OECD to 6,7% PKB. Polska jest pod tym względem nie tylko w ogonie Unii Europejskiej (przedostatnie miejsce), ale także w Europie Środkowo-Wschodniej²⁵. W 2016 r. prywatne wydatki na opiekę zdrowotną jako procent całkowitych wydatków wyniosły 22,94%²⁶. Sprawność systemu i zapewnienie rzeczywiście dostępnych świadczeń opieki zdrowotnej na odpowiednio wysokim poziomie możliwe jest tylko poprzez zagwarantowanie zdecydowanego wzrostu nakładów publicznych na służbę zdrowia. Należy zaznaczyć, że projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw z 8 maja 2018 r. przewiduje, że od 2024 r. na finansowanie ochrony zdrowia przeznaczane się będzie środki finansowe nie mniejsze niż 6% produktu krajowego brutto.

Wykres 8: Wydatki publiczne na opiekę zdrowotną w państwach OECD w 2016 r. (%PKB)

Źródło: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HEALTH_HCQI#

Niedofinansowanie opieki zdrowotnej w Polsce występuje zarówno w kontekście wydatków bieżących, jak i inwestycji. Wysokość nakładów to istotny, ale nie jedyny warunek sprawnego funkcjonowania systemu – ważne jest racjonalne wykorzystanie dostępnych środków oraz sprawna organizacja opieki medycznej oparta na planowaniu długoterminowym, ale jednocześnie elastyczna, co ma związek z ewoluującym popytem²⁷.

²⁵ Narodowa Służba Zdrowia, Ministerstwo Zdrowia, 2016.

²⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tepsr_sp310&plugin=1.

²⁷ „Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania” pod redakcją: Bogdana Wojtyniaka i Pawła Goryńskiego, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2016.

Kolejnymi problemami służby zdrowia w Polsce są dostępność, niezaspokojone potrzeby medyczne, czy niedobór pracowników służby zdrowia. W 2017 r. liczba lekarzy wykonujących zawód wynosiła 3,54 na 1 tys. osób²⁸. Natomiast w 2016 r. liczba zatrudnionych pielęgniarek na 1 tys. mieszkańców wynosiła 5,66, zatrudnionych położnych na 1 tys. kobiet wynosiła 1,34²⁹, co stanowi jeden z najniższych wskaźników stosunku liczby pielęgniarek do mieszkańców w Europie. Najgorsza sytuacja w odniesieniu do liczby zatrudnionych pielęgniarek przedstawia się w województwie pomorskim (4,60), zachodniopomorskim (4,74) i warmińsko-mazurskim (5,02), najlepsza w województwie śląskim (6,59), podkarpackim (6,49) i lubelskim (6,34).

Obecnie Minister Zdrowia koncentruje się na działaniach mających na celu utrzymanie na rynku pracy optymalnej liczby wykwalifikowanego personelu medycznego koniecznego do zagwarantowania odpowiedniego dostępu do świadczeń zdrowotnych oraz zapewnienia ciągłości opieki medycznej nad pacjentami sprawowanej przez specjalistów w różnych dziedzinach medycyny. W odniesieniu do lekarzy działania te prowadzone są wielotorowo, m. in. poprzez zwiększenie liczby osób studiujących na kierunkach lekarskim i lekarsko-dentystycznym, przyznawanie miejsc rezydenckich, wprowadzanie na bieżąco niezbędnych zmian w systemie szkolenia specjalizacyjnego lekarzy i lekarzy dentyistów (tj. podniesienie atrakcyjności procesu szkolenia specjalizacyjnego, uznanie części dziedzin za dziedziny priorytetowe, przyznawanie wyższego wynagrodzenia zasadniczego lekarzom, którzy podejmą specjalizację z dziedzin priorytetowych, przyznawanie miejsc rezydenckich finansowanych z budżetu państwa) oraz przygotowanie nowelizacji ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentyisty (tj. zmiany w kształceniu podyplomowym).

W odniesieniu do pielęgniarek i położnych w SRKL ujęto szereg zadań na rzecz poprawy sytuacji w ww. obszarze. Zarządzeniem z dnia 21 kwietnia 2017 r. Minister Zdrowia powołał Zespół do spraw opracowania strategii na rzecz rozwoju pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce (Dz. Urz. M.Z. poz. 50 i 102). Prace nad dokumentem zostały poprzedzone zdiagnozowaniem i zdefiniowaniem najważniejszych problemów występujących w systemie opieki zdrowotnej, dotyczących obszaru pielęgniarstwa i położnictwa. Zespół zakończył prace z dniem 31 grudnia 2017 r., a opracowany dokument pn. „Strategia na rzecz rozwoju pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce”, został przyjęty przez Ministra Zdrowia i jest jednym z kluczowych narzędzi realizacji polityki zdrowotnej w perspektywie wieloletniej.

W ocenie Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych (NRPiP) oraz Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Pielęgniarek i Położnych (OZZPiP) konieczne było wzmocnienie rangi dokumentu „Strategia na rzecz rozwoju pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce” oraz

---

²⁸ „Lekarze i lekarze dentyści w Polsce – charakterystyka demograficzna. Stan w dniu 31.12.2017 roku”, Naczelna Izba Lekarska, Warszawa, maj 2018 r.

²⁹ Raport Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych „Zabezpieczenie społeczeństwa polskiego w świadczenia pielęgniarek i położnych”, Warszawa, marzec 2017 r.

zagwarantowania realizacji określonych działań na poziomie krajowym, poprzez przedłożenie jej Radzie Ministrów. Powyższe znalazło potwierdzenie w Porozumieniu zawartym w dniu 9 lipca 2018 r. pomiędzy OZZPiP i NRPiP a Ministrem Zdrowia i Narodowym Funduszem Zdrowia (zgodnie z § 2 ust. 6 Porozumienia strony zobowiązują się do pracy nad dokumentem pt. „Strategia na rzecz rozwoju pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce” w celu jego dostosowania do bieżących potrzeb środowiska oraz opracowania jego finalnej wersji w terminie do dnia 31 grudnia 2018 r. celem przedłożenia Radzie Ministrów). W efekcie Strategia została zweryfikowana i przyjęła formę dokumentu pn. „Polityka wieloletnia państwa na rzecz pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce (z uwzględnieniem etapów prac zainicjowanych w roku 2018)” a następnie, zgodnie z procedurą, została zgłoszona do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów.

Dokument ten określa kierunki działań dla poprawy sytuacji i wzmocnienia polskiego pielęgniarstwa i położnictwa, z uwzględnieniem w szczególności zapewnienia wysokiej jakości, bezpieczeństwa i optymalizacji dostępności do świadczeń zdrowotnych udzielanych przez pielęgniarki i położne. Realizacja zawartych w Polityce na rzecz pielęgniarstwa i położnictwa celów i działań docelowo wpłynie na poprawę funkcjonowania krajowego systemu opieki zdrowotnej, odpowiednie rozmieszczenie i wykorzystanie zasobów opieki zdrowotnej, w tym kapitału ludzkiego, jakim są profesjonaliści zawodowi w obszarze pielęgniarstwa i położnictwa.

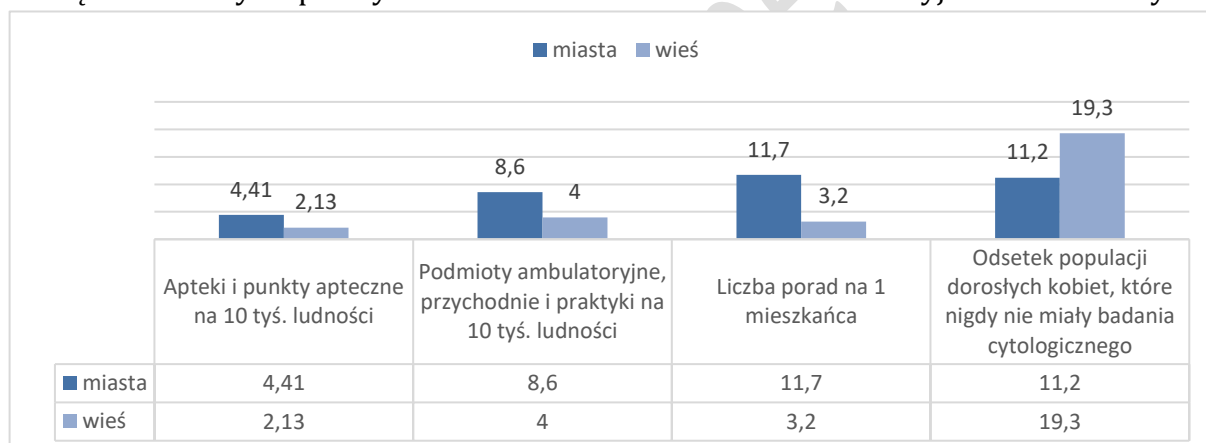
W związku z niską liczbą pracowników służby zdrowia poziom niezaspokojenia potrzeb związanych z opieką medyczną jest stosunkowo wysoki, czego wyrazem są m.in. długie kolejki oczekujących na planowane zabiegi. Dodatkowo rozmieszczenie geograficzne świadczeń i alokacja zasobów jest nierównomierna w odniesieniu do regionów. Zgodnie z raportem Banku Światowego (2015 r.) czas oczekiwania na wizytę u specjalisty różnił się prawie trzykrotnie między 16 polskimi województwami³⁰. Analizując alokację zasobów w postaci sprzętu medycznego w opiece szpitalnej przykładowo dla gammakamery, rezonansu magnetycznego, tomografu komputerowego, mammografu czy aparatu pozytonowej tomografii emisyjnej (PET) przedstawiono poniżej dane. W Polsce w 2016 roku liczba gammakamer wyniosła 128. W 2016 roku było ich najwięcej w województwie mazowieckim – 28, a najmniej w województwie podkarpackim – 2, natomiast średnia liczba gammakamer w szpitalach na 100 tys. ludności wyniosła 0,33. Liczba rezonansów magnetycznych wyniosła 204. Najwięcej było ich w województwie mazowieckim – 42, a najmniej w województwach lubuskim i opolskim – 3, natomiast średnia liczba rezonansów magnetycznych w szpitalach na 100 tys. ludności wyniosła 0,53. Liczba tomografów komputerowych wyniosła 517. Najwięcej było ich w województwie mazowieckim – 88, a najmniej w województwie opolskim – 9, natomiast średnia liczba tomografów komputerowych w szpitalach na 100 tys. ludności wyniosła 1,36. W 2016 roku liczba mammografów wyniosła 248. Podobnie jak w przypadku wyżej

³⁰ State of health in the EU. Polska. Profil systemu ochrony zdrowia 2017, OECD, Paryż 2017.

wymienionego sprzętu najwięcej było ich w województwie mazowieckim – 44, a najmniej w województwie warmińsko-mazurskim – 5, natomiast średnia liczba mammografów w szpitalach na 100 tys. ludności wyniosła 0,64. Aparatów PET było w 2016 r. 26. Najwięcej znajdowało się w województwie śląskim – 5. W województwach lubuskim, opolskim, podkarpackim nie było żadnego aparatu.³¹

W celu zwiększenia dostępności zarówno do świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej jak i świadczeń specjalistycznych publiczne wydatki na ochronę zdrowia w kolejnych latach będą stopniowo wzrastały do poziomu 6% PKB w 2024 r. Ponadto podejmowane są działania o charakterze systemowym tj. stworzenie systemu podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej (PSZ). Szczegółowe zasady kalkulacji ryczałtu PSZ mają promować udzielanie świadczeń m. in. na poziomie ambulatoryjnym.

W wielu aspektach dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej na wsi jest gorsza niż w mieście. Składają się na to powody historyczne – gorsza infrastruktura, systemowe – brak zachęt dla lekarzy do praktykowania na wsi oraz kulturowo-edukacyjna – mieszkańcy wsi

mają mniejszą świadomość dotyczącą profilaktyki, dokonywania kontroli okresowych czy badań przesiewowych. Dane GUS oraz Polskiego Towarzystwa Zdrowia Publicznego w zakresie usług zdrowotnych obrazują różnice w dostępie i korzystania ze świadczeń zdrowotnych w mieście i na wsi. Jest niezwykle ważne, aby w krótkim czasie nastąpiła poprawa dostępności większości świadczeń opieki medycznej, w przeciwnym razie będzie się pogłębiać rozwarstwienie zdrowotne pomiędzy miastem i wsią. Konieczne są działania mające na celu wyrównania standardu życia, w tym stopnia edukacji, zamożności i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej pomiędzy mieszkańcami miast i wsi.

Przeprowadzone w Europie badania wskazują, że nierówności w zdrowiu uwarunkowane czynnikami społeczno-ekonomicznymi wpływają na zmniejszenie wzrostu gospodarczego w wysokości około 1,4% PKB rocznie. W Polsce zły stan zdrowia jest jedną z podstawowych przyczyn pozostawania bez pracy (choroba i niepełnosprawność w

³¹ "Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie lecznictwa szpitalnego dla Polski" MZ 2018 r.

2017 r. były czwartą w kolejności przyczyną pozostawania biernym zawodowo)³². Pośrednie, bezpośrednie oraz niematerialne koszty chorób, tj. koszty leczenia, zmniejszenie dochodów, wcześniejsze odejście z rynku pracy, obciążają przede wszystkim osoby chore oraz ich rodziny, ale równocześnie powodują wzrost obciążenia dla budżetu państwa.

Analizując zapadalność na choroby kardiologiczne na 100 tys. mieszkańców najgorsza sytuacja jest w woj. świętokrzyskim – 1358,5 i łódzkim – 1349,2, najlepsza w woj. dolnośląskim – 1039,7 oraz warmińsko-mazurskim – 1075,1 i pomorskim – 1075,7. Dane dotyczące ostrego zespołu wieńcowego (OZW) wskazują, że zapadalność na 100 tys. mieszkańców jest najmniejsza w województwie warmińsko-mazurskim (437,4) i dolnośląskim (451,9), największa w województwie łódzkim (632,2) i świętokrzyskim (617,7). Podobny rozkład jest w przypadku niewydolności serca (największa zapadalność na 100 tys. mieszkańców woj. łódzkie – 459,1 i świętokrzyskie – 425,3, najmniejsza woj. pomorskie – 239,7 oraz dolnośląskie – 268,8). (dane: opracowanie MZ na podstawie danych z NFZ 2016 r.).

Na 100 tyś. badanej populacji w 2016 r. najniższe wartości wskaźnika zachorowania (współczynnik surowy) na nowotwory ogółem u kobiet obserwowane są w woj. podlaskim (343,99) i mazowieckim (351,85), najwyższe w woj. łódzkim (465,62) i pomorskim (462,69), u mężczyzn najniższe wartości tego wskaźnika są w woj. podlaskim (372,63) i mazowieckim (378,89), najwyższe w woj. świętokrzyskim (529,66) i pomorskim (516,42). Analizując rodzaj nowotworu złośliwego przykładowo podano dane dla nowotworu złośliwego sutka u kobiet czy nowotworu złośliwego gruczołu krokowego u mężczyzn. Współczynnik surowy zachorowania na 100 tyś. badanej populacji w 2016 r. na nowotwór złośliwy sutka (C50) – najwyższe wartości przedstawiają się w woj. łódzkim (118,29) i dolnośląskim (110,96), najniższe w woj. podkarpackim (66,52) i małopolskim (78,26). Współczynnik surowy zachorowania na 100 tyś. badanej populacji w 2016 r. na nowotwór złośliwy gruczołu krokowego (C61) – najwyższe wartości przedstawiają się w woj. świętokrzyskim (111,46) i kujawsko-pomorskim (103,55), najniższe w woj. lubuskim (67,85) i opolskim (68,38)³³.

Postępujący proces starzenia się społeczeństwa wymaga rozwoju medycznego rynku pracy oraz innowacyjnych technologii w sektorze ochrony zdrowia. Zwiększony popyt na usługi zdrowotne dla osób starszych już dziś przekłada się także na liczne braki kadrowe wśród personelu medycznego. W najbliższych latach nastąpi gwałtowny wzrost zapotrzebowania na usługi medyczne, w tym usługi pielęgnacyjne, rehabilitacyjne i opiekuńcze, związane ze wzrostem liczby osób starszych i niesamodzielnych w społeczeństwie.

---

³² „Monitoring Rynku Pracy – kwartalna informacja o rynku pracy w IV kwartale 2017 r. (dane wstępne)”, GUS, 23.02.2018 r.

³³ Krajowy Rejestr Nowotworów 2016.

Dlatego priorytetami w dziedzinie zdrowia są dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do nowej sytuacji demograficznej (w szczególności w obszarze opieki nad matką i dzieckiem, a także opieki geriatrycznej, opieki długoterminowej, opieki paliatywnej i hospicyjnej), upowszechnienie i wzmocnienie działań profilaktycznych w każdym wieku, masowa popularyzacja kultury bezpieczeństwa i zdrowego stylu życia, w tym zachowań prozdrowotnych oraz poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej.

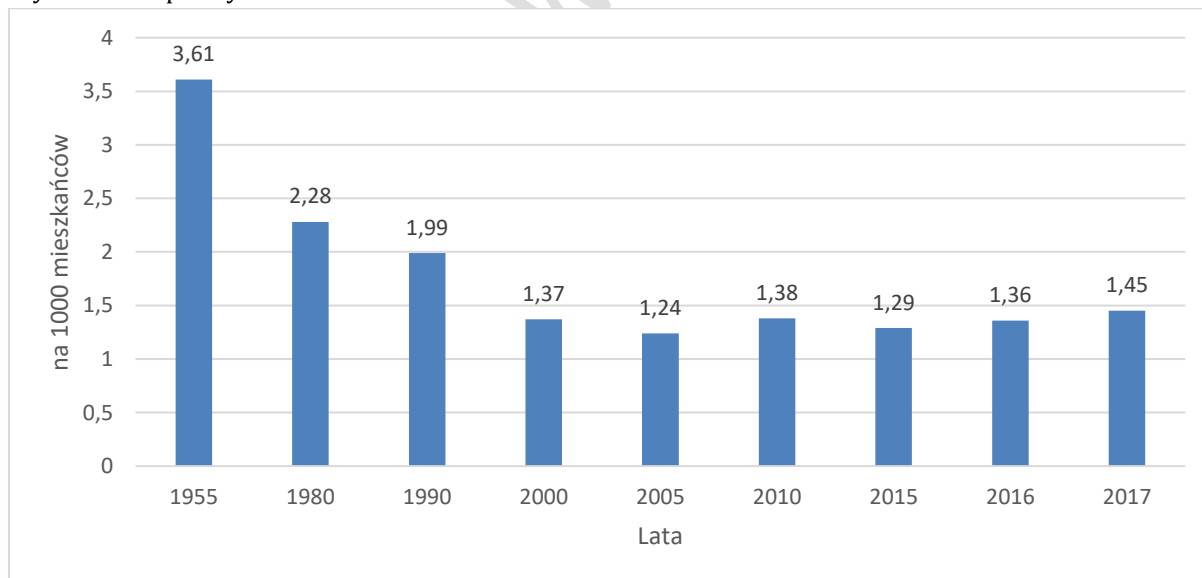
do użytku wewnętrznego

OBSZAR: SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA**DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY**

Negatywne trendy demograficzne należą do najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed nami na drodze rozwoju gospodarczego. Co prawda w 2017 r. zahamowana została niekorzystna tendencja w postaci spadku liczby ludności Polski – w końcu 2017 r. liczba ludności była o ok. 1 tysiąc wyższa niż w końcu 2016 r., zmniejszyła się jednak o 113 tys. osób populacja aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) w wieku 15 lat i więcej. W Polsce obserwujemy zjawisko starzenia się ludności, które wynika z wydłużania się oczekiwanej długości życia, niskiej dzietności oraz obecnej struktury wieku ludności. Należy zaznaczyć, że poziom rozwoju demograficznego jest znacznie wyższy na obszarach wiejskich niż miejsko-wiejskich czy miejskich³⁴.

Od 1989 r. utrzymuje się w Polsce okres depresji urodzeniowej - niska liczba urodzeń nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. W roku 2015 współczynnik dzietności wynosił 1,29, w 2017 r. wzrósł do 1,45 - na 100 kobiet w wieku 15-49 lat przypadało 145 urodzonych dzieci (w miastach 142, na wsi 149). Najkorzystniejszą sytuację demograficzną określa współczynnik kształtujący się na poziomie 2,1-2,15, gdy na 100 kobiet w wieku 15-49 lat przypada średnio 210-215 urodzeń.

Wykres 9: Współczynnik dzietności w Polsce w latach 1955-2017

Źródło: *Urodzenia i dzietność*, GUS, 2018 r.

Wpływ na poziom dzietności ma wiele czynników, wśród nich istotne znaczenie ma sytuacja na rynku pracy i tzw. pewność zatrudnienia. Z drugiej strony ważny jest również

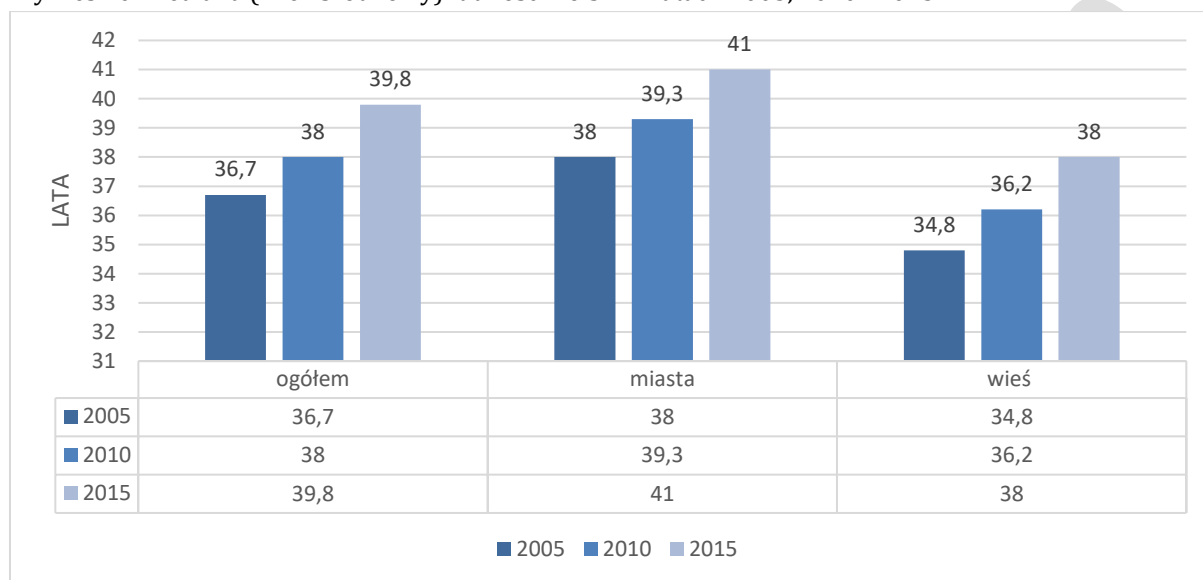
³⁴ Ocena poziomu spójności demograficznej i społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich w porównaniu z miastami, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2017 r.

wzrost średniego wieku rodzenia pierwszego dziecka (ok. 28 lat), czy też liczba zawieranych małżeństw, bo wciąż to w związkach małżeńskich rodzi się ok. $\frac{3}{4}$ dzieci.

Na zachodzące procesy demograficzne, w tym zmiany w strukturze ludności, wpływa również wzrost średniej długości życia. W 2016 r. przeciętne trwanie życia wynosiło prawie 74 lata dla mężczyzn i 82 lata dla kobiet.

Wykres 10: Mediana (wiek środkowy) ludności Polski w latach 2005, 2010 i 2015.

Źródło: Rynek pracy w Polsce w 2017 roku, MRPiPS, Warszawa 2018 r.

W 2016 r. mediana wieku mieszkańców Polski wyniosła 40,6 lat podczas, gdy w 2000 r. wynosiła 35,4 lat. Wskaźnik ten dla kobiet wynosił nieco ponad 42 lata wobec prawie 39 lat dla mężczyzn³⁵.

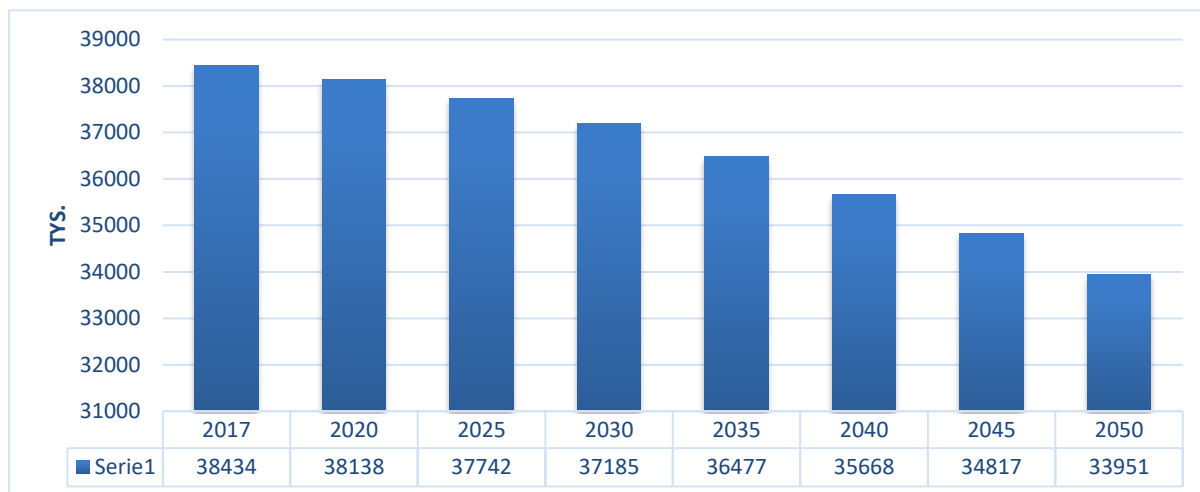
Należy zaznaczyć, że kierunek zmian liczby ludności w miastach i na wsi jest niezmienny, tj. od końca lat 90. XX wieku liczba ludności maleje w miastach i rośnie na wsi, szczególnie w gminach podmiejskich skupionych wokół dużych miast³⁶.

Polskę czeka dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności oraz znaczące zmiany struktury według wieku. Długotrwały spadek urodzeń zapoczątkowany po 1983 r. i utrzymujące się niskie natężenie urodzeń spowodowały, że w wiek prokreacji wchodzi coraz mniej liczne roczniki. Polska znalazła się w takim momencie rozwoju demograficznego, że nawet wzrost współczynnika dzietności do poziomu gwarantującego prostą zastępowalność pokoleń w krótkim okresie nie spowoduje odwrócenia tych procesów i nie powstrzyma zmniejszania się liczby ludności kraju. Przy tak już znacznym zniekształceniu struktury populacji proces odbudowy demograficznej jest procesem powolnym i wymaga konsekwentnych, długofalowych działań.

³⁵ Rynek pracy w Polsce w 2017 roku, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2018 r.

³⁶ Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2017 r. Stan w dniu 31 XII, GUS, Warszawa 2018 r.

Wykres 11: Prognoza ludności Polski na lata 2017 - 2050

Źródło: Prognoza ludności na lata 2014 - 2050, GUS, Warszawa 2014 r.

Sytuacja demograficzna oddziałuje negatywnie na wielkość zasobów pracy w Polsce. Konsekwencją zjawiska starzenia się społeczeństwa będzie zwiększenie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (65+) i zmniejszenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym (15-64 lata). Jednocześnie prognozuje się spadek aktywnych zawodowo w kategorii wieku 15-24 lata oraz 25-34 lata³⁷. Konsekwencje zmian liczby i struktury wieku zasobów pracy w Polsce mogą w przyszłości wpłynąć ujemnie na wiele obszarów: tempo wzrostu gospodarczego, poziom zamożności społeczeństwa, kształt i wydajność systemów zabezpieczenia emerytalnego i społecznego, opieki zdrowotnej i edukacji. Mniejsza liczba osób młodych może ponadto wpłynąć na poziom kreatywności społeczeństwa, a więc na innowacyjność gospodarki.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) przeprowadzonego w III kwartale 2018 roku wykazały, że ludność aktywna zawodowo w wieku 15 lat i więcej liczyła 17,3 mln osób i zmniejszyła się w skali roku o 48 tys., tj. o 0,3%. Spadek liczby osób pracujących wystąpił przede wszystkim w populacji mężczyzn. Pracujący mieszkańcy miast stanowili w analizowanym okresie 60,4% ogółu pracujących³⁸.

Wśród osób pozostających bez pracy dominują osoby długotrwale bezrobotne, nisko wykwalifikowane lub niegotowe do podjęcia pracy. W końcu 2018 r. zarejestrowanych w urzędach pracy było 507,2 tys. osób długotrwale bezrobotnych (52,4% ogółu bezrobotnych). Na grupę tę składają się w znacznej mierze bezrobotni powyżej 50 roku życia, którym stan zdrowia nie pozwala na pracę w wyuczonej profesji (262,7 tys. osób, tj. 27,1% ogółu zarejestrowanych) oraz częściowo także bezrobotni do 30 roku życia (252,0 tys. osób, tj. 26,0% ogółu zarejestrowanych).

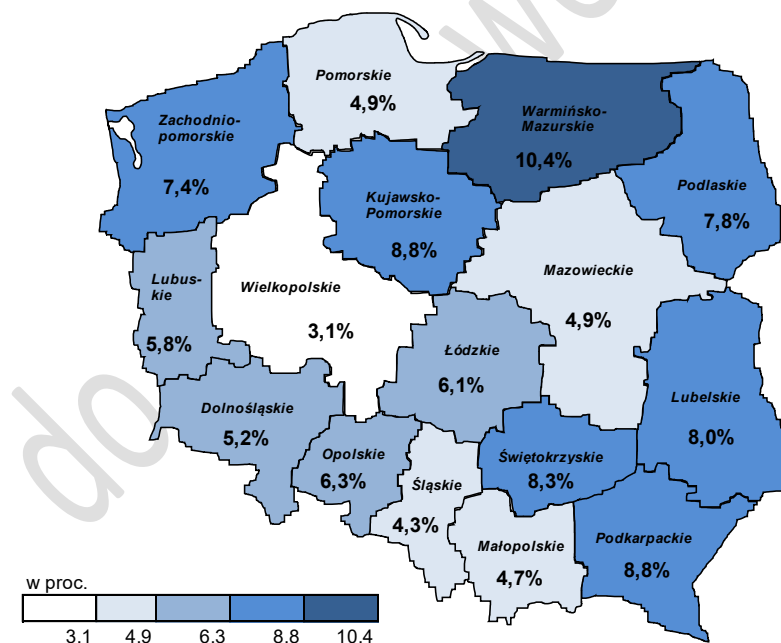
³⁷ <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/labour-force>

³⁸ Aktywność ekonomiczna ludności Polski III kwartał 2018 r., GUS, Warszawa 2019 r.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych znaczną część stanowią absolwenci szkół ponadgimnazjalnych oraz popularnych kierunków studiów wyższych, osoby bez prawa do wykonywania zawodu. W przypadku absolwentów ciągle aktualny jest problem niewłaściwych wyborów edukacyjnych, jak również niska jakość kształcenia praktycznego. W konsekwencji nie spełniają oni wymagań pracodawców. Inny problem stanowi nadwyżka absolwentów, którzy nie posiadają przygotowania do wykonywania zawodu, a kierunek kształcenia często jest na zbyt ogólnym poziomie, by uzyskać oczekiwane przez pracodawców konkretne umiejętności, które umożliwiłyby podjęcie zatrudnienia zaraz po ukończeniu szkoły. Osoby te, chcąc podjąć pracę w wyuczonym lub pokrewnym zawodzie, muszą uzupełnić wykształcenie, np. poprzez ukończenie specjalistycznych studiów podyplomowych.

Od lat w Polsce występuje wysoki stopień terytorialnego zróżnicowania bezrobocia. Jest to wynikiem nierównomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego regionów oraz ich położenia geograficznego. Zmiany na rynku pracy w 2018 r. były zróżnicowane zarówno na poziomie województw, jak i powiatów. W końcu 2018 r. w porównaniu do końca 2017 r. poziom bezrobocia zmniejszył się we wszystkich województwach. W przypadku powiatów dynamika zmian poziomu bezrobocia była jeszcze bardziej zróżnicowana, choć warto zaznaczyć, że liczba bezrobotnych w skali roku zmniejszyła się we wszystkich powiatach.

Mapa 1: Stopa bezrobocia według województw w grudniu 2018 r.

Źródło: Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia. Stan w końcu grudnia 2018 r. GUS, Warszawa 2019r.

W województwach południowo-wschodniej Polski duży udział w liczbie bezrobotnych mają osoby zamieszkałe na wsi, gdyż są to tereny, w których przeważa ludność zamieszkała na wsi. W końcu 2018 r. odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi w

stosunku do ogółu zarejestrowanych w danym województwie kształtował się w przedziale od 23,5% w województwie śląskim do 63,1% w województwie podkarpackim.

W przypadku powiatów rozpiętość pozostawała znacznie wyższa. Udział osób zamieszkałych na wsi wśród zarejestrowanych bezrobotnych kształtował się w przedziale od 11,7% w powiecie mikołowskim (śląskie) do 100% w powiatach: skierniewickim (łódzkie), przemyskim (podkarpackie) i suwalskim (podlaskie). W 254 powiatach odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi w liczbie bezrobotnych ogółem był wyższy lub równy średniej krajowej (46,2%), a w 60 powiatach był od niej niższy, natomiast w 66 powiatach grodzkich wynosił zero.

W końcu 2018 r. w stosunku do stanu z końca 2017 r. odnotowano spadek liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi we wszystkich województwach i w znacznej części powiatów. Największy spadek miał miejsce w województwach: mazowieckim o 5,9 tys. osób (8,5%) i podkarpackim o 4,9 tys. osób (8,6%). Wśród powiatów najwyższy spadek odnotowano w powiecie konińskim o 0,9 tys. osób (21,6%), olsztyńskim o 0,8 tys. osób (20,8%) i włocławskim o 0,7 tys. osób (15,0%). Wzrost liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi miał miejsce w 15 powiatach, z czego największy (o 0,1 tys. osób, tj. 14,2%) w powiecie łęborskim³⁹.

Według stanu w końcu 2018 r. spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w porównaniu do stanu z końca 2017 r. odnotowano we wszystkich grupach wiekowych. Największy spadek odnotowano wśród osób w wieku 55-59 lat (o 11,9% tj. o 6,1 tys. osób) oraz w wieku 18-24 lata (o 11,2% tj. o 8,9 tys. osób).

Polski rynek pracy charakteryzuje obecnie kilka słabości. Na pierwszym miejscu należy wymienić rosnący deficyt pracowników, szczególnie w tych zawodach, w których oferowane są niskie wynagrodzenia i nieatrakcyjne warunki zatrudnienia. Segmentacja rynku pracy nie zapewnia dostępu do stabilnych form zatrudnienia dla wielu osób w Polsce. Zatrudnienie na podstawie umów czasowych, w tym cywilnoprawnych, zjawisko wymuszonego samozatrudnienia oraz praca nierejestrowana powoduje, że duża część pracowników narażona jest na wyższe ryzyko utraty pracy, ograniczenie w dostępie do rozwoju zawodowego, brak należytego zabezpieczenia w dostępie do praw pracowniczych i systemu zabezpieczenia społecznego⁴⁰.

---

³⁹ Sprawozdanie MRPiPS-01

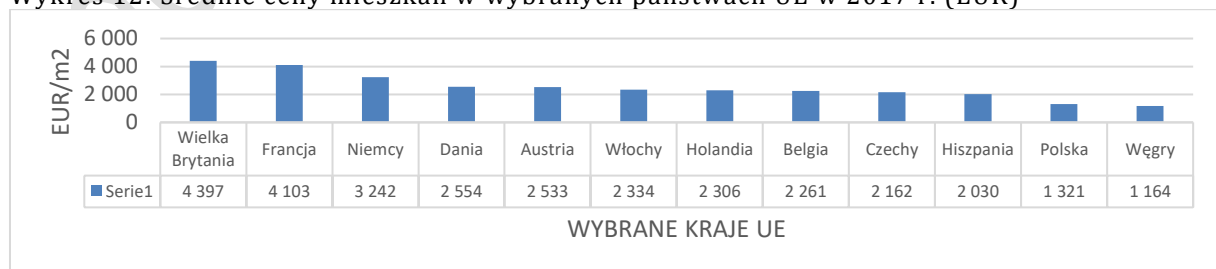
⁴⁰ Zauważyć jednak należy, że jak wynika z badania ludności w ramach Bilansu Kapitału Ludzkiego z 2017 r. prawie połowa ogółu osób w wieku 18-69 lat (a dwie trzecie aktywnych zawodowo w tym przedziale wiekowym) zatrudniona jest w ramach umów o pracę, z czego większość zatrudniona jest na czas nieokreślony. W skali kraju na umowę cywilnoprawną w 12 miesiącach poprzedzających badanie zatrudnionych było około 3,15 miliona osób. Niespełna połowa z nich (1,45 mln) w czasie realizacji badania wciąż wykonywała pracę w ramach takiej umowy. Dla większości z tych osób była to przy tym praca dodatkowa – jako swoją główną (bądź jedyną) pracę wskazało ją niespełna pół miliona osób (czyli niespełna 2% populacji w wieku 18-69 lat).

Obecna sytuacja na rynku pracy sprawia, że pracodawcy są skłonni wykazać większą elastyczność przy zatrudnianiu pracowników. Wynagrodzenia w niektórych branżach stopniowo wzrastają, zmniejsza się liczba umów cywilnoprawnych na rzecz umów o pracę. Mimo to jakość oferowanych miejsc pracy nie jest zadowalająca, co stanowi istotną barierę w pozyskiwaniu pracowników.

W Polsce obserwuje się wzrost udziału zawodów deficytowych i spadek udziału zawodów nadwyżkowych. Jako główne przyczyny deficytów (po stronie pracodawców) należy wskazać przede wszystkim nieatrakcyjne warunki zatrudnienia – nie tylko ze względu na poziom wynagrodzenia nieadekwatny do rodzaju świadczonej pracy, ale także pod względem niskiej jakości ofert pracy (m.in. niewystarczająco przejrzyste zasady rekrutacji), nierówności w pensjach, ryzyka utraty pracy i ogólnego komfortu pracy (wymiar godzinowy, relacje pracowników z pracodawcą, godziny pracy utrudniające godzenie życia zawodowego z prywatnym). Zbyt niski poziom wynagrodzeń jest jednym z kluczowych powodów niepodejmowania przez bezrobotnych zatrudnienia. Jest to powód coraz częstszego zatrudniania osób z zagranicy oraz większych problemów w takich obszarach, jak rolnictwo i leśnictwo czy przetwórstwo spożywcze. Kolejną przyczyną są trudne lub szkodliwe warunki pracy, dotyczy to przede wszystkim miejsc pracy, w których występuje praca zmianowa, skrajnie niskie lub wysokie temperatury, praca na wysokościach, praca „na akord”; konieczność dojazdu poza miejsce zamieszkania – wiele osób nie jest skłonnych do podjęcia zatrudnienia, jeśli wiąże się to z częstymi wyjazdami i przebywaniem poza miejscem zamieszkania.

Szczególnie w mniejszych miejscowościach, jest brak infrastruktury komunikacyjnej. Często nie ma możliwości dojazdu do pracy w innej miejscowości lub nie jest to opłacalne, i występuje mała dostępność mieszkań (zwłaszcza mieszkań na wynajem) w ośrodkach generujących miejsca pracy⁴¹. Problemem jest także wysoki na tle innych krajów UE koszt zakupu metra kwadratowego mieszkania na rynku wtórnym lub pierwotnym w porównaniu do średniego wynagrodzenia⁴².

Wykres 12: Średnie ceny mieszkań w wybranych państwach UE w 2017 r. (EUR)

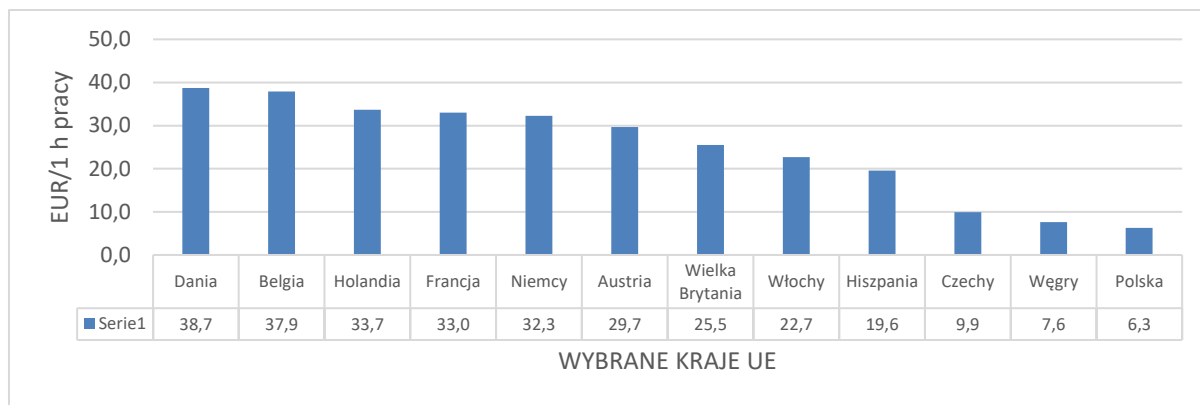

Źródło: Property Index, 7th edition, Deloitte. September 2018

Wykres 13: Średnie zarobki na godzinę w wybranych państwach UE w 2017 r. (EUR)

⁴¹ Porównując intensywność napływu i odpływu ludności w skali regionalnej, można stwierdzić, że (w większości), województwa relatywnie szybko rozwijające się pod względem gospodarczym mają największy udział w ruchu ludności. Z kolei ludność regionów „degresyjnych” wykazuje w większości przypadków względnie mały stopień tak ujmowanej mobilności przestrzennej.

⁴² Przeglądy gospodarcze OECD, Polska 2008.

Źródło: https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tepsr_wc320&language=en

W tym kontekście należy także wskazać na jeden z podstawowych problemów polskiego mieszkalnictwa jakim jest deficyt mieszkaniowy, czyli różnica między liczbą zamieszkałych mieszkań a liczbą gospodarstw domowych. Powoduje to, że powszechne jest w Polsce zjawisko współzamieszkiwania więcej niż jednego gospodarstwa domowego w tym samym mieszkaniu. Wpływa to również na opóźnianie wieku usamodzielniania się młodych ludzi (efekt „gniazdownika”) oraz na decyzje dotyczące założenia rodziny i posiadania potomstwa.

Po stronie pracowników na rynku pracy problemem jest brak wymaganych umiejętności i brak doświadczenia na podobnym stanowisku pracy, które wciąż stanowią podstawowy wymóg przy rekrutacji w dużej części branż. Pracodawcy niechętnie powierzają nowoczesny sprzęt i odpowiedzialne zadania osobom bez potwierzonego doświadczenia. Pokrewnym problemem jest brak aktualnych umiejętności praktycznych, występujący zwłaszcza wśród absolwentów i osób mających dłuższą przerwę w wykonywaniu zawodu, brak lub nieaktualne uprawnienia, które często mogą się wiązać z długotrwałym procesem ich odzyskiwania. Jak pokazały badania prowadzone w ramach projektu Bilans Kapitału Ludzkiego z 2017 r. pracodawcy oczekują od idealnych kandydatów przynajmniej wykształcenia zasadniczego zawodowego. Na stanowiskach specjalistycznych i kierowniczych należy posiadać właściwe wykształcenie wyższe, przy czym pracodawcy uznają jednocześnie większą przydatność wykształcenia magisterskiego nad licencjatem. Jednocześnie dla pracodawców najważniejszymi kompetencjami bez względu na stanowisko są: 1) kompetencje zawodowe, 2) staranność, skrupulatność, dokładność i dbałość o szczegóły, 3) odpowiedzialność, dyscyplina pracy, uczciwość 4) kompetencje interpersonalne (łatwość nawiązywania kontaktów, praca w grupie, komunikatywność, jasne przekazywanie myśli oraz ogólna kultura osobista, uprzejmość, autoprezentacja, dbanie o wizerunek). Dodatkowo liczy się dyspozycyjność pracownika (gotowość do pracy w nietypowych godzinach wymaganych przez pracodawcę, zarządzanie czasem, terminowość, punktualność, samodzielna organizacja pracy).

Wykształcenie to zasadniczy element wpływający na czas poszukiwania zatrudnienia. W końcu 2018 r. średni czas pozostawania bez pracy zarejestrowanych bezrobotnych był

zróznicowany ze względu na poziom wykształcenia. Dla bezrobotnych zamieszkałych na wsi z wykształceniem wyższym wynosił on 10,6 miesiąca, a dla bezrobotnych w mieście 10,8 miesiąca. Bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym na wsi średnio poszukiwali zatrudnienia 13,3 miesiąca, a w mieście 13,0 miesiąca. Najgorsza sytuacja wystąpiła wśród bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym zamieszkałych na wsi – wśród nich średni czas poszukiwania pracy wyniósł 14,4 miesiąca (wśród mieszkańców miast 13,0 miesiąca).

A świat wchodzi obecnie w etap czwartej rewolucji przemysłowej opartej na rozwiązaniach cyfrowych i potrzeba będzie pracowników wysoko wykwalifikowanych. Postęp naukowy i technologiczny w obszarze robotyzacji, mechanizacji, automatyzacji i programy rozwoju gospodarki cyfrowej mają ogromny wpływ na rynek pracy. Coraz mniejsze zasoby wykwalifikowanych pracowników mogą utrudniać utrzymanie wysokiego tempa wzrostu produktywności pracy. Rozwój nowych technologii w ostatnich latach przybiera coraz szybsze tempo. Kwestia coraz bardziej nowoczesnego środowiska pracy jest widoczna także na szczeblu unijnym. Według danych Eurostat w 2017 r. około 3,7% ogółu pracujących osób w całej UE było pracownikami branży telekomunikacyjnej i informatycznej. Dane Eurostat pokazują, że branże związane z wykorzystaniem nowoczesnych technologii oparły się kryzysowi ekonomicznemu, przez który Europa przechodziła w ciągu ostatnich kilku lat. Szacunki Komisji Europejskiej wskazują, że cyfryzacja produktów i usług zapewni przemysłowi w Europie ponad 110 mld EUR dodatkowych przychodów rocznie w ciągu najbliższych lat.⁴³ Jak wynika z danych Komisji, blisko jedna trzecia wzrostu produkcji przemysłowej ogółem w Europie jest skutkiem zastosowania technologii cyfrowych.

Aktualnym wyzwaniem dla instytucji rynku pracy jest znalezienie takich rozwiązań, które pozwolą na uzupełnienie niedoboru pracowników. Wiąże się z tym poprawa dostępu do opieki nad dziećmi, rozwijanie umiejętności przydatnych na rynku pracy, zwłaszcza przez wspieranie uczenia się dorosłych, likwidacja przeszkód dla bardziej trwałych form zatrudnienia, zapewnienie mechanizmów uczenia się przez całe życie, równość szans na rynku pracy bez względu na płeć, zapewnienie skutecznego wsparcia osób niepełnosprawnych, zapewnienie bezpiecznych warunków pracy, sprawiedliwe wynagradzanie pracy, zapewnienie łączenia życia zawodowego z życiem prywatnym.

W przypadku działań w zakresie kształcenia zawodowego zorientowanego na rynek pracy MRPiPS realizuje działania służące rozwojowi kwalifikacji. Głównym instrumentem służącym podnoszeniu kwalifikacji pracowników oraz pracodawców jest Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS). Środki przeznaczone na KFS pochodzą z Funduszu Pracy. W 2018 r. priorytetowe działania KFS nakierowane były na wsparcie kształcenia ustawicznego w zawodach deficytowych, wsparcie kształcenia pracowników firm, w

---

⁴³ KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Cyfryzacja europejskiego przemysłu Pełne wykorzystanie możliwości jednolitego rynku cyfrowego {SWD(2016) 110 final}.

związku z wdrażaniem nowoczesnych technologii i narzędzi pracy, wsparcie kształcenia ustawicznego pracowników po 45 roku życia, wsparcie kształcenia ustawicznego osób, które pracowały w trudnych warunkach (co najmniej 15 lat), a nie przysługuje im prawo do emerytury pomostowej.

W 2019 r. priorytetowe działania KFS nakierowane będą m. in. na wsparcie kształcenia ustawicznego w zawodach deficytowych, wsparcie kształcenia ustawicznego osób nieposiadających świadectwa dojrzałości, wsparcie kształcenia ustawicznego pracowników z grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zatrudnionych w przedsiębiorstwach społecznych, wsparcie kształcenia ustawicznego w związku z wdrażaniem nowoczesnych technologii i narzędzi pracy, wsparcie kształcenia ustawicznego instruktorów praktycznej nauki zawodu, nauczycieli kształcenia zawodowego oraz pozostałych nauczycieli o ile podjęcie kształcenia pozwoli im na pozostanie w zatrudnieniu, wsparcie kształcenia ustawicznego osób niepełnosprawnych i osób po 45-ym roku życia.

Zwiększenie inwestycji w potencjał kadrowy jest jednym z kluczowych czynników poprawiających zarówno pozycję firm, oraz samych pracowników na wymagającym rynku pracy. Zmiany demograficzne i stopniowe zmniejszanie się zasobów pracy wymagają stałego monitoringu potrzeb kompetencyjnych pracodawców, jak i kompetencji posiadanych przez osoby w wieku aktywności zawodowej, aby możliwe było odpowiednie dostosowywanie do nich usług rynku pracy oraz systemu edukacji formalnej i pozaformalnej.

Prognozy wskazują, że przyszły rynek pracy pozostanie rynkiem pracownika. Polska zbliża się do granicy bezrobocia naturalnego. W każdej gospodarce istnieje zawsze pewna liczba osób, które poszukują pracy lub też mają trudności z jej znalezieniem, pomimo wysokiego popytu na pracowników, z powodu np. wykształcenia, umiejętności, oczekiwań płacowych czy miejsca zamieszkania.

W dobie szybko zmieniającej się gospodarki znaczenia nabiera monitorowanie zapotrzebowania rynku pracy. W sektorze przedsiębiorstw pogłębia się luka kadrowa. Firmy stają wobec problemu z obsadzeniem wszystkich stanowisk, co w dłuższej perspektywie może niekorzystnie wpływać na rozwój gospodarczy kraju. Największe zapotrzebowanie na nowych pracowników ma miejsce w tych branżach, które rozwijają się najbardziej dynamicznie, m.in. w IT (informatyka), telekomunikacji czy ICT (techniki informatyczne i komunikacyjne), jak również w tych zajmujących się ekologią, czy energetyką. Wzrasta także zapotrzebowanie na robotników przemysłowych, specjalistów, pracowników biurowych i techników.⁴⁴ Z kolei monitoring zawodów prowadzony przez Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, pokazuje, że do najbardziej poszukiwanych pracowników należą np. specjaliści z zakresu systemów informatycznych, pracownicy obsługi maszyn, specjaliści z zakresu produkcji

---

⁴⁴ Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Warszawa 2018 r.

przemysłowej, mechanicy i elektromechanicy. Miejsca pracy czekają też w sektorze usług finansowych. Należy się spodziewać, że na znaczeniu będzie też zyskiwać sektor energii odnawialnej, biotechnologia, zawody związane z ochroną środowiska.

Jednym z ważniejszych trendów w najbliższych latach będzie rozwój robotyki i sztucznej inteligencji. Prognozy analityków wskazują, że maszyny w ciągu najbliższych kilku lat mogą wyeliminować część miejsc pracy. Ale automatyzacja to nie tylko kasowanie miejsc pracy, ale również tworzenie nowych. Pojawienie się nowoczesnych maszyn i systemów będzie rodziło potrzebę zatrudnienia sporej grupy specjalistów, którzy będą czuwać nad ich pracą. Maszyny i systemy Sztucznej Inteligencji będą wymagać aktualizacji, monitoringu, a nawet odpowiednich szkoleń.

do użytku wewnętrznego

UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

SRKL, zgodnie z celami określonymi w SOR, uznaje wzrost spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym jako niezbędny warunek rozwoju i priorytet publiczny. Dlatego SRKL stawia sobie za jeden z celów `wzmocnienie komponentu społecznej solidarności i zrównoważonego rozwoju, tak by równomiernie dzielić korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego.

Ubóstwo można definiować w różny sposób. Najczęściej ocenę sytuacji materialnej ludności dokonuje się poprzez analizę wysokości i struktury uzyskiwanych dochodów, gdyż dochody są najczęściej wykorzystywanym źródłem finansowania potrzeb bytowych. Jednak gospodarstwa domowe mogą również finansować swoje potrzeby poprzez sprzedaż posiadanych aktywów lub zaciąganie pożyczek. Poza tym ze wskaźnikami ubóstwa opartymi o dochody wiążą się liczne zastrzeżenia, nie jest też łatwo uzyskać pełne, wiarygodne informacje o bieżących dochodach ludności. Niektórzy eksperci zalecają więc stosowanie miar opartych na wydatkach. Gromadzenie danych w tym zakresie jest jednak bardzo czasochłonne, a ponadto takie podejście utrudnia ocenę wpływu polityki społecznej na ubóstwo ze względu na brak bezpośredniego związku pomiędzy świadczeniem lub usługą a dokonywanym wydatkiem. Ponadto, ubóstwo może być pojmowane w sposób absolutny lub relatywny. W podejściu absolutnym ubogie są te gospodarstwa domowe i osoby, które nie mają możliwości zaspokojenia potrzeb uznanych w danych warunkach za podstawowe, niezależnie od tego, na jakim poziomie żyją lepiej usytuowane warstwy społeczeństwa. W podejściu relatywnym ubóstwo rozważane jest natomiast jako forma nierówności, nadmiernego dystansu pomiędzy poziomem życia poszczególnych grup ludności: ubogie są te osoby i rodziny, których poziom życia jest znacznie niższy niż pozostałych członków danego społeczeństwa.

Ludzie żyjący w ubóstwie mają znacznie mniejsze szanse skorzystania z istniejących możliwości zdobycia wykształcenia i zachowania dobrego stanu zdrowia. Osoby żyjące w ubóstwie z upływem czasu tracą coraz bardziej szansę poprawy sytuacji i wzrasta ich zagrożenie marginalizacją społeczną. Niektórzy eksperci mówiąc więc częściej o wykluczeniu społecznym niż o ubóstwie, uznając że ważny jest nie tylko brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, ale też brak możliwości uczestnictwa w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Z tych wszystkich powodów konieczne jest wykorzystanie także miar niemonetarnych, takich jak deprivacja materialna, które pokażą szerszy kontekst i pozwolą lepiej uchwycić wielowymiarowość zjawiska.

Różne czynniki wpływają na skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego. Kluczowe znaczenie ma sytuacja na rynku pracy – skala bezrobocia i bierności zawodowej, a także wysokość płac. Im więcej członków gospodarstwa domowego pracuje i im wyższe są ich dochody z pracy, tym mniejsze ryzyko ubóstwa. Im większa jest natomiast liczba osób będących na utrzymaniu innych członków gospodarstwa, tym to ryzyko jest większe. Na wyżej wskazane czynniki wpływają też charakterystyki społeczno-ekonomiczne

oddziałujące na uzyskiwane dochody i ponoszone wydatki, czy na liczebność gospodarstw, takie jak poziom wykształcenia, miejsce zamieszkania (klasa miejscowości, region), wiek. Większe zagrożenie ubóstwem występuje też często w przypadku osób z niepełnosprawnościami.

W tym zakresie istotna jest też polityka redystrybucyjna państwa, która może być realizowana zarówno poprzez świadczenia społeczne, jak i poprzez podatki i składki społeczne. Może ona bezpośrednio wpływać na wysokość dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa domowe. Istotne znaczenie ma dostępność i wysokość wypłacanych świadczeń, a także stopień progresywności systemu podatkowo-składkowego. Ważne zadania w ograniczaniu ubóstwa ma też polityka rynku pracy i aktywizacja zawodowa. Ze względu na wielowymiarowość zjawiska ubóstwa i zwracanie większej uwagi na kwestie niepieniężne, istotną rolę przypisuje się aktualnie również kwestii usług publicznych.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne jest przede wszystkim monitorowane w europejskim badaniu dochodów i warunków życia (*EU Survey on Income and Living Conditions – EU-SILC*). Najnowsze dostępne dane pochodzą z badania zrealizowanego w 2017 roku i obejmują one sytuację dochodową ludności gospodarstw domowych w 2016 roku. Z analizy tych danych w odniesieniu do Polski wynika, że między 2008 a 2017 rokiem nastąpiła istotna poprawa wszystkich najważniejszych wskaźników⁴⁵.

Między 2016 a 2017 r. po raz pierwszy od 9 lat nastąpił w Polsce wyraźny spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym (*at risk of poverty rate – AROP*). Wskaźnik ten pokazuje odsetek osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych, w których roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji kształtuje się poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji. W latach 2008-2016 utrzymywał się on na zbliżonym poziomie ok 17%, a w 2017 r. wskaźnik ten wyniósł 15,0%, co oznacza spadek o 2,3 pkt. proc. W 2017 roku zagrożonych ubóstwem relatywnym było w Polsce 5,61 mln osób – to aż o 872 tys. mniej niż rok wcześniej. Jednocześnie istotnie wzrosła granica ubóstwa relatywnego. Wzrost granicy ubóstwa oznacza, że dochody ludności rosną, a jeśli towarzyszy mu stabilna stopa ubóstwa oznacza to, że dochody najbiedniejszych rosną w podobnym tempie jak dochody pozostałych grup. I tak jeszcze w 2008 roku granica ta nie przekraczała w Polsce 800 złotych, zaś w 2017 roku, aby być uznanym za osobę zagrożoną ubóstwem relatywnym, miesięczny dochód netto jednej osoby nie mógł przekraczać 1 297 złotych. Nominalnie granica ubóstwa w Polsce wzrosła więc w tym czasie o około 65% i jest to jeden z największych wzrostów w całej Unii Europejskiej. Warto pamiętać jednak, że mimo tej

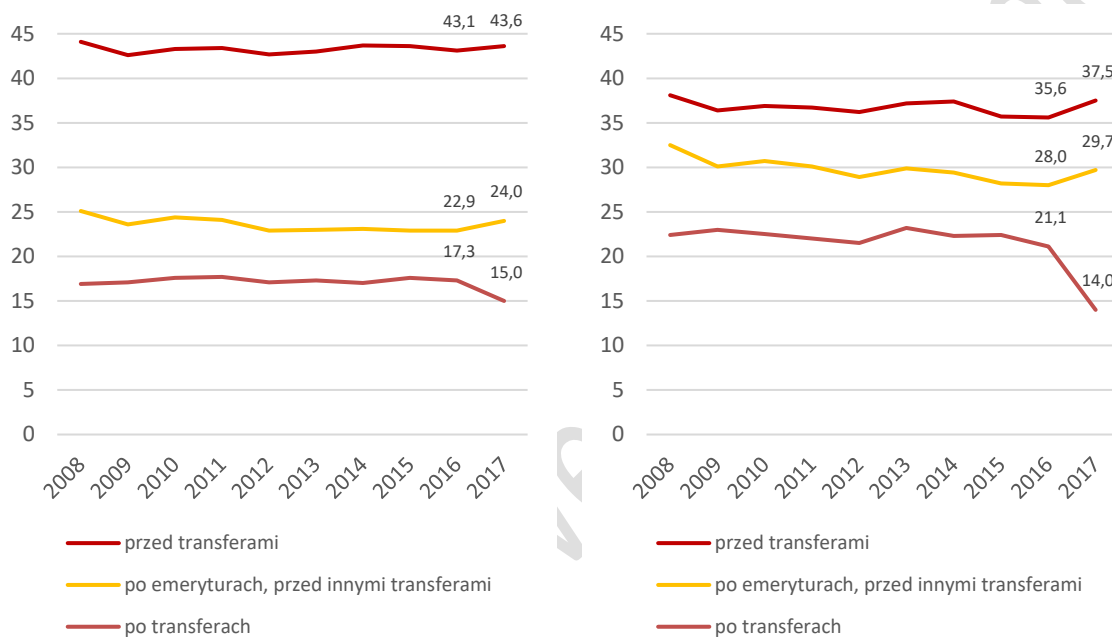
---

⁴⁵ Bardziej szczegółowa analiza dostępna w raporcie MRPiPS DAE „Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej w latach 2008-2016”, dostępna pod poniższym linkiem: <https://www.gov.pl/documents/1048151/1060973/Opracowanie.pdf/caa2e53c-1696-53aa-ef06-c503dbc3f8b1>

znaczącej poprawy, wciąż granica ubóstwa w Polsce, a co za tym idzie również poziom dochodów, jest istotnie niższy niż w wielu krajach UE.

Istotny spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2017 r. należy przypisać głównie wypłatom świadczenia wychowawczego, o czym świadczy z jednej strony głęboki spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym wśród dzieci, z drugiej zaś spadek wskaźnika AROP po uwzględnieniu transferów społecznych przy jednoczesnym wzroście tego wskaźnika bez uwzględniania tych transferów.

Wykres 14: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (AROP) przed i po transferach w populacji ogółem (lewy panel) oraz wśród dzieci (prawy panel) w Polsce w latach 2008-2017 (w %)

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS DAE na podstawie danych EU-SILC opublikowanych przez EUROSTAT (ilc_li02, ilc_li09 i ilc_li10, dane pobrane 3 sierpnia 2018 roku).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym dzieci spadł z 21,1% w 2016 roku do 14,0% w 2017 roku. W ciągu jednego roku odnotowano więc spadek aż o 7,1 pkt. proc. Co więcej, zagrożenie ubóstwem wśród dzieci w 2017 roku było w Polsce niższe niż zagrożenie ubóstwem relatywnym wśród osób w wieku produkcyjnym (15,6%). To wyjątkowa sytuacja, gdyż w latach 2008-2016 dzieci były w trudniejszej sytuacji i w okresie tym zagrożenie ubóstwem relatywnym było wśród nich średnio o około 5 pkt. proc. wyższe niż zagrożenie ubóstwem wśród osób w wieku 18-64 lata. Ponadto również w innych krajach europejskich to dzieci są zwykle najbardziej zagrożone, a tylko w nielicznych krajach, takich jak Niemcy, Dania i Finlandia, dzieci znajdują się w lepszej sytuacji niż populacja w wieku produkcyjnym. I tak, w ujęciu bezwzględnym, liczba dzieci zagrożonych ubóstwem relatywnym spadła z 1 440 tys. w 2016 r. do 946 tys. w roku kolejnym. To o niemal 500 tys. mniej. Jednocześnie w gospodarstwach domowych, w których były dzieci, zagrożenie ubóstwem relatywnym między rokiem 2016 a 2017 spadło o 5 pkt. proc., podczas gdy gospodarstwa bez dzieci doświadczyły wzrostu zagrożenia o 1,4 pkt. proc. Co ważne,

największy spadek wystąpił wśród rodzin wielodzietnych (2 dorosłych i co najmniej 3 dzieci) – z niemal 33% w 2016 r. do niespełna 14,7% rok później. Spadek zagrożenia ubóstwem relatywnych w rodzinach wielodzietnych sięgnął więc ponad 18 pkt. proc. i pozwolił ograniczyć zagrożenie ubóstwem relatywnym w tej grupie do poziomu nieco nawet niższego niż w populacji ogółem.

Mniej osób doświadcza również pogłębionej deprivacji materialnej (*severe material deprivation rate* – SMD). To sytuacja w której brak jest możliwości zaspokojenia ze względów finansowych co najmniej 4 z 9 potrzeb obejmujących posiadanie telewizora, samochodu, pralki, telefonu, terminowe regulowanie opłat, ogrzewanie mieszkania odpowiednio do potrzeb, tygodniowy wypoczynek raz w roku, spożywania mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień oraz pokrycie niespodziewanego wydatku. W Polsce odnotowano najsilniejszą w całej UE poprawę w zakresie warunków życia ludności, gdyż w ciągu analizowanych 9 lat wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej zmalał aż o 11,8 pkt. proc. W 2017 roku w Polsce problem pogłębionej deprivacji materialnej dotyczył 5,9% populacji, podczas gdy przeciętnie w UE – 6,9%.

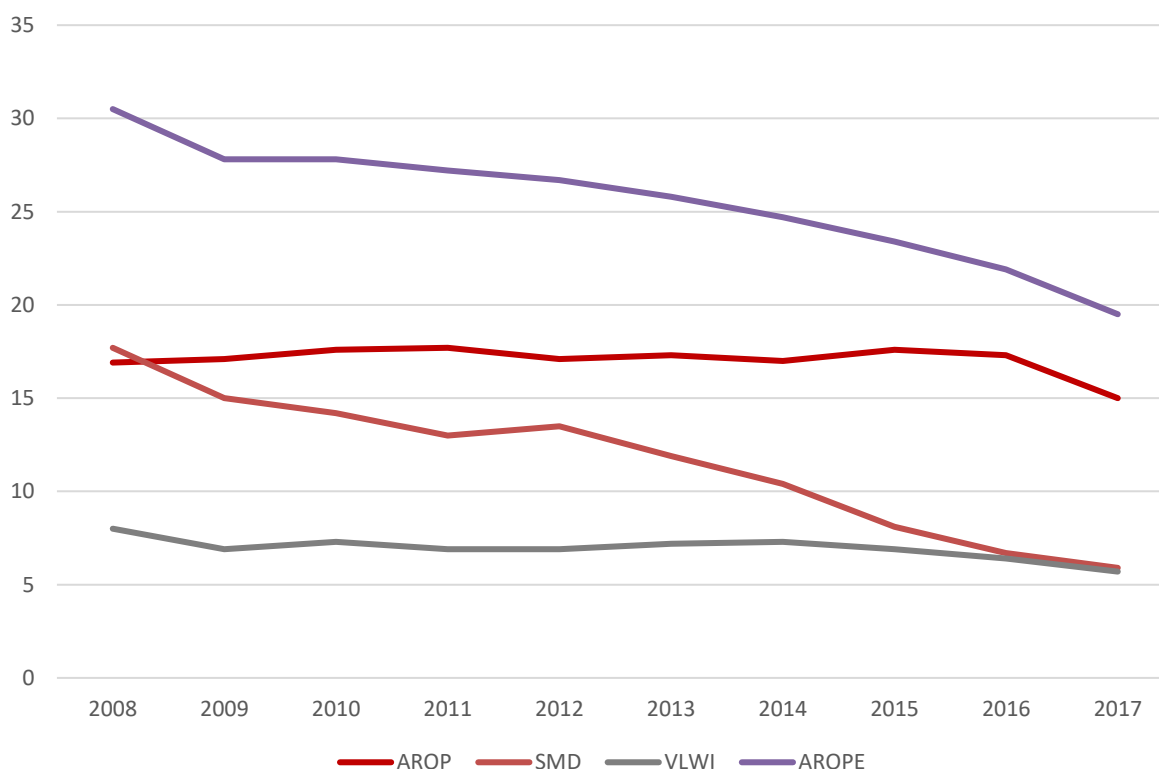
Systematycznie poprawia się również wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy (*very low work intensity rate* – VLWI). Bardzo niska intensywność pracy dotyka średnio co dziesiątego mieszkańca UE (9,3%). W Polsce wskaźnik ten w 2017 roku kształtował się na poziomie 5,7% i był niższy o 0,7 pkt. proc. niż przed rokiem. Choć ostatnie lata wiążą się z pewną poprawą ogólnej sytuacji gospodarczej i społecznej w wielu krajach, to w porównaniu z 2008 rokiem sytuacja w zakresie intensywności pracy poprawiła się istotnie zaledwie w sześciu przypadkach, a aż w 10 krajach odnotowano istotny wzrost tego odsetka. Interpretując te wyniki warto pamiętać o wykluczeniu z analizy w tym wskaźniku aktywności zawodowej studentów oraz osób w wieku 60 lat i więcej, która w przypadku Polski stanowi wyzwanie.

W efekcie wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (*at risk of poverty or social exclusion rate* – AROPE) w Polsce w 2017 r. ukształtował się na poziomie 19,5% i kolejny rok z rzędu niższy od średniej UE. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym to wskaźnik złożony łączący informacje z trzech opisanych wyżej podwskaźników: wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym, wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej oraz wskaźnika bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym. Osoby zlicza się w nim tylko raz, nawet jeśli są one dotknięte więcej niż jedną formą wykluczenia. Jest to wskaźnik monitorowany w ramach Strategii Europa 2020. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w 2017 roku w Bułgarii, Rumunii i Grecji (ponad 30%). Na przeciwnym końcu skali znalazły się Czechy, Finlandia, Słowacja, Holandia, Słowenia i Francja (poniżej 18%). W porównaniu z 2008 rokiem wskaźnik ten w Polsce zmalał o 11 pkt. proc. i był to największy spadek spośród wszystkich krajów UE. Kolejne w rankingu była Rumunia (-8,5 pkt. proc.), Łotwa (-6 pkt. proc.) i Bułgaria (-5,9 pkt. proc.). Mimo poprawy sytuacji gospodarczej, w wielu krajach (m.in. w Grecji, we Włoszech czy Hiszpanii) wskaźnik w 2017 roku był wyższy niż w 2008

roku. W przypadku Polski ważne jest również to, że w ujęciu bezwzględym liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w 2017 roku wyniosła 7,27 mln i była niższa niż w 2016 roku o prawie 950 tys., a w porównaniu z 2008 rokiem – aż o 4,22 mln osób.

Duży spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w okresie od 2008 r. do 2017 r. jest m.in. efektem tego, że Polska była mniej dotknięta skutkami kryzysu gospodarczego niż inne kraje. W ostatnich latach obserwujemy też coraz lepszą sytuację na rynku pracy (spadające bezrobocie, rosnące płace), na sytuację finansową gospodarstw domowych pozytywnie wpłynęło również, jak wskazano wyżej, wprowadzenie w 2016 roku świadczenia wychowawczego.

Wykres 15: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (AROP), pogłębionej deprivacji materialnej (SMD), bardzo niskiej intensywności pracy (VLWI) oraz wskaźnik (AROPE) w Polsce w latach 2008-2017 (w%)

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS DAE na podstawie danych EU-SILC opublikowanych przez EUROSTAT (ilc_li02, ilc_mddd11, ilc_lvhl11, ilc_peps01, dane pobrane 12 grudnia 2018 roku).

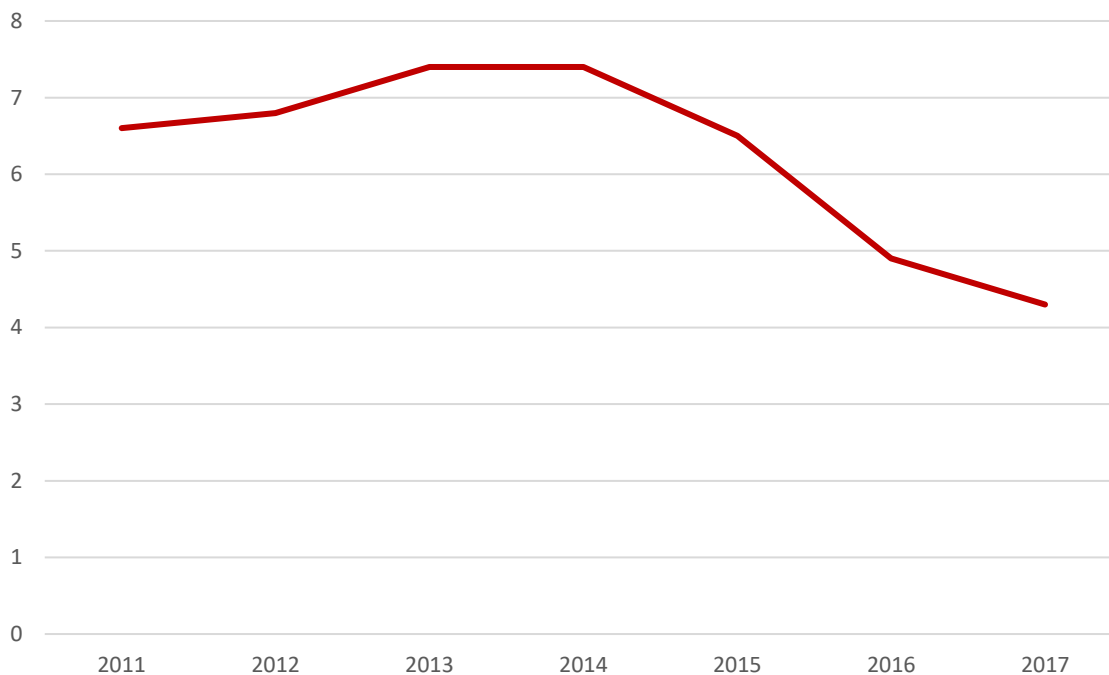
Trzeba jednak pamiętać, że wciąż poziom dochodów w Polsce znacznie odbiega od poziomu dochodów w krajach Europy Zachodniej. Za problematyczną w porównaniu z innymi krajami można też uznać intensywność pracy niektórych grup społecznych nieobjętych monitorowaniem we wskaźniku głównym, m.in. osób starszych. Nie wszystkie grupy społeczne w Polsce w równym stopniu korzystają też z poprawy sytuacji. Warto zwrócić zwłaszcza uwagę na dwie kwestie. Po pierwsze, dane EU-SILC wskazują na niewielki trend wzrostowy wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym wśród osób

starszych w wieku 65 lat i więcej. W 2011 roku wskaźnik ten wynosił 11,7%, podczas gdy w 2017 roku było to już 13,8%. Choć wciąż jest to wartość niższa niż średnia w UE (15% w 2017 roku), to ten rosnący trend można uznać za niepokojący. Po drugie, zagrożenie ubóstwem wśród pracujących w innych formach niż praca najemna jest w Polsce wyraźnie wyższe niż przeciętne w UE i w 2017 roku różnice między Polską a UE jeszcze się nieco pogłębiły (w 2017 roku średnio w UE było to 22,2%, a w Polsce – 28,5%).

Ubóstwo można również monitorować w oparciu o krajowe definicje na bazie danych pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych (BBDG). Dane te pozwalają dokładniej przyjrzeć się charakterystyce osób ubogich skrajnie i zagrożonych ubóstwem.

Zgodnie z tym badaniem, stopa ubóstwa to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż określona granica. W przypadku ubóstwa skrajnego granicę ubóstwa określa minimum egzystencji. Jest to wartość wydatków na podstawowe dobra i usługi, wyznaczająca poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. Jest to absolutna miara ubóstwa, którą co roku ustala Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Minimum egzystencji dla jednoosobowego gospodarstwa domowego, według sytuacji w IV kwartale danego roku, wzrosło z poziomu 551 zł w 2013 roku do 582 zł w 2017 roku, tj. o niecałe 6%.

Wykres 16: Stopa ubóstwa skrajnego w Polsce w latach 2011-2017 (w%)

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS DAE na podstawie publikacji GUS [Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r.](#)

W 2017 roku zasięg ubóstwa skrajnego wyniósł 4,3% i był on niższy o 2,5 pkt. proc. niż w 2011 roku.

Grupami szczególnie narażonymi na doświadczanie ubóstwa skrajnego w 2017 r. były gospodarstwa osób utrzymujących się z tzw. niezarobkowych źródeł i gospodarstwa, z głową gospodarstwa posiadającą wykształcenie co najwyżej gimnazjalne (co najmniej 10%). W dalszej kolejności były to gospodarstwa rolników i rencistów, gospodarstwa zlokalizowane na wsi oraz znajdujące się w województwach warmińsko-mazurskim, małopolskim i podlaskim (około 7-9%). Ponadprzeciętnie wysokie wskaźniki można było również odnotować wśród gospodarstw domowych z niepełnosprawną osobą odniesienia, gospodarstw z głową gospodarstwa posiadającą wykształcenie zasadnicze zawodowe, małżeństw z 3 lub większą liczbą dzieci na utrzymaniu, a także gospodarstw z terenu województw lubelskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i wielkopolskiego (około 5-6%). W relatywnie najlepszej sytuacji znajdowały się natomiast gospodarstwa domowe z 1 dzieckiem lub bez dzieci na utrzymaniu, gospodarstwa zlokalizowane w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców, a także gospodarstwa, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie wyższe (poniżej 2%).

Warto podkreślić, że w ostatnich latach nastąpiła poprawa sytuacji w grupach najbardziej zagrożonych. W porównaniu do 2011 roku największy spadek zasięgu ubóstwa skrajnego nastąpił w przypadku gospodarstw domowych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł, gospodarstw rencistów, rodzin wielodzietnych i samotnych rodziców, gospodarstw z co najmniej jednym dzieckiem do lat 16 mającym prawne orzeczenie o niepełnosprawności, dzieci w wieku 0-17 lat, gospodarstw z głową gospodarstwa posiadającą wykształcenie co najwyżej gimnazjalne, a także gospodarstw z terenu województw pomorskiego i zachodniopomorskiego oraz świętokrzyskiego (co najmniej o 4,5 pkt. proc.).

W porównaniu do 2011 roku większość analizowanych grup odczuła przynajmniej minimalną poprawę, ale relatywnie najslabiej sytuacja poprawiała się gospodarstwom emerytów, gospodarstwom jednoosobowym i małżeństwom bez dzieci na utrzymaniu, gospodarstwom zlokalizowanym w miastach liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców oraz z terenu województwa lubuskiego i małopolskiego, osobom w wieku 65 lat i więcej, gospodarstwom z głową gospodarstwa posiadającą wykształcenie wyższe (spadek nie większy niż 1 pkt. proc.).

Tabela 2: Stopa ubóstwa skrajnego w Polsce w latach 2011-2017 (w%) oraz zmiana stopy ubóstwa skrajnego między 2017 a 2011 (w pkt. proc.) według cech społeczno-ekonomicznych

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017-2011
Ogółem	6,8	6,8	7,4	7,4	6,5	4,9	4,3	-2,5
pracowników	5,8	6,2	6,4	6,5	5,6	3,9	3,3	-2,5
rolników	13,2	11,1	13,4	12,1	14,7	11,0	9,7	-3,5

Wg grupy społeczno-ekonomicznej	pracujących na własny rachunek	3,5	2,1	3,9	4,1	3,1	2,2	2,6	-0,9
	emerytów	4,6	4,3	4,8	5,8	5,0	3,9	4,4	-0,2
	rencistów	13,0	12,1	13,2	12,5	10,7	8,5	7,3	-5,7
	utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł	22,0	22,6	21,5	21,1	17,9	15,9	10,4	-11,6
Wg typu biologicznego	1-osobowe	2,3	2,4	2,5	2,3	2,5	2,0	2,1	-0,2
	małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	1,7	1,7	1,9	1,8	1,6	1,8	1,7	0,0
	z 1 dzieckiem	2,3	2,5	2,4	2,7	1,8	1,7	1,3	-1,0
	z 2 dzieci	5,0	4,2	4,7	4,5	4,0	2,7	2,2	-2,8
	z 3 dzieci	10,5	9,8	10,2	11,2	9,0	4,7	b.d.	b.d.
	z 4 dzieci i więcej	24,0	26,6	22,8	26,9	18,1	14,0	b.d.	b.d.
	samotny rodzic z dzieckiem/dziećmi na utrzymaniu	7,0	8,1	7,9	5,6	6,5	5,6	2,5	-4,5
Wg miejsca zamieszkania	miasta	4,1	4,3	4,6	4,6	3,5	2,9	2,4	-1,7
	500 tys. i więcej	1,1	1,1	0,8	1,0	1,1	1,1	1,5	0,4
	200-500 tys.	3,1	2,9	3,3	3,2	2,2	1,9	1,1	-2,0
	100-200 tys.	3,8	4,6	3,9	3,7	3,1	2,8	1,8	-2,0
	20-100 tys.	4,3	5,3	5,0	5,1	4,6	3,9	2,8	-1,5
	poniżej 20 tys.	7,4	6,8	8,1	8,5	5,4	4,0	4,1	-3,3
	wieś	11,0	10,6	11,6	11,8	11,3	8,0	7,3	-3,7
Wg wystąpienia niepełnosprawności prawnej	z co najmniej 1 osoba niepełnosprawną	9,3	9,6	10,8	10,8	9,1	7,5	6,7	-2,6
	z niepełnosprawną osobą odniesienia	9,1	10,1	10,9	10,2	9,1	6,6	6,3	-2,8
	przynajmniej z jednym dzieckiem do lat 16 mającym prawne orzeczenie o niepełnosprawności	10,2	12,4	11,5	14,6	10,7	8,3	4,9	-5,3
	bez osób niepełnosprawnych	6,1	6,0	6,4	6,5	5,8	4,2	3,7	-2,4
Wg wieku	0-17	9,7	9,8	10,1	10,3	9,0	5,8	4,7	-5,0
	18-64	6,4	6,4	7,0	7,0	6,2	5,0	4,4	-2,0
	65 lat i więcej	4,0	3,8	4,4	4,3	4,2	3,4	3,6	-0,4
Wg wykształcenia	co najwyżej gimnazjalne	15,0	16,4	16,8	18,2	16,5	12,4	10,0	-5,0
	zasadnicze	9,7	9,5	10,5	10,1	9,7	7,3	6,6	-3,1
	średnie	3,7	3,4	4,4	4,7	3,6	2,7	2,8	-0,9
	wyższe	0,8	0,6	0,9	0,9	0,6	0,8	0,8	0,0
Wg województwa	dolnośląskie	4,7	4,6	5,1	5,6	4,0	2,9	3,5	-1,2
	kujawsko-pomorskie	7,4	8,3	9,6	9,5	6,3	5,4	4,2	-3,2
	lubelskie	11,0	8,5	9,4	8,2	8,6	7,8	6,8	-4,2

lubuskie	3,1	4,9	6,4	7,8	4,8	2,2	3,1	0,0
łódzkie	5,5	5,7	6,1	5,4	5,4	2,7	2,1	-3,4
małopolskie	4,8	6,2	6,0	6,6	8,4	5,3	7,4	2,6
mazowieckie	4,7	4,7	5,7	5,2	4,1	3,2	3,0	-1,7
opolskie	4,6	4,7	6,1	8,0	6,5	5,2	3,2	-1,4
podkrapackie	7,1	7,0	9,4	8,7	9,3	8,8	6,2	-0,9
podlaskie	11,2	10,7	11,2	10,9	7,8	4,2	7,2	-4,0
pomorskie	9,2	9,8	9,2	6,5	8,6	4,3	3,0	-6,2
śląskie	4,8	4,5	4,9	4,7	3,4	3,0	1,8	-3,0
świętokrzyskie	10,1	10,5	8,5	12,2	11,3	7,5	5,5	-4,6
warmińsko-mazurskie	11,4	13,5	13,2	14,8	12,5	9,0	8,7	-2,7
wielkopolskie	9,3	8,5	8,9	10,1	8,9	7,5	5,6	-3,7
zachodniopomorskie	7,5	5,7	7,1	7,2	3,6	4,0	2,4	-5,1

Źródło: Opracowanie własne MRPiPS DAE na podstawie publikacji GUS nt. ubóstwa z różnych okresów.

Dane BBDG potwierdzają więc niejako dane EU-SILC co do ogólnie pozytywnego kształtowania się sytuacji w zakresie ubóstwa w Polsce w ostatnich latach, zwłaszcza w przypadku rodzin wielodzietnych i dzieci.

Podobnie także, jak w przypadku AROP, skala spadku ubóstwa skrajnego wśród dzieci oraz rodzin wielodzietnych była wyraźnie większa w okresie 2016-2017 niż w poprzedni latach, co sugeruje istotne znaczenie wypłat świadczenia wychowawczego w ograniczaniu ubóstwa.

Podobnie jednak jak w przypadku badania EU-SILC, dane BBDG wskazują, że choć sytuacja osób starszych jest wciąż lepsza niż przeciętna, to w ostatnich latach nie korzystają oni z takiej poprawy sytuacji jak niektóre inne grupy.

W celu skutecznego ograniczenia zjawiska ubóstwa, system pomocy społecznej w Polsce jest ustawowo wyposażony w podstawowe instrumenty: świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne, których celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. System pomocy społecznej wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zgodnie z danymi ujętymi w sprawozdaniu resortowym MRPiPS-03 – *Sprawozdanie z udzielonych świadczeń z pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach*, ze świadczeń pomocy społecznej, których przyznanie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego, niezależnie od ich rodzaju, formy, liczby i źródła finansowania w 2017 r. skorzystało 1 433 tys. osób i jest to o ok. 11% osób mniej (171 tys. osób) w porównaniu do roku 2016 (1 605 tys. osób) oraz o 19% (336 tys. osób) w porównaniu do roku 2015 (1 769 tys. osób).

Rzeczywista liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie pieniężne w roku 2017 wyniosła 852 tys. osób i jest to spadek o 8% (76 tys. osób) w stosunku do 2016 r. oraz o 17% (175 tys. osób) w porównaniu do roku 2015 (1 028 tys. osób).

Najczęściej występującymi powodami ubiegania się o pomoc w roku 2017, były: ubóstwo – z tego powodu 568 tys. rodzin ubiegało się o pomoc – rodziny te stanowiły ok. 49% wszystkich rodzin; długotrwała lub ciężka choroba – 436 tys. rodzin, to jest 37% wszystkich rodzin; bezrobocie – 422 tys. rodzin, to jest 36% wszystkich rodzin; niepełnosprawność – 385 tys., to jest 33% wszystkich rodzin.

Na świadczenia pieniężne w roku 2017 przeznaczono z decyzji 2 485 486 tys. zł. W porównaniu do lat 2015 – 2016, w których na te świadczenia przeznaczono kolejno: 2 605 185 tys. zł – 2015 r., 2 630 267 tys. zł – 2016 r., jest to spadek o ok. 5%,

Zasiłek stały przysługuje osobom niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy. Kwota zasiłku nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie i wyższa niż 645 zł miesięcznie⁴⁶. Liczba osób, którym decyzją przyznano zasiłek stały w roku 2017 wyniosła 214 tys. osób, w tym osobom samotnie gospodarującym – 175 tys. oraz pozostającym w rodzinie – 41 tys. W porównaniu do danych za lata 2015 – 2016 liczba osób, którym udzielono pomocy w formie zasiłku stałego pozostaje na zbliżonym poziomie.

Zasiłek okresowy przyznawany jest w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Kwota świadczenia nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie i wyższa niż 418 zł miesięcznie. W roku 2017 r. pomoc w tej formie przyznano 365 tys. osobom, co stanowi spadek o ok. 13% (53 tys. osób) w porównaniu do roku 2016 oraz ok. 23% (107 tys.) w stosunku do 2015 r.

Zasiłek celowy przyznawany jest w szczególności na pokrycie kosztów zakupów żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, drobnych remontów. W uzasadnionych przypadkach osobie lub rodzinie o dochodach przekraczających kryteria dochodowe może być przyznany: specjalny zasiłek celowy, który nie podlega zwrotowi; zasiłek okresowy, zasiłek celowy lub pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową. W roku 2017 liczba osób, którym decyzją przyznano zasiłek celowy wyniosła 691 tys. osób – jest to spadek o 8% (62 tys. osób) w stosunku do danych za rok 2016 oraz o 18% (154 tys.) w porównaniu do roku 2015 (844 tys. osób).

---

⁴⁶ Maksymalna kwota ujęta w materiale obowiązuje od dnia 1 października 2018 r. zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1358).

Do dnia 30 września 2018 r. maksymalna kwota zasiłku stałego wynosiła 604 zł zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1058).

Spośród rodzin objętych pomocą społeczną najczęściej występującym typem rodziny w roku 2017 były osoby samotnie gospodarujące. Udział osób samotnie gospodarujących w ogólnej liczbie rodzin wzrósł o 6 p.p. z 43,1% w roku 2015 do 49,1% w roku 2017. Wzrósł również udział rodzin, w których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest emerytura lub renta z 17,1% w roku 2015 do 20,4% w roku 2017.

Znaczny spadek został odnotowany w procentowym udziale rodzin z dziećmi w ogólnej liczbie rodzin. W roku 2015 udział ten wynosił 39,1%, natomiast w roku 2017 był niższy o 6 p.p. i wyniósł 33,1%. Spadł również udział rodzin niepełnych z 12,5% w roku 2015 do 10,8% w roku 2017.

Wśród rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną najczęściej występującym typem rodziny w roku 2017 była rodzina trzyosobowa, w której w skład wchodzi jedno dziecko. Udział tej rodziny w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi wzrósł i wyniósł 35,8% w roku 2017 wobec 34,7% w roku 2015. Rodzina z dwójką dzieci, była drugim najliczniejszym typem rodziny, wśród rodzin z dziećmi ogółem objętych pomocą społeczną w roku 2017.

Liczba rodzin, które ubiegają się o pomoc z powodu ubóstwa systematycznie spada. W latach 2015 – 2017 spadek ten, w porównaniu do roku ubiegłego, wyniósł kolejno: 2015 – 4%, 2016 – ok. 8%, 2017 – 11%. Porównując rok 2017 z danymi za rok 2015, spadek ten wyniósł 18% (z 694 tys. rodzin w roku 2015 do 568 tys. rodzin w roku 2017), co oznacza, że liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa spadła o 126 tys. rodzin.

III. CELE I OCZEKIWANE REZULTATY STRATEGII

Celem głównym strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce.

Należy przez to rozumieć dorastanie w godnych warunkach, skuteczną edukację, świadczenie pracy, prowadzenie działalności gospodarczej, stałe uczenie się dorosłych, w tym doskonalenie ich kompetencji i kwalifikacji, sprawiedliwy i powszechny dostęp do opieki zdrowotnej, realizowanie się w życiu rodzinnym, aktywne spędzanie czasu wolnego, wysoką świadomość ekologiczną, udział w życiu publicznym i politycznym, a także stały rozwój osobisty oraz udział w procesach zmian zachodzących w świecie i Polsce.

W Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego przyjęto, że odpowiedź na determinujące w dużej mierze przyszłą sytuację w zakresie kapitału ludzkiego wyzwania demograficzne oraz nowoczesny rynek pracy, będzie miała dwojaki charakter. Zaproponowane działania do realizacji w ramach Strategii z jednej strony będą w bezpośredni sposób przeciwdziałać depopulacji Polski oraz starzeniu się społeczeństwa, z drugiej zaś strony, wdrażane będą działania adaptujące społeczeństwo i gospodarkę do innego niż dotąd otoczenia demograficznego. Idea wzrostu spójności społecznej będzie przyświecała obydwu podejściom, z położeniem nacisku na działania przeciwdziałające ubóstwu Polaków i wyrównujące szanse różnych grup społecznych, również tych, które są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym.

Negatywne zmiany demograficzne na plan pierwszy wysuwają potrzebę działań zachęcających Polaków do zmiany postaw wobec prokreacji, co w konsekwencji poprawi współczynnik

dzielnicy w Polsce.

Aby to osiągnąć trzeba zaproponować lepsze warunki opieki i kształcenia dzieci, zapewnić

kompleksową ochronę

zdrowia prokreacyjnego, zwiększenie dostępności do mieszkań, w tym poprzez rozbudowę systemu najmu oraz rozwój mieszkalnictwa społecznego. Drugi plan problemów demograficznych obejmuje starzejące się społeczeństwo, które wymagać będzie z jednej strony większych nakładów finansowych dla sektora „białej” gospodarki, z drugiej zaś rozwijania nowej gałęzi tzw. „srebrnej” gospodarki, dzięki której poszerzy się zakres usług oraz asortyment produktów dla osób starszych, co w konsekwencji doprowadzić może do poprawy jakości i samodzielności życia, w tym dłuższej aktywności zawodowej.

Zmiana postaw wobec prokreacji dzięki kompleksowej ochronie zdrowia prokreacyjnego, lepszym warunkom opieki i kształcenia dzieci, zwiększenia dostępności do taniego mieszkalnictwa.

Wsparcie dla rodzin i osób starszych nie rozwiąże wszystkich problemów rynku pracy. Niskie – na tle innych krajów Europy Zachodniej – wskaźniki zatrudnienia wskazują, że dla osiągnięcia przewag konkurencyjnych konieczne jest zwiększenie poziomu aktywności zawodowej mieszkańców Polski. W konsekwencji będzie to miało przełożenie na zmniejszenie poziomu ubóstwa, zwiększenie dochodów gospodarstw domowych i całościowy rozwój gospodarczy Polski. Długofalowo zaś powinno zmniejszać zróżnicowania społeczne i sprzyjać budowaniu spójności społecznej. Będzie to możliwe dzięki odpowiedniemu zaangażowaniu tej części kapitału ludzkiego, która obecnie, z różnych przyczyn pozostaje nieaktywna na rynku pracy, w tym szczególnie osób: młodych, niepełnosprawnych, 50+, odchodzących z rolnictwa do innych sektorów gospodarki, kobiet oraz tych, którzy obecnie ze względu na niskie kwalifikacje, miejsce zamieszkania, czy niedostateczny dostęp do usług publicznych pozwalających na poradzenie sobie z różnego typu deficytami, są tego pozbawione. W rezultacie działania, które będą podejmowane w Strategii będą miały na celu realne ograniczenie zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Niezbędnym elementem realizacji strategii będą działania nakierowane na podnoszenie kompetencji, także społecznych, obywateli, w tym zwiększanie potencjału kreatywności i innowacyjności oraz możliwości ich wykorzystania. Odgrywają one coraz większą rolę we współczesnym świecie. Najnowsze technologie informacyjne, dzięki którym możliwe jest udostępnianie usług społecznych drogą elektroniczną, cyfryzacja procesów w tych obszarach połączona z podnoszeniem kompetencji cyfrowych społeczeństwa przyczynia się do ułatwienia dostępu obywateli do wielu świadczeń z zakresu polityki socjalnej, rodzinnej i zdrowotnej.

W tym kontekście SRKL wyznacza cztery cele szczegółowe do realizacji. Osiągnięcie każdego z celów szczegółowych powinno przyczynić się do rozwiązania najważniejszych problemów, których doświadcza polska gospodarka i polskie społeczeństwo, tj. niedostatecznych kompetencji, niewystarczającej opieki zdrowotnej, problemów demograficznych oraz ubóstwa.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1: PODNIESIENIE POZIOMU KOMPETENCJI ORAZ KWALIFIKACJI OBYWATELI, W TYM CYFROWYCH.

Trzeci cel strategii odnosi się do sfery uczenia się obywateli, nie tylko w szkołach i na uczelniach, ale także w innych miejscach. Chodzi tu przede wszystkim o uczenie się w miejscu pracy lub w ścisłym związku z pracą, w różnych instytucjach angażujących obywateli poza pracą, w sferze życia prywatnego oraz w coraz większym stopniu – w środowisku skomputeryzowanym.

W Polsce wyzwaniem jest podniesienie wskaźników udziału dzieci we wczesnej opiece i edukacji w wieku do 3 lat oraz uczenia się dorosłych. W obszarze edukacji formalnej, w szkołach i na uczelniach, Polska ma wciąż wiele do zrobienia, mimo niewątpliwych osiągnięć poczynionych w ostatnich latach. Wyniki badań kompetencji polskich 15-letnich uczniów (PISA) są na tle OECD, a zwłaszcza UE, umiarkowanie pozytywne. Problemem jest to, że podobnych osiągnięć nie mieli już uczniowie z kolejnych roczników. Badanie PIAAC pokazuje, że brak tej transmisji sięga dalej – do kolejno następujących grup wiekowych osób dorosłych. O ile średnia umiejętności podstawowych 15-latków w Polsce w trzech dziedzinach (rozumienie testów, zjawisk przyrodniczych i myślenia matematycznego) jest istotnie wyższa od średniej w OECD i UE (mimo spadku wyników w latach 2012-2015), to już w najmłodszej grupie objętej badaniem PIAAC, tj. 16-24 latków, nie ma już tak istotnej przewagi w myśleniu matematycznym. Co więcej, wyniki każdej następnej grupy wiekowej są niższe lub co najwyżej zbliżone do średniej OECD (niższe wyniki są zwłaszcza w myśleniu matematycznym). Tak więc przewaga widoczna wśród 15-latków zmniejsza się już wśród starszej młodzieży a traci się wśród osób dorosłych – zwłaszcza starszych. Dla edukacji szkolnej jest to istotna diagnoza, gdyż jej zasadniczym celem jest dobre przygotowanie do dorosłego życia, a nie tylko do zdobywania dobrych ocen w szkole. W związku z tym, jednym z podstawowych wyzwań edukacji formalnej pozostaje jej jakość w odniesieniu do wszystkich uczniów oraz trwałość jej efektów na dalszych etapach życia osób dorosłych.

Osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej na wiedzy, danych i doskonałości organizacyjnej wymaga wprowadzenia zmian w systemie edukacji polegających na kształtowaniu kompetencji sprzyjających innowacyjności. Nauczanie kompetencji proinnowacyjnych jest związane z umożliwianiem uczniom podejmowania ryzyka i eksperymentowaniem, należy również rozwijać w uczniach umiejętność

Osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej na wiedzy, danych i doskonałości organizacyjnej wymaga wprowadzenia zmian w systemie edukacji polegających na kształtowaniu kompetencji sprzyjających innowacyjności.

wykorzystywania wiedzy w praktyce. Wśród kompetencji proinnowacyjnych uczniów, które powinny być rozwijane można wyróżnić: rozwiązywanie problemów, powstawanie

pomysłów, myślenie niezależne, podejmowanie decyzji, zarządzanie zmianą, liderowanie, wytrwałość czy współpraca. Kompetencje te powinny być rozwijane w ramach określonych w podstawie programowej przedmiotów nauczania.

W procesie edukacyjnym wspierane powinny być inicjatywy promujące łączenie wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin nauki i sfer aktywności. Zmiany w systemie edukacji powinny polegać na szerszym zastosowaniu aktywizujących metod nauczania, nieograniczonych do słuchania wykładów nauczycieli i polegających m.in. na wzajemnym uczeniu się i pracy w grupie, rozwiązywaniu problemów, odpowiednim zadawaniu pytań, uczeniu się praktycznym w toku wspólnej lub indywidualnej realizacji projektów. Powszechniejsze stosowanie takich metod powinno lepiej przygotowywać dzieci i młodzież do radzenia sobie w różnych sytuacjach po opuszczeniu szkoły, w tym do aktywnego ucznia się przez całe życie. Aktywizujące nauczanie wymaga odpowiedniego przygotowania nauczycieli, dokonania zmian w systemie kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

Polscy pracodawcy wymieniają trudność znalezienia pracowników o potrzebnych im kompetencjach jako jedną z głównych barier rozwoju swoich firm, choć z drugiej strony pracodawcy nie mogą oczekiwać, że zadaniem systemu edukacji będzie przygotowywanie pracowników do pracy w konkretnym przedsiębiorstwie lub organizacji – niezbędny jest udział samych pracodawców w przygotowaniu pracowników do konkretnych ról zawodowych. Dlatego niewątpliwym sukcesem ilościowym polskiego szkolnictwa – na poziomie edukacji szkolnej i wyższej – trzeba zamienić w sukces jakościowy, stawiając przede wszystkim na kształcenie na wszystkich poziomach uniwersalnych kompetencji kluczowych, które następnie można rozwijać i uzupełniać o kompetencje specjalistyczne na wszystkich etapach życia. Dochodzi do tego rosnąca świadomość zakresu i zróżnicowania specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży, obejmująca także uczniów zdolnych. Niezbędne w tym procesie jest promowanie integracji społecznej poprzez likwidowanie barier i ograniczeń w środowisku i stwarzanie warunków do rozwoju indywidualnego potencjału wszystkich młodych ludzi, w tym tych, którzy posiadają specjalne potrzeby edukacyjne.

Niewątpliwym sukcesem ilościowym polskiego szkolnictwa – na poziomie edukacji szkolnej i wyższej – trzeba zamienić w sukces jakościowy, stawiając przede wszystkim na kształcenie na wszystkich poziomach uniwersalnych kompetencji kluczowych, które następnie można rozwijać i uzupełniać o kompetencje

Aby zapobiegać zjawisku niedopasowania kompetencji należy zwiększyć inwestycje w kapitał ludzki, a także wprowadzić zmiany w systemie kształcenia zawodowego, które m.in. zapewniłyby odpowiednią ilość praktyk zawodowych, kształcenie w zawodach potrzebnych i obecnych na rynku pracy oraz szersze włączenie pracodawców w proces

kształcenia zawodowego. Warto rozważyć wzmocnienie dualnego systemu kształcenia zawodowego młodzieży.

W przypadku osób dorosłych ważne jest upowszechnienie krótkich i elastycznych form kształcenia, łączonych modułowo, gdy zachodzi potrzeba dłuższej nauki, zapewniających uaktualnienie lub uzupełnienie kompetencji zgodnie z oczekiwaniami rynku pracy. Edukacja dorosłych oparta na wzorach wykładowych zaczerpniętych ze szkół i uczelni nie przyciąga dorosłych zaangażowanych w sprawy zawodowe, rodzinne i społeczne. Dorośli mogą częściej uczestniczyć w edukacji jeśli będzie ona organizowana bliżej środowisk, w których funkcjonują i będzie miała czytelny związek z praktyką ważną dla dorosłych. Zatem podstawą zmieniającej się edukacji dorosłych powinny być zorganizowane formy uczenia się w miejscu pracy lub w ścisłym związku z pracą oraz w środowiskach lokalnych i innych środowiskach ważnych dla dorosłych (uczenie w tych środowiskach także powinno mieć związek z praktyką działań społecznych). Kursy, studia, wykłady, lekcje, seminaria, konferencje i inne podobne formy oparte na wykładach powinny jedynie uzupełniać tak rozumianą edukację dorosłych, a nie tworzyć jej podstawową część.

W przypadku osób dorosłych mających największe potrzeby w zakresie umiejętności warto promować europejski model uzgodniony w zaleceniu Rady UE z grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności dorosłych (Upskilling Pathways). Państwa europejskie uzgodniły, że model ten powinien opierać się na trzech krokach: (1) ocenie stanu umiejętności (w szczególności chodzi tu o indywidualną ocenę); (2) elastycznym dostosowaniu oferty edukacyjnej do tego ocenionego stanu, z uwzględnieniem faktu, że większość dorosłych nie ma czasu na długie formy wykładowe organizowane w godzinach pracy (w tradycyjnych formach edukacji dorosłych postępuje się zwykle odwrotnie); (3) stosowaniu walidacji, tj. uznawania umiejętności nabytych poza systemem edukacji, w toku doświadczenia zawodowego, społecznego i osobistego. Szersze stosowanie tego modelu wymaga przede wszystkim bardziej otwartego dostępu dorosłych do usług doradztwa zawodowego i edukacyjnego.

Należy również podjąć działania na rzecz zwiększenia skłonności pracodawców do inwestowania w podnoszenie kwalifikacji pracowników, wykorzystując w tym celu różnego rodzaju instrumenty publiczne (m. in. środki finansowe Krajowego Funduszu Szkoleniowego lub podmiotowych systemów finansowania, czy instrumenty zwiększające przepływ informacji od pracodawców do instytucji edukacyjnych na temat ich zapotrzebowania na kompetencje), a także na rzecz wzrostu świadomości na temat korzyści z przygotowania pracowników zgodnie z potrzebami pracodawców.

Niezbędne są również działania na rzecz skuteczniejszego dopasowania kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb społeczno-gospodarczych oraz szerszego zaangażowania praktyków w tworzenie programów studiów i realizację procesu dydaktycznego. Istotne jest wzmocnienie kształcenia na studiach o profilu praktycznym poprzez upowszechnienie studiów dualnych czy też realizację wysokiej jakości praktyk

zawodowych, umożliwiających wyposażenie absolwentów w umiejętności zawodowe oraz kompetencje społeczne, poszukiwane na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy. W celu rozwoju stałej współpracy uczelni z sektorem przemysłu, na poziomie studiów doktoranckich, należy zachęcać szkoły wyższe oraz pracodawców do wspólnej realizacji doktoratów wdrożeniowych. We wzmacnianiu praktycznych elementów kształcenia i kompetencji pożądaných przez pracodawców istotne jest wykorzystywanie danych zawartych w ogólnopolskim systemie monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych (ELA) <http://ela.nauka.gov.pl/>.

Szeroko i nowocześnie rozumianą edukację tworzy równoważny związek kształcenia i szkolenia. W tym kontekście ważną rolę powinno pełnić, cieszące się wysokim prestiżem społecznym kształcenie i szkolenie zawodowe, które po jego unowocześnieniu powinno być w stanie nadążać za zmieniającym się rynkiem pracy.

Również w szkolnictwie wyższym należy dążyć do większego upowszechnienia krótkich cykli kształcenia. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 20 lipca 2018r. wprowadza rozwiązania dotyczące kształcenia na 5 poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji – kształcenia specjalistycznego, prowadzonego wyłącznie w uczelniach zawodowych, trwającego nie krócej niż trzy semestry. Osoba, która ukończy kształcenie specjalistyczne, otrzyma świadectwo dyplomowanego specjalisty albo świadectwo dyplomowanego specjalisty technologa. Stanowiących samoistną, dobrze przemyślaną całość programów kształcenia o profilu praktycznym. Wzmocnienia wymaga też pozycja studiów pierwszego stopnia wyposażających studentów w szeroki wachlarz kompetencji stanowiących podstawę do uczenia się przez całe życie i zwiększania szans na zatrudnienie.

Dynamika zmian w otaczającym świecie wymusza zmiany tradycyjnych modeli nauczania. Obecnie wiedza i kompetencje nabyte w procesie edukacji dezaktualizują się w szybkim tempie. Na to nakłada się długi proces nauczania. Nierzadko, od momentu rozpoczęcia edukacji przez przyszłego pracownika do momentu jej zakończenia, potrzeby pracodawców zmieniają się, co w konsekwencji powoduje niedopasowanie kompetencyjne, tak często zauważane przez pracodawców. Stąd konieczne jest, oprócz dotychczasowego dopasowywania programów nauczania do potrzeb pracodawców, zwiększenie zaangażowania pracodawców w proces podnoszenia swoich kompetencji i swoich pracowników oraz wspierania idei uczenia się przez całe życie. Rozwiązaniem jest rozwijanie i wspieranie przez państwo krótkich form uczenia się, które w krótkim czasie uzupełniają lub aktualizują wiedzę i umiejętności osób, które zakończyły formalny proces edukacji. Proces zdobywania przez osoby dorosłe nowych kwalifikacji nabierze rozmachu również w wyniku rosnącej cyfryzacji procesów zachodzących w przedsiębiorstwach. Według badań OECD⁴⁷ w Polsce średnio połowa zawodów jest zagrożona zjawiskiem automatyzacji. Skala automatyzacji przełoży się na potrzebę obsłużenia gigantycznego

---

⁴⁷ OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 202, Automation, skills use and training

popytu na zdobywanie nowych kwalifikacji przez osoby dorosłe oraz zwiększonego nacisku na zmiany w procesach edukacji młodzieży, w szczególności w obszarze szkolnictwa branżowego.

Dlatego też Polska potrzebuje modelu uczenia się przez całe życie, który umożliwia ciągłą aktualizację wiedzy i dostosowanie jej do potrzeb rynku pracy.

W Polsce brak wystarczającej edukacji cyfrowej, która jest niezbędna do osiągnięcia rozwoju gospodarczego kraju w XXI wieku. Wyzwaniem dla Polski jest więc budowa cyfrowego systemu edukacyjnego już na etapie szkoły podstawowej.

Zgodnie z diagnozą ujętą

wyżej w rozdziale II.3 podejście takie jest szczególnie ważne w odniesieniu do umiejętności cyfrowych.

W ramach systemu oświaty podejmowane są działania na rzecz cyfryzacji, m.in. wprowadzenie programowania do podstawy programowej od pierwszej klasy szkoły podstawowej, kształcenie kompetencji technologicznych oraz metodycznych nauczycieli w zakresie TIK, prowadzenie przez szkoły działalności innowacyjnej i eksperymentalnej, czy zapewnienie szkołom dostępu do szerokopasmowego internetu. Edukacja cyfrowa jest niezbędna do osiągnięcia rozwoju gospodarczego kraju w XXI wieku. Dlatego też wspomniane działania wymagają szczególnej uwagi zaangażowania jak największej liczby interesariuszy.

Cyfryzacja niesie za sobą szereg przemian strukturalnych zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej. Możliwość szerszego wykorzystania rozwiązań cyfrowych uwarunkowana jest poziomem świadomości istnienia usług cyfrowych oraz korzyści płynących z ich wykorzystania, odpowiednim poziomem umiejętności cyfrowych oraz dostępności sieci teleinformatycznych. Kluczowe jest więc podjęcie działań w tym zakresie.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2: POPRAWA ZDROWIA OBYWATELI ORAZ SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ.

Drugi cel strategii odnosi się do szeroko rozumianego zdrowia społeczeństwa. Stan zdrowia polskiego społeczeństwa poprawia się, ale w wielu wymiarach – zwłaszcza tych odnoszących się do chorób cywilizacyjnych czy zdrowia psychicznego jest wiele do zrobienia. Istniejące deficyty wymagają między innymi wdrożenia systemowych rozwiązań w zakresie zdrowia publicznego. Priorytetami w tej dziedzinie powinno być dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do nowej sytuacji demograficznej (w szczególności w obszarze opieki nad matką i dzieckiem, a także opieki geriatrycznej, opieki długoterminowej, opieki paliatywnej i hospicyjnej), upowszechnienie i wzmocnienie działań profilaktycznych opartych na dowodach naukowych, masowa popularyzacja kultury bezpieczeństwa i zdrowego stylu życia, w tym zachowań prozdrowotnych, oraz poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w tym zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych.

W SRKL pozostawanie w zdrowiu jest nie tylko podstawowym warunkiem utrzymania aktywności społecznej, obywatelskiej i ekonomicznej, ale jest także jednym z kluczowych wymiarów dobrej jakości życia.

W SRKL pozostawanie w zdrowiu jest nie tylko podstawowym warunkiem utrzymania aktywności społecznej, obywatelskiej i ekonomicznej, ale jest także jednym z

kluczowych wymiarów dobrej jakości życia. A jakość życia, w tym jego wymiar zdrowotny, to cel nadrzędny, któremu podporządkowane są wszystkie programy o charakterze strategicznym.

Poprawa stanu zdrowia obywateli zależy przede wszystkim od zmian w stylu życia i środowiska, które mają istotny wpływ na powstawanie wielu chorób. Szczególnie istotne w świetle zachodzących zmian społeczno-demograficznych oraz związanych ze stylem życia i pracy (upowszechnienie telewizji, masowe wykorzystanie komputerów; dominacja transportu samochodowego) staje się promowanie profilaktyki, aktywności fizycznej i właściwego odżywiania się. Konieczne jest też wykorzystanie w większym stopniu nowych technologii i rozwiązań organizacyjnych ograniczających negatywne oddziaływanie środków transportu, zwłaszcza wykorzystujących napęd oparty na spalaniu produktów pochodzących z ropy naftowej. Umieralność i przeciętna długość życia w Polsce są wciąż na poziomie gorszym niż wynoszą średnie wskaźniki dla krajów Unii Europejskiej, a poprawa tych wskaźników nie następuje w wystarczająco szybkim tempie. Zachorowalność na choroby cywilizacyjne jest jedną z głównych przyczyn dezaktywacji zawodowej osób w wieku produkcyjnym, a także przyczynia się do niższej produktywności osób zatrudnionych. Rosnące koszty leczenia chorób cywilizacyjnych wraz z niekorzystnymi prognozami demograficznymi mogą w długoterminowej

perspektywie istotnie ograniczać przyszły rozwój cywilizacyjny i gospodarczy kraju. Istnieje zatem konieczność poprawy ogólnej sytuacji zdrowotnej polskiego społeczeństwa.

Większa efektywność systemu opieki zdrowotnej zależy od szeregu różnych czynników: od sposobu finansowania począwszy, poprzez precyzyjne określenie zakresu świadczonych usług zdrowotnych (na różnych szczeblach systemu ochrony zdrowia, z integralną rolą ich jakości, kompleksowości i dostępności), posiadanych zasobów finansowych, kadrowych oraz infrastrukturalnych, po rezultat, jaki zostaje osiągnięty w wyniku podejmowanych interwencji i rozwiązań systemowych.

do użytku wewnętrznego

CEL SZCZEGÓŁOWY 3: WZROST I POPRAWA WYKORZYSTANIA POTENCJAŁU KAPITAŁU LUDZKIEGO NA RYNKU PRACY.

Trzeci cel strategii odnosi się do sfery aktywności zawodowej w kontekście starzenia się społeczeństwa i postępującej automatyzacji coraz większej liczby zawodów. Obejmuje szeroki zakres działań, które w długim okresie mogą przyczynić się do zmiany obecnych trendów demograficznych i kompetencyjnych Zagrożeniom związanym z przemianami demograficznymi należy przeciwdziałać poprzez politykę rodzinną, wsparcie pracowników z niskimi kwalifikacjami i umiejętnościami, zwłaszcza w małych i nieefektywnych przedsiębiorstwach, aktywizację osób nieaktywnych zawodowo i ograniczanie bezrobocia, zwłaszcza na obszarach defaworyzowanych oraz ukierunkowaną politykę migracyjną.

Doświadczenia innych krajów w zakresie zapewniania opieki instytucjonalnej nad dziećmi, czy łączenia pracy zawodowej z życiem rodzinnym, wskazują, że działania w tym obszarze są istotnym i – co do zasady – skutecznym elementem prowadzonych polityk publicznych wobec wyzwań demograficznych. Trzeba jednak pamiętać, że po pierwsze, nawet bardzo wyraźne zmiany w sferze dzietności w chwili obecnej mogą przełożyć się na zwiększenie liczby aktywnych dorosłych obywateli dopiero w perspektywie kolejnych 20-25 lat. Po drugie, jak wskazują doświadczenia innych państw europejskich, nawet osiągając sukces w tej dziedzinie możemy najprawdopodobniej jedynie spowolnić proces starzenia się populacji Polski – nie zdołamy go jednak zahamować. Dlatego też działania realizowane w tym obszarze mają dodatkowy wymiar – ich celem powinno być umożliwienie wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości kapitału ludzkiego w maksymalnie wielu obszarach (m.in. zdrowia, wykształcenia i kompetencji). Z drugiej strony konieczne jest zapewnienie odpowiednich, dostosowanych do możliwości psycho-fizycznych starszych pracowników, warunków pracy.

Umożliwienie wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości kapitału ludzkiego w maksymalnie wielu obszarach (m.in. zdrowia, wykształcenia i kompetencji).

Aktywne uczestnictwo w procesach społecznych oznacza w proponowanym podejściu nie tylko świadczenie pracy, czy prowadzenie działalności gospodarczej, ale także stały rozwój osobisty i wszelką aktywność społeczną. Ograniczenie bierności społecznej i zawodowej oraz redukcja bezrobocia są warunkami niezbędnymi, aby w perspektywie średniookresowej kontynuować proces poprawy jakości życia. Celem tak zaprogramowanych działań jest dokonanie znaczącego postępu w zakresie poziomu zatrudnienia, tak aby osiągnąć w perspektywie roku 2020 średni poziom zatrudnienia dla państw członkowskich Unii Europejskiej. Jest to o tyle ważne, że pomimo wzrostu aktywności i skali zatrudnienia Polaków obserwowanego od 2004 roku, współczynnik

aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia są o kilka punktów procentowych niższe niż w innych krajach UE.

W kontekście wyzwań demograficznych ważne jest również rozwijanie nowych gałęzi gospodarki, przede wszystkim tzw. srebrnej gospodarki oraz form gospodarowania w ramach koncepcji ekonomii społecznej i solidarnej, czyli kreowanie rynku usług i produktów nastawionych na potrzeby starzejącej się populacji.

W związku ze zmniejszaniem się zasobów siły roboczej na rynku pracy kluczową rolę w najbliższych latach odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw zasobów pracy z grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją. Problemy związane z rynkiem pracy wymagają działań skierowanych do niewykorzystanych zasobów pracy, tj. osób 50+, osób biernych zawodowo, osób niepełnosprawnych i kobiet oraz pracowników z niskimi kwalifikacjami, którzy mogą być mniej użyteczni w unowocześniającej się gospodarce. Należy zaznaczyć, że są to jednocześnie grupy najbardziej narażone na wykluczenie społeczne i bezrobocie długoterminowe. W Polsce obserwowany jest stosunkowo niski poziom aktywności zawodowej kobiet ogółem. W głównej mierze spowodowane jest to obowiązkami związanymi z opieką nad dziećmi i osobami zależnymi. Celem wdrażanych instrumentów polityki rodzinnej, ze względu na ich istotny wpływ na decyzję kobiet o uczestnictwie w rynku pracy, pozostanie też promowanie elastycznych zasad czasu pracy, a także upowszechnienie możliwości pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Ważną rolę odgrywać również będzie aktywizacja rezerw zasobów pracy w sektorach, gdzie występuje bezrobocie ukryte. Z tego powodu jednym z priorytetów staje się uczestnictwo w rynku pracy niewykorzystanych zasobów pracy w rolnictwie. Konieczne jest podjęcie działań na rzecz zwiększenia mobilności zawodowej osób związanych z rolnictwem w kierunku pozarolniczego rynku pracy poprzez ułatwianie nabywania umiejętności i kwalifikacji zawodowych, szkolenia i treningi, podnoszenie umiejętności związanych z wykorzystywaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) i prowadzeniem działalności gospodarczej, rozwój doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy. Dyslokacja zasobów z sektora rolniczego jest niezbędna również w obliczu jego modernizacji, która sprawia, że zmniejsza się popyt na siłę roboczą w tym sektorze gospodarki.

Podjęcie działań na rzecz zwiększenia mobilności zawodowej osób związanych z rolnictwem w kierunku pozarolniczego rynku pracy poprzez ułatwianie nabywania umiejętności i kwalifikacji zawodowych

Pewną rolę w rozwiązywaniu problemów rynku pracy może również odegrać podejmowanie pracy w Polsce przez imigrantów, choć tylko w niewielkim stopniu imigranci kompensują odpływ z rynku pracy polskich pracowników. Wynika to z ograniczonej skali imigracji i przewagi migracji czasowej nad długoterminową. Istotny problem stanowi również niedopasowanie kompetencyjne imigrantów do polskiego rynku pracy. Wpływ imigracji na zasoby pracy nie jest w stanie wyrównać spadku podaży pracy wynikającego z postępującego procesu starzenia się populacji. W perspektywie

W perspektywie krótkookresowej, w celu uzupełnienia niedoborów zasobów pracy w niektórych sektorach istotną rolę odgrywać może właściwie realizowana polityka migracji zarobkowych.

krótkookresowej, w celu uzupełnienia niedoborów zasobów pracy w niektórych sektorach istotną rolę odgrywać może właściwie realizowana polityka migracji

zarobkowych. Stąd potrzeba odpowiednich rozwiązań dla przepływu osób w zgodzie z wyzwaniami kompetencyjnymi polskiej gospodarki. Należy podjąć działania, aby do Polski przyjeżdżali migranci o wysokich kwalifikacjach, co pomogłoby uzupełnić niedobory pracowników w branżach o popycie na wysokie kwalifikacje. Doświadczenia innych krajów związane z napływem imigrantów wskazują również, że polityka włączania społecznego cudzoziemców przyczynia się do pozytywnego oddziaływania imigracji na rynki pracy w tych krajach. Jednocześnie należy przeciwdziałać negatywnemu wpływowi wzrostu zatrudnienia cudzoziemców na zatrudnienie obywateli polskich.

CEL SZCZEGÓŁOWY 4: REDUKCJA UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ POPRAWA DOSTĘPU DO USŁUG ŚWIADCZONYCH W ODPOWIEDZI NA WYZWANIA DEMOGRAFICZNE.

W związku z nasilającą się presją demograficzną, wzrost aktywności zawodowej jest warunkiem niezbędnym do poprawy, a nawet utrzymania dotychczasowego poziomu spójności społecznej.

Zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego wymaga działań w kilku obszarach. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu obejmuje działania, które z jednej strony

Podniesienie kompetencji społecznych dzieci i młodzieży, i jednocześnie umożliwienie rodzicom aktywizacji zawodowej i społecznej w celu poprawy jakości życia rodzin.

tworzą podstawy bytu materialnego związanego z deprivacją materialną, z drugiej zaś tworzą system usług społecznych sprzyjający zarówno podniesieniu kompetencji społecznych dzieci i młodzieży, a jednocześnie

umożliwiających rodzicom aktywizację zawodową i społeczną w celu poprawy jakości życia rodzin. Działania obejmują m.in. rozwój wysokiej jakości instytucjonalnej i pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie) i wsparcie kobiet i mężczyzn w powrocie na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka lub opieką nad osobą zależną, wsparcie z zakresu profilaktyki wykluczenia społecznego prowadzonych na rzecz rodziny, wsparcie rodzin w kryzysie i wsparcie poprzez świadczenia o charakterze finansowym dla rodzin z dziećmi na utrzymaniu.

Oprócz tego, że opisane powyżej działania istotnie przyczyniają się do ograniczania ubóstwa i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, są one przede wszystkim podstawowymi instrumentami polityki rodzinnej.

Aktywna polityka rodzinna powinna obejmować działania zarówno o charakterze finansowym, jak i instytucjonalnym i prawnym w różnych obszarach życia społeczno-gospodarczego – wsparcie finansowe (świadczenia dla rodzin z dziećmi na utrzymaniu), opieka zdrowotna, opieka pozarodzinna nad małym dzieckiem i opieka nad osobami zależnymi, zapewnienie potrzeb mieszkaniowych, oraz możliwość godzenia ról zawodowych i rodzinnych.

W przypadku działań na rzecz rozwoju opieki nad dziećmi do lat trzech, wspieranych w ramach resortowego programu rozwoju, istotny jest również ich wymiar terytorialny. Od 2018 r. program gwarantuje przyznanie dofinansowania w zgłoszonej wysokości dla jednostek samorządu terytorialnego, w których nie funkcjonowały żłobki i kluby

dziecięce. Powstawanie nowych miejsc opieki nad dziećmi umożliwia ich opiekunom kontynuację lub podjęcie pracy.

Działania na rzecz zapewnienia spójności działań edukacyjnych mają kluczowe znaczenie dla rozwoju młodzieży, w tym szczególnie dla jej przygotowania do aktywności społecznej i zawodowej w wieku dorosłym, umożliwiając nabycie takich kompetencji społecznych, które w znacznym stopniu zwiększą szanse na rynku pracy, doskonalenie modelu kształcenia zawodowego oraz promocja kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy.

Istotny jest także rozwój społecznych usług użyteczności publicznej, zwłaszcza usług środowiskowych, realizowanych przez podmioty sektora ekonomii społecznej, świadczone w celu zaspokojenia potrzeb osób należących do słabszych grup społeczeństwa. Ekonomia społeczna jako sfera aktywności obywatelskiej, poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego ma służyć integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.

Konieczne są też działania na rzecz rozbudowania modelu aktywności społecznej i zawodowej osób starszych - promowanie zachowań prozdrowotnych, w tym aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród pracowników dla wydłużenia aktywności zawodowej i utrzymania dobrego stanu zdrowia, badania nad starzeniem się oraz sytuacją osób starszych (np. w ramach badań SHARE), badanie współzależności między aktywnością a zdrowym starzeniem się; badanie aktywności osób 50+ (współzależność aktywności zawodowej, społecznej, obywatelskiej).

Ważnym działaniem w kontekście problemów demograficznych Polski jest również budowa mieszkań dostępnych dla gospodarstw domowych, których nie stać na zakup własnego lokum, a także rozwój mieszkalnictwa społecznego (w tym mieszkalnictwa wspomagane na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób starszych).

IV. ZAKRES DZIAŁAŃ I WYMIAR TERYTORIALNY STRATEGII:

ZAKRES DZIAŁAŃ

Analiza problemów, które składają się na jakość kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce pozwala na określenie bloków działań, które należy podjąć w ramach Strategii, aby osiągnąć satysfakcjonujący poziom w obu obszarach:

- Zmiany w treściach nauczania nastawione na kształtowanie postaw proinnowacyjnych (m.in. otwartości na współpracę, zmianę podejścia do porażki itp.); zajęcia praktyczne dot. zarządzania finansami, inwestycji; budowa kultury oszczędzania; zwiększenie nacisku na wolontariat; promowanie postaw prospołecznych.
- Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki – rozwiązania systemowe związane z organizacją i finansowaniem systemu nauczania (w tym podstawowe założenia i zakres zmian wynikających z reformy ustroju szkolnego, reformy szkolnictwa wyższego, reformy kształcenia zawodowego pod kątem ścisłego zharmonizowania z rynkiem pracy).
- Doskonalenie zawodowe sędziów, kadry działów penitencjarnych i terapeutycznych, zawodowych funkcjonariuszy pionu ochrony, pionu prawno-organizacyjnego i kadry medycznej Służby Więziennej; kształcenie zawodowe wychowanków zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich; edukacja prawna dzieci i młodzieży; ograniczenie powrotności do przestępstwa oraz zmniejszenie zjawiska przestępczości nieletnich.
- Poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej - poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia i dostępności do usług; poprawa jakości świadczeń medycznych, rozwijanie nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opieki zdrowotnej (telemedycyna, e-zdrowie); ograniczanie zjawiska emigracji zarobkowej wykształconej kadry medycznej; poprawa systemu kształcenia kadr medycznych; promocja zdrowia, profilaktyka; wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych, w szczególności w zakresie: ginekologii, położnictwa, neonatologii, pediatrii; modernizacja placówek medycznych.
- Zmiana modelu spędzania czasu wolnego społeczeństwa, który ogranicza wiele rodzajów aktywności (w tym aktywność fizyczną), co mogłoby się przyczynić do wzrostu potencjału zdrowotnego i intelektualnego.
- Przygotowanie koncepcji odpowiedzialnej polityki imigracyjnej ukierunkowanej na potrzeby rynku pracy i polskich przedsiębiorców, tworzenie ścieżek integracji dla cudzoziemców (pracownicy z kwalifikacjami i kompetencjami najbardziej potrzebnymi dla polskiego rynku pracy), ograniczenie zjawiska nielegalnej imigracji.
- Prowadzenie aktywnej polityki rodzinnej (instrumenty o charakterze finansowym, instytucjonalnym i prawnym); program ochrony zdrowia prokreacyjnego; opieka prenatalna; opieka nad dzieckiem (usługi o charakterze opiekuńczym i wczesno-

edukacyjnym), a także wzmocnienie działań na rzecz deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz wsparcia jej form rodzinnych.

- Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych; dostęp do usług asystenckich i opiekuńczych oraz sprzętu rehabilitacyjnego; zapewnienie osobom o ograniczonej sprawności lub mobilności dostępności do przestrzeni publicznej.
- Rozbudowa systemu usług skierowanych do osób starszych, pozwalająca na maksymalne wydłużenie ich samodzielności i aktywności.
- Promocja aktywności zawodowej i społecznej osób starszych.
- Walka z ubóstwem – rozwiązania systemowe z jednej strony oparte na selektywnych świadczeniach społecznych oraz instrumentach kompensacyjno-wyrównawczych, z drugiej zaś, na działaniach na rzecz wyrównywania szans rozwojowych i przeciwdziałania zaniedbaniom wynikającym z deficytów społecznych i ekonomicznych (spójna polityka integracji społecznej, rozwijanie sektora ekonomii społecznej, innowacyjne metody aktywizacji osób wykluczonych społecznie).
- Wykorzystanie potencjału młodej generacji, szczególnie na rynku pracy, w tym przedsiębiorczości młodego pokolenia.
- Wykorzystanie zasobów pracy istniejących w rolnictwie.
- Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób niepełnosprawnych, poprzez umożliwienie dostępu do kształcenia i szkolenia, do usług wspierających i rehabilitacji, a także dostosowanie do specyfiki osób niepełnosprawnych aktywnych polityk zatrudnienia.
- Udoskonalenie systemu opieki nad osobami niepełnosprawnymi, zwłaszcza niesamodzielnymi, poprzez stworzenie możliwości przejścia od świadczenia usług w formach instytucjonalnych (stacjonarnych) do usług świadczonych w społeczności lokalnej, które umożliwią osobom wymagającym wsparcia pozostanie w środowisku lokalnym.
- Zapewnienie wykorzystania potencjału zasobów ludzkich na rynku pracy – aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego (osoby młode, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+, osoby długotrwale bezrobotne, w tym w sektorach o niewykorzystanych zasobach pracy, jak np. rolnictwo) poprzez aktywne instrumenty rynku pracy, poprawę współpracy instytucji rynku pracy z pracodawcami oraz likwidowanie barier do podejmowania zatrudnienia, a także wykorzystanie instrumentów ekonomii społecznej; przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy; regionalne równoważenie rynku pracy; profilaktyka.
- Zwiększenie dostępności mieszkań poprzez rozbudowę systemu najmu oraz rozwój mieszkalnictwa społecznego.

Prognoza trendów w przyszłych latach w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego pokazała, że rozwiązanie powyższych problemów musi brać pod uwagę trzy główne, wspólne dla nich wszystkich czynniki. Po pierwsze, w bliskiej przyszłości kluczowym czynnikiem determinującym ilościowe i jakościowe cechy kapitału ludzkiego będą zmiany

Żadne działania podejmowane na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego bez uwzględnienia perspektywy spójności społecznej nie będą efektywnie wpływały na wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

demograficzne (przede wszystkim starzenie się społeczeństwa oraz zmniejszanie się liczby osób w wieku aktywności zawodowej), które są coraz wyraźniej widoczne. Po drugie w

związku z cyfryzacją, automatyzacją i prognozowanymi zmianami na rynku pracy, niezbędne jest unowocześnienie rynku pracy, na którym istnieć powinna łatwość tworzenia miejsc zatrudnienia oraz łatwość ich zajmowania przez pracowników o odpowiednio elastycznych kwalifikacjach. Po trzecie żadne działania podejmowane na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego bez uwzględnienia perspektywy spójności społecznej nie będą efektywnie wpływały na wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

do użytku wewnętrznego

WYMIAR TERYTORIALNY STRATEGII

Według Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) rozwój zrównoważony terytorialnie stanowi warunek do osiągnięcia zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz osiągnięcia spójności społecznej i gospodarczej. Utrzymujące się zróżnicowanie społeczne może stać się barierą dla dynamicznego rozwoju gospodarki, i z tego powodu rozwój powinien sprzyjać włączeniu społecznemu. Oznacza to prowadzenie polityki uwzględniającej specyfikę danego terytorium i obejmującej działania służące aktywizacji gospodarczej, rozwojowi lokalnych rynków pracy, mobilizacji zawodowej mieszkańców i poprawie dostępu do usług publicznych.

Rozwój danego terytorium w znacznej mierze zależy od poziomu oraz charakteru kapitału ludzkiego tam występującego. Poziom inwestycji w kapitał ludzki, do których zaliczyć można wydatki na ochronę zdrowia, kształcenie w ramach systemu edukacji, przyuczenie do zawodu, uzyskanie informacji zawodowych, badania naukowe, wpływa na możliwości jego rozwoju. W gospodarce opartej na wiedzy różnice w poziomie kapitału ludzkiego będą decydować o dysproporcjach terytorialnych, zarówno w wymiarze społecznym jak i ekonomicznym. Kapitał ludzki obejmujący zasoby wiedzy i umiejętności, doświadczenie, motywacje, przedsiębiorczość, kreatywność i zaradność mieszkańców danego terytorium powinien być, jako ważny czynnik wzrostu gospodarczego, stale powiększany i wzmacniany. Zapewnienie dóbr i usług publicznych pobudza zmiany instytucjonalne, zapobiega wykluczeniu społecznemu, mobilizuje podmioty lokalne. Im wyższy poziom kapitału ludzkiego, tym większa możliwość osiągnięcia założonych celów polityki rozwoju zorientowanej terytorialnie. Rozwój danego terytorium jest bowiem wdrożeniem nowych rozwiązań i wartości, której podstawą jest aktywizacja zasobów kapitału ludzkiego i intelektualnego oraz szeroko rozumianej innowacyjności.

Działania przewidziane do realizacji w ramach SRKL przede wszystkim mają charakter systemowy, ale uwzględniają również wymiar terytorialny.

Przygotowując szkoły wyższe do zmian systemowych Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego uruchamia programy ukierunkowane na wsparcie potencjału uczelni regionalnych. Jednym z nich jest konkurs w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój pn. *Zintegrowane Programy Uczelni na rzecz Rozwoju Regionalnego*, z alokacją 300 mln zł, w tym co najmniej 50 mln zł na projekty realizowane przez wnioskodawców posiadających siedzibę lub oddział zamiejscowy istniejący co najmniej 24 miesiące na terenie województwa śląskiego.

Konkurs w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój pn. *Zintegrowane Programy Uczelni na rzecz Rozwoju Regionalnego*, z alokacją 300 mln zł, w tym co najmniej 50 mln zł na projekty realizowane przez wnioskodawców posiadających siedzibę lub oddział zamiejscowy istniejący co najmniej 24 miesiące na terenie województwa śląskiego.

ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój pn. *Zintegrowane Programy Uczelni na rzecz Rozwoju Regionalnego*, z alokacją

300 mln zł, w tym co najmniej 50 mln zł na projekty realizowane przez wnioskodawców posiadających siedzibę lub oddział zamiejscowy istniejący co najmniej 24 miesiące na terenie województwa śląskiego. Działania przewidziane do realizacji w projekcie muszą

być zgodne i wpisywać się w Regionalną Strategię Innowacji województwa, na którego potrzeby realizowane będzie kształcenie w ramach projektu.

Ustawa *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z dnia 20 lipca 2018 r. wskazuje, że jednym z podstawowych zadań uczelni jest działanie na rzecz społeczności lokalnych i regionalnych. Dokument zawiera rozwiązania mające na celu efektywniejsze dostosowanie kształcenia na studiach o profilu praktycznym do określonych potrzeb społeczno-gospodarczych, np. wydłużenie do sześciu miesięcy praktyk zawodowych; rozwiązania promujące studia dualne, podczas których kształcenie jest częściowo prowadzone w rzeczywistym środowisku pracy, umożliwiając współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym w tworzeniu programów studiów pod kątem wyposażania absolwentów w umiejętności potrzebne na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

W ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* uwzględniono przedsięwzięcia służące urzeczywistnieniu idei zrównoważonego rozwoju szkolnictwa wyższego, ukierunkowane na wsparcie uczelni regionalnych, np. *Dydaktyczna inicjatywa doskonałości*, która skierowana jest do publicznych uczelni zawodowych. Uczelnie osiągające najlepsze wyniki monitoringu karier zawodowych absolwentów, zwłaszcza w zakresie wskaźników względnych ukazujących sytuację na rynku pracy w miejscu zamieszkania absolwenta, oraz posiadające najlepsze rezultaty oceny jakości kształcenia, będą otrzymywały premię finansową, której kwota zostanie określona w corocznym komunikacie ministra.

Działania na rzecz spójności społecznej i terytorialnej realizowane są w programie *Dostępność Plus*. Założenia programu ma charakter ogólnopolski, a jego oddziaływanie będzie widoczne na terenie całego kraju. Jednakże w szczególny sposób działania programu *Dostępność Plus* będą prowadzone na terenach mniejszych miast i poza obszarami miejskimi. Dotyczy to zwłaszcza takich działań jak zaplanowane w ramach Programu konkursy dla 100 gmin czy 100 szkół lub 100 placówek opieki zdrowotnej, które otrzymają środki na poprawę dostępności architektonicznej, komunikacyjnej lub organizacyjnej. Poprawa dostępności przestrzeni fizycznej, cyfrowej i komunikacyjnej jest konieczna w całym kraju, w odniesieniu do zdecydowanej większości istniejącej infrastruktury czy środków transportu. Jednak, o ile w dużych miastach inwestycje samorządowe są prowadzone na szeroką skalę i przyjmowane są nawet lokalne standardy dostępności (np. Łódź, Warszawa, Gdynia), o tyle mniejsze samorządy są z reguły w trudniejszej sytuacji. Stąd w Programie w ramach konkursów preferowane będą (np. za pomocą odpowiednich kryteriów) gminy o mniejszym potencjale, zlokalizowane na obszarach miejsko-wiejskich lub w obrębie małych i średnich miast.

W ramach projektu strategicznego *Inkubator innowacji społecznych* proponowane będą rozwiązania organizacyjne i instytucjonalne, służące likwidacji lub ograniczeniu istniejących problemów społecznych (np. trudności osób młodych, absolwentów szkół i uczelni, w znalezieniu dobrej jakości pracy, konieczności dostosowywania kwalifikacji i kompetencji do potrzeb lokalnego rynku pracy, niskiej aktywności osób niepełnosprawnych, braku opieki nad osobami starszymi w miejscu zamieszkania itp.).

Tak jak problemy te są powszechne i występują w dużym stopniu niezależnie od miejsca zamieszkania (miasto, wieś, tereny zurbanizowane, obszary depopulacji), tak rozwiązania podejmowane w odpowiedzi na nie są dostępne w różnych częściach kraju. Ich lokalizacja jest uzależniona od przyjętych przez innowatorów społecznych założeń –

Planowana II edycja konkursu zakłada dofinansowanie operatora, który będzie pełnił funkcję inkubatora innowacji społecznych na terenie Śląska, co będzie komplementarne z działaniami podejmowanymi w ramach rządowego Programu dla Śląska.

w dużej mierze ogniskując się na realizacji pilotaży w wyodrębnionych terytorialnie lub sektorowo obszarach (np. dzielnica miasta czy środowisko zakładów

opiekuńczo-leczniczych). W planowanej II edycji konkursu zakłada się dofinansowanie operatora, który będzie pełnił funkcję inkubatora innowacji społecznych na terenie Śląska, co będzie komplementarne z działaniami podejmowanymi w ramach rządowego Programu dla Śląska.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przeznacza swoje środki w wysokości do 30% wydatków między innymi na realizację działań wyrównujących różnice między regionami, w szczególności w jednostkach samorządu terytorialnego, na terenie których stopa bezrobocia jest wyższa niż 110% średniej stopy w kraju lub nie utworzono warsztatu terapii zajęciowej albo zakładu aktywności zawodowej. Celem strategicznym realizowanego przez PFRON „Programu wyrównywania różnic między regionami” jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie.

Terytorialny aspekt realizacji polityk publicznych zawiera też resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 *Maluch+*. Jest to program roczny. Dedykowanie programu na konkretny rok umożliwia przeprowadzanie analizy systemu instytucji opieki i dostosowywanie programu do bieżących warunków tego systemu. Innowacją w programie *Maluch+* 2018 jest gwarancja przyznania dofinansowania w zgłoszonej wysokości dla jednostek samorządu terytorialnego na terenie gmin, w których do tej pory nie funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce, a zadanie dotyczy utworzenia miejsc dla nie więcej niż 20% dzieci w rocznikach 1-2 w gminie i wnioskowana wysokość

W programie *Maluch+* 2018 jest gwarancja przyznania dofinansowania w zgłoszonej wysokości dla jednostek samorządu terytorialnego na terenie gmin, w których do tej pory nie funkcjonowały żłobki lub kluby dziecięce

dofinansowania nie przekracza 3 000 000 zł). Ww. jednostki samorządu terytorialnego, podobnie jak pozostałe podmioty aplikujące o środki w innych modułach, mogły ubiegać się o dofinansowanie wynoszące nie więcej niż 80% wartości kosztów realizacji projektu. W listopadzie 2018 roku została ogłoszona kolejna edycja programu „Maluch+” 2019. Tak jak w poprzedniej edycji priorytetem są gminy na terenie, których nie funkcjonują żłobki lub kluby dziecięce utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, a wnioskowana wysokość dofinansowania nie przekracza 3 000 000 zł. Ponadto zwiększono kwoty dofinansowania dla jednostek samorządu terytorialnego na tworzenie nowych miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych – w gminach, na terenie których nie ma żadnego żłobka lub klubu samorządowego do 30 tys. zł (z 20 tys. zł), a na terenie tych gdzie funkcjonują instytucje do 22 tys. (z 20 tys. zł). W oparciu o wyniki edycji 2018, 2019 oraz ich wpływ na zwiększenie liczby miejsc opieki będzie tworzony program na kolejny rok.

Powyższe jest odpowiedzią na wysoki stopień zróżnicowania terytorialnego w zakresie dostępu do instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie. Na koniec 2017 r. instytucje opieki funkcjonowały w 32% wszystkich gmin w Polsce, w tym jedynie w 17% wszystkich gmin wiejskich. W 2017 r. charakterystyka województw – pod względem podstawowych informacji dotyczących odsetka gmin z instytucjami, liczby instytucji i miejsc, zapotrzebowania na miejsca oraz odsetka dzieci objętego opieką – pomimo pewnych wahań, pozostała zbliżona do tej z lat ubiegłych (2012–2016).

Od 2012 r. największy odsetek gmin z instytucjami opieki znajduje się na terenie województw: opolskiego (w 2017 r. - 52% gmin), pomorskiego (w 2017 r. - 46% gmin) i śląskiego⁴⁸ (w 2017 r. - 47% gmin), a najmniejszy na terenie województw: lubelskiego (w 2017 r. - 14% gmin), podlaskiego (w 2017 r. - 19% gmin) i kujawsko-pomorskiego⁴⁹ (w 2017 r. - 24% gmin).

Również analiza liczby instytucji pokazuje, że pomimo ich systematycznego wzrostu, to te same województwa dysponują największą i najmniejszą liczbą instytucji opieki i są odpowiednio województwa: mazowieckie (w 2017 r. - 983 instytucje), wielkopolskie (w 2017 r. - 503 instytucji) i pomorskie⁵⁰ (w 2017 r. - 407 instytucji) oraz lubuskie (w 2017 r. - 103 instytucje), podlaskie (w 2017 r. - 85 instytucji), świętokrzyskie⁵¹ (w 2017 r. - 87 instytucji). Dotyczy to również liczby miejsc w instytucjach opieki – największą ich liczbą dysponowały województwa: dolnośląskie (w 2017 r. - 11 702), mazowieckie (w 2017 r. - 19 614) i śląskie (w 2017 r. - 11 711), a najmniejszą województwa: podlaskie (w 2017 r. - 2 926), świętokrzyskie (w 2017 r. - 2 120) i warmińsko-mazurskie (w 2017 r. - 2 592).

---

⁴⁸ W 2012 r. na terenie województw: dolnośląskiego, opolskiego, pomorskiego i śląskiego.

⁴⁹ W 2016 na terenie województw: lubelskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego.

⁵⁰ W 2015 r. były to województwa mazowieckie, dolnośląskie i wielkopolskie.

⁵¹ W 2015 r. były to województwa podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie.

Zatem, pomimo pewnych wahań, pozycja poszczególnych województw na przestrzeni lat 2012–2017 w zakresie podstawowych danych dotyczących systemu opieki nad najmłodszymi dziećmi, w odniesieniu do innych województw, pozostała stosunkowo stabilna. Województwa, które charakteryzowały się najwyższymi i najniższymi wartościami w ramach poszczególnych grup danych, utrzymały swoją pozycję. Jest to sytuacja wymagająca uwagi, pokazująca, że usługi opiekuńcze rozwijają się nierównomiernie w skali Polski i w ramach województw (o czym mówi odsetek gmin z instytucjami). Na terenie części województw poziom zaspokojenie potrzeb opiekuńczych jest niski, o czym z kolei mówi odsetek dzieci objętych opieką.

W skali kraju, co 10 dziecko do 3 roku życia miało zapewnioną opiekę w żłobku, klubie dziecięcym lub dziennego opiekuna. Liczba ta wahała się od co 7 dzieci w województwie dolnośląskim i opolskim do co 16 dzieci w województwie warmińsko-mazurskim.

do użytku wewnętrznego

V. REALIZACJA STRATEGII W UJĘCIU OBSZAR – KIERUNKI INTERWENCJI – PROJEKTY STRATEGICZNE – PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE

Realizacja SRKL odbywać się będzie poprzez wdrożenie projektów strategicznych zawartych w SOR oraz projektów uzupełniających, zgłoszonych przez realizatorów SRKL - w ramach zdefiniowanych w SOR obszarów: spójności społecznej i kapitału ludzkiego.

OBSZAR KAPITAŁ LUDZKI

KIERUNKI INTERWENCJI:

Dla obszaru *Kapitał ludzki* wyodrębniono cztery kierunki interwencji:

- a) Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki
- b) Lepsze stanowienie prawa i dobre rządzenie
- c) Budowa infrastruktury równego dostępu do informacji
- d) Zmniejszenie zjawiska przestępczości
- e) Poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej
- f) Poprawa kultury fizycznej w społeczeństwie

a). KIERUNEK INTERWENCJI: LEPSZE DOPASOWANIE EDUKACJI I UCZENIA SIĘ DO POTRZEB NOWOCZESNEJ GOSPODARKI

Istotnym obciążeniem dla wzrostu gospodarczego Polski jest duży odsetek osób dorosłych z niskim poziomem umiejętności. Dotyczy to nie tylko umiejętności zawodowych, a także uniwersalnych, pozwalających na ich wykorzystanie w wielu różnych profesjach. W tym szczególną rolę odgrywają tzw. umiejętności podstawowe tworzące fundament dla edukacji formalnej i uczenia się przez całe życie (biegłość w wykorzystaniu wszelkiego rodzaju informacji, kalkulacji i urządzeń cyfrowych do stawiania i osiągania celów oraz radzenia sobie w różnych sytuacjach przez całe życie). Dodatkowo zaledwie 11% małych i 26% średnich przedsiębiorstw ma strategię zarządzania zasobami ludzkimi. Może mieć to negatywny wpływ na funkcjonowanie firm w dłuższym okresie – w piątym roku działalności w Polsce przeżywa ok. 31% firm, podczas gdy w Europie jest to średnio ok. 44%.

Polskę cechuje niższy poziom umiejętności podstawowych osób dorosłych, niż wskazuje na to ich wykształcenie. Polska należy do liderów w UE w upowszechnieniu wykształcenia co najmniej średniego II stopnia (w Polsce odpowiada to obecnie wykształceniu średniemu lub branżowemu), ale tradycyjne umiejętności podstawowe (rozumienie tekstów i myślenie matematyczne) osiągają poziom bliski przeciętnemu w UE, a umiejętności cyfrowe wyraźnie niższy (dotyczy to głównie osób po 40 i 50 r.ż.). Niskie jest zaangażowanie mniejszych przedsiębiorstw w inwestowanie w umiejętności pracowników. Wyraźnie obniża się też zaangażowanie edukacyjne osób po zakończeniu

tradycyjnych ścieżek edukacji formalnej w ramach szkoły lub uczelni, tj. od ok. 25 r.ż. Wzrost udziału osób dorosłych w szeroko rozumianej edukacji i wzmocnienie doradztwa edukacyjno-zawodowego, a także rozwój elastycznych ofert edukacji innej niż formalna, począwszy od uczenia się w miejscu pracy i w innych miejscach życia codziennego, stają się głównymi wyzwaniami w obszarze wyrównywania dostępu do uczenia się przez całe życie dla osób dorosłych.

Jednocześnie z uwagi na fakt, że Polskę charakteryzuje wysoki poziom uczestnictwa w edukacji formalnej, to głównym wyzwaniem stawianym przed systemem oświaty jest zapewnienie jak najwyższej jakości nauczania oraz lepsze przygotowanie wszystkich uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, do przyszłego zatrudnienia, poprzez poprawę efektów uzyskiwanych na skutek procesu edukacyjnego. Wysoka jakość edukacji dla wszystkich nie powinna być kojarzona jedynie z dużym zakresem treści do zapamiętania, a przede wszystkim ze skutecznością w rozwiązywaniu problemów, nawiązywaniem kontaktów i wzajemnym uczeniem się w zespołach, rozwijaniem inicjatywności i przedsiębiorczości, odnajdywaniem się na rynku pracy i przygotowaniem do uczenia się przez całe życie. Istotnym jest również dążenie do wyrównywania szans edukacyjnych w szczególności mieszkańców wsi i małych miast oraz osób z niepełnosprawnościami. W pierwszej kolejności wymagać to będzie wdrożenia nowej struktury szkół w ramach reformy systemu oświaty, a także przeprowadzenia związanych z tym zmian programowych, które mają przygotować szkoły do osiągnięcia ww. wyzwań.

Potencjał badawczo-naukowy i dydaktyczny uczelni nie jest wykorzystywany w sposób efektywny. Polskie uczelnie przegrywają konkurencję międzynarodową na arenie badawczej, o czym świadczy coraz niższa pozycja w rankingach uniwersytetów. Gruntownej zmiany wymaga system finansowania uczelni, a także sposób zarządzania szkołami wyższymi. Konieczne jest umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego i nauki, zintensyfikowanie współpracy nauki i biznesu, stworzenie nowych ścieżek kariery akademickiej oraz podniesienie jakości kształcenia, w tym dostosowanie kompetencji studentów do realnych potrzeb rynku pracy. W odpowiedzi na powyższe problemy przeprowadzana jest reforma szkolnictwa wyższego i nauki. 1 października 2018r. weszła w życie ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wprowadzająca kompleksowe zmiany systemowe.

Działania do 2020 r.:

- Zmiany strukturalne i programowe w szkolnictwie, które mają przyczynić się do wyrównania szans i podniesienia jakości edukacji, zwłaszcza na poziomie średnim i branżowym (zasadniczym i średnim). Docelowa struktura szkolnictwa będzie obejmowała: 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia, szkołę policealną oraz 3-letnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy.

- Poprawa innowacyjności kształcenia m.in. poprzez zmianę i wdrażanie zmienionych podstaw programowych (większy nacisk na kompetencje kluczowe, w tym podstawowe, takie jak rozumienie i tworzenie informacji, myślenie matematyczne, rozumienie zjawisk przyrodniczych i umiejętności cyfrowe oraz inne umiejętności, takie jak znajomość języków obcych, umiejętności społeczne, obywatelskie, aktywnego uczestnictwa w kulturze, pracy zespołowej, przedsiębiorczość, kreatywność, a także na wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi), co spowoduje:
  - zmiany w programach nauczania i podręcznikach, metodach mierzenia efektów kształcenia, metodach kształcenia i doskonalenia nauczycieli, w tym w zakresie pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych,
  - zmiany w metodach pracy w szkołach (metody projektowe, wzajemne uczenie się w zespołach, przygotowywanie i bronienie własnych opracowań i rozwiązań, wykorzystanie technologii cyfrowych w nauce różnych przedmiotów),
  - poprawę w kształceniu kompetencji analitycznych (m.in. umiejętności wyszukiwania i selekcji informacji, korzystania z danych statystycznych, kontekstowej operacjonalizacji wiedzy) i społecznych uczniów (współpracy, rozwiązywania problemów, działania w środowisku lokalnym i na jego rzecz, postaw sprzyjających włączeniu społecznemu),
  - podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej szkół oraz większe zaangażowanie rodziców w proces edukacyjny.
- Dopasowanie szkolnictwa branżowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki – współpraca szkół i samorządów lokalnych z pracodawcami, silniejszy nacisk na kształtowanie umiejętności praktycznych (w tym zwiększenie wymiaru stażu i praktyk realizowanych u pracodawców oraz umożliwianie kształcenia w rzeczywistym środowisku pracy – rozwój i upowszechnianie kształcenia dualnego), modernizacja oferty i treści kształcenia i szkolenia zawodowego, monitorowanie rynku pracy pod kątem zapotrzebowania na kompetencje, zawody, doradztwo i poradnictwo zawodowe, popularyzacja szkolnictwa branżowego wśród uczniów i ich rodziców, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli prowadzących kształcenie w szkołach branżowych, silniejsze zaangażowanie przedsiębiorców/pracodawców w tym obszarze, poprawa jakości i dostępu do informacji o potrzebach kompetencyjnych dla rynku pracy i racjonalizacja wyboru ścieżki edukacyjnej.
- Uelastycznienie struktury szkolnictwa branżowego i zapewnienie dostępu do dalszego kształcenia – w ramach reformy kształcenia zawodowego wprowadzana jest branżowa szkoła pierwszego i drugiego stopnia, zwiększająca drożność kształcenia zawodowego i ułatwiająca jej absolwentom podejmowanie wyborów edukacyjnych i zawodowych.
- Objęcie placówek doskonalenia nauczycieli obowiązkiem akredytacji przyczyniające się do poprawy jakości ich pracy i do podnoszenia kompetencji nauczycieli.

- Rozwój szkolnictwa wyższego zgodnie z trzema filarami *Strategii dla szkolnictwa wyższego i nauki*, ogłoszonej 9 września 2016 r. – Konstytucja dla nauki, Innowacje dla gospodarki, Nauka dla Ciebie, w kierunku systemu efektywnie współpracującego z otoczeniem (gospodarczym, społecznym, kulturowym), bazującego na bardziej autonomicznych i odbiurokratyzowanych uczelniach, promującego: doskonałość naukową opartą na jakości, funkcjonowanie interdyscyplinarnych zespołów badawczych, zrównanie w dostępie do finansowania uczelni niepublicznych o najwyższej jakości kształcenia.
- Dopasowanie szkolnictwa wyższego do potrzeb nowoczesnej gospodarki – realizacja programów kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy, rozwijanie sieci współpracy między szkołami wyższymi a przedsiębiorcami i innymi podmiotami (np. NGO, partnerzy społeczni), szersze zaangażowanie praktyków w proces edukacyjny (np. w zakresie oferty dydaktycznej tworzonej i realizowanej wspólnie przez uczelnie i przedsiębiorców), realizacja wdrożeniowej ścieżki kariery akademickiej (doktoraty wdrożeniowe), wsparcie kół naukowych, ewaluacja efektów kształcenia w kontekście powiązania z potrzebami gospodarki, udział studentów w wysokiej jakości programach stażowych i praktykach zawodowych, wdrożenie programu studiów podyplomowych w zakresie zarządzania rehabilitacją.
- Tworzenie sprzyjających warunków do zastosowania w edukacji nowoczesnych rozwiązań teleinformatycznych poprzez kontynuowanie działań obejmujących zapewnienie dostępu do szerokopasmowego internetu i usług online wszystkim szkołom w kraju oraz stworzenie jednej wspólnej dla całego kraju sieci edukacyjnej, – OSE (Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej, do 2020 roku planuje się podłączenie 19 500 lokalizacji).
- Podnoszenie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, w tym związanych z bezpiecznym korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych, tworzenie cyfrowych zasobów edukacyjnych.
- Wsparcie zarządzania i rozwój kadr na uczelniach – wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie zarządzania procesem kształcenia oraz aktualizacji kompetencji kadr uczelni; działania podnoszące kompetencje zarządcze kadr kierowniczych i administracyjnych, uwzględniające też konieczność łączenia większej liczby ról (nauczyciel, lider, koordynator projektów, menedżer, mentor, opiekun naukowy, wynalazca, popularyzator nauki); konsolidacja niektórych uczelni w następstwie postępujących zmian demograficznych; realizacja tzw. trzeciej misji uczelni (np. wsparcie Uniwersytetów III Wieku, Uniwersytetu II Wieku, Uniwersytetu Młodego Odkrywcy); wprowadzenie zmian prawnych, dających uczelniom nowe możliwości potwierdzania efektów uczenia się osób dorosłych.
- Działania na rzecz rozwoju wiedzy i umiejętności właścicieli i kadry kierowniczej oraz podnoszenia kompetencji pracowników mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez opracowanie diagnozy potrzeb przedsiębiorstw, w tym diagnozy luk kompetencyjnych kadry oraz zapewnienie dostępu do informacji na temat podmiotów świadczących usługi rozwojowe (doradcze i szkoleniowe) oraz ich oferty w Bazie Usług Rozwojowych.

- Wdrażanie zalecenia Rady UE w sprawie ścieżek poprawy umiejętności osób dorosłych poprzez realizację projektów i programów finansowanych w ramach POWER, w tym: (1) działań mających na celu dostosowanie szkół do pełnienia funkcji Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE) na rzecz aktywizowania edukacyjnego rodziców uczniów i innych osób dorosłych w środowisku lokalnym szkół, zwłaszcza na obszarach defaworyzowanych, realizowanych w ramach Działania 2.14 PO WER; (2) pilotażowego projektu SZANSA – nowe możliwości dla dorosłych, w którym wypracowane mają być skuteczne modele działań na rzecz osób z niskimi umiejętnościami i kwalifikacjami z poziomu instytucji i organizacji działających w różnych obszarach resortowych; (3) programu „Młodzież solidarna w działaniu” dotyczącego zdobywania i doskonalenia umiejętności społecznych ważnych na rynku pracy przez osoby młode do 29 r. ż. , które dotąd nie były aktywne lub też tylko w małym stopniu angażowały się w aktywności inne niż obowiązkowe. Do wdrażania tego zalecenia przyczyni się także: (1) realizacja usług świadczonych zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym, tj. usług oferowanych przez Centra Integracji Społecznej oraz Kluby Integracji Społecznej; (2) realizacja programu „Senior +” (wsparcie finansowe dla samorządów terytorialnych w tworzeniu placówek dla seniorów oraz ich bieżącym funkcjonowaniu) oraz Programu ASOS (wsparcie finansowe dla organizacji pozarządowych, które propagują projekty aktywizujące seniorów).
- Popularyzacja wiedzy o polskim systemie ubezpieczeń społecznych.
- Opracowanie programu rozwoju kompetencji cyfrowych, który uzyska status projektu strategicznego. Prowadzony będzie pod przewodnictwem ministra właściwego ds. informatyzacji w ścisłej współpracy z ministrami właściwymi ds. oświaty i wychowania, szkolnictwa wyższego, nauki, gospodarki oraz pracy.

Działania do 2030 r.:

- Kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez stwarzanie warunków do działania w szkole wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji (w szczególności harcerskich).
- Kształtowanie u uczniów kompetencji cyfrowych, ze szczególnym naciskiem na kompetencje medialne, krytyczne podejście do informacji, analiza i wykorzystanie informacji w celu kształcenia obywatela świadomie i bezpiecznie poruszającego się w świecie cyfrowym.
- Ograniczanie różnic ścieżek edukacji ogólnej i zawodowej poprzez bardziej praktyczne podejście do kształtowania umiejętności uniwersalnych w ścieżce kształcenia ogólnego (m.in. wykorzystanie uczestnictwa uczniów w projektach i organizacjach społecznych jako wartościowych miejsc praktycznego uczenia się) i jednocześnie włączanie praktycznej nauki umiejętności uniwersalnych w treści kształcenia zawodowego.
- Poprawa umiejętności osób dorosłych oraz ich uczenia się w różnych formach i miejscach (w tym zwłaszcza osób o niskich kwalifikacjach) m.in. poprzez: wzmocnienie informacji i doradztwa edukacyjno-zawodowego, rozwój dobrowolnej oceny umiejętności dorosłych jako podstawy planowania indywidualnych ścieżek

poprawy umiejętności, rozwój elastycznej, adresowanej do osób dorosłych oferty placówek funkcjonujących w społeczności lokalnej (w tym zwłaszcza na terenach wiejskich i w małych miastach), promocję innych form uczenia się dorosłych (uczenie się przez działanie, uczenie się w miejscu pracy oraz rozwijanie kompetencji przez realizację działań społecznych), promocję korzyści z uczenia się przez całe życie, wdrażanie i upowszechnienie możliwości uznawania oraz potwierdzania wiedzy i umiejętności nabytych nieformalnie różnymi drogami (np. w pracy zawodowej, w wolontariacie) powiązanie kształcenia i szkolenia dorosłych z europejskimi standardami nabywania kwalifikacji, szersze wykorzystanie istniejących instrumentów wsparcia (np. kwalifikacyjne kursy zawodowe, Krajowy Fundusz Szkoleniowy), rozwój kompetencji i umiejętności uniwersalnych poprzez działania praktyczne w ramach edukacji pozaformalnej, stałe monitorowanie umiejętności osób dorosłych, w tym przez uczestnictwo w międzynarodowych badaniach w tym zakresie.

- Ukierunkowanie systemu doradztwa zawodowego oraz systemu zdobywania nowych kwalifikacji przez dorosłych na wzmocnienie oferty związanej z zawodami, które sklasyfikowane zostaną jako niezagrażone automatyzacją lub dostosowane do operowania w skomputeryzowanym środowisku.
- Rozwój kompetencji cyfrowych – wsparcie w obszarze edukacji, nauki, kształcenia przez całe życie, elastyczne dopasowanie do indywidualnych potrzeb obywateli, wsparcie adresowane do grup o zróżnicowanych poziomach kompetencji cyfrowych, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz włączenia cyfrowego.
- Umieędzynarodowienie i otwarcie polskich szkół wyższych na innowacje (zwłaszcza w kontekście poprawy pozycji uczelni w rankingach międzynarodowych) m.in. poprzez utworzenie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, której zadaniem jest wspieranie międzynarodowej wymiany naukowej i edukacyjnej oraz promocji polskiego szkolnictwa wyższego, stworzenie otoczenia prawnego sprzyjającego innowacyjności i komercjalizacji wyników badań naukowych przez uczelnie i jednostki naukowe, stworzenie warunków, które pozwolą na zatrudnianie w Polsce zagranicznych uczonych z dorobkiem naukowym, zachęcanie studentów pochodzących spoza Unii Europejskiej do podejmowania studiów na polskich uczelniach.
- Wzmocnienie koordynacji polityki uczenia się dorosłych poprzez udoskonalenie rozwiązań instytucjonalnych, narzędzi i metod koordynowania działań w zakresie edukacji osób dorosłych i dopasowania ich kompetencji do potrzeb gospodarki. Obecnie odpowiedzialność za uczenie się dorosłych jest rozproszona. Wśród instytucji dbających lub mających wpływ na podnoszenie kompetencji osób dorosłych można wymienić: placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, szkoły policealne, uczelnie wyższe, instytuty naukowe, Ochotnicze Hufce Pracy (dla młodych - do 29 lat), Wojewódzkie i Powiatowe Urzędy Pracy, agencje zatrudnienia, Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Instytut Badań Edukacyjnych, Fundację Rozwoju Systemu Edukacji oraz instytucje: szkoleniowe, dialogu społecznego, partnerstwa lokalnego.

Finansowanie podnoszenia kompetencji można uzyskać zarówno ze środków pozostających w dyspozycji powiatowych urzędów pracy (w tym Krajowy Fundusz Szkoleniowy), urzędów marszałkowskich (środki z regionalnych programów operacyjnych), PFRON (dofinansowanie dla osób niepełnosprawnych) i innych. Wsparcie edukacyjne oferowane jest też w centrach kształcenia zawodowego i ustawicznego, placówkach kształcenia ustawicznego i praktycznego, które są częścią systemu oświaty. Pożyczki na studia ze wsparciem publicznym są dostępne tylko dla osób w wieku do 25 lat. Pożyczki z powiatowych urzędów pracy są udzielane z kolei osobom w wieku powyżej 45 lat lub poszukującym pracy – bezrobotnym lub w trakcie wypowiedzenia. Odpowiedzialność za kształcenie osób dorosłych spoczywa właściwie w rękach przedsiębiorców, którzy nie będąc dostatecznie zorganizowani i posiadając niewystarczające zasoby, nie są w stanie sprostać wyzwaniu odpowiedniego planowania kadr na poziomie kraju. Wzmacnianie polityki uczenia się dorosłych w perspektywie najbliższej dekady jest niezbędne z uwagi na przewidywane zmiany demograficzne oraz zmiany popytu na umiejętności na rynku pracy – dla zwiększenia i jak najdłuższego utrzymania poziomów aktywności zawodowej i produktywności średniego pokolenia.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE:

WŁĄCZENI W EDUKACJĘ

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

W ramach projektu realizowane będą realizowane dwa działania:

1. Narzędzia diagnostyczne w poradnictwie psychologiczno-pedagogicznym.

Wspieranie poradni psychologiczno-pedagogicznych w zakresie wynikającym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa ustalanych przez Ministra Edukacji Narodowej oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty w zakresie organizowania i prowadzenia diagnozy psychologiczno-pedagogicznej. Przygotowanie specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych do stosowania w procesie rozpoznania potrzeb i funkcjonowania dzieci i młodzieży narzędzi diagnostycznych oraz prowadzenia procesu postdiagnostycznego zgodnie z założeniami diagnozy funkcjonalnej i wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF).

2. Opracowanie modelowych rozwiązań w zakresie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w oparciu o założenia diagnozy funkcjonalnej z wykorzystaniem międzynarodowej klasyfikacji funkcjonowania, niepełnosprawności i zdrowia (ICF).

Podniesienie skuteczności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wzrost włączenia społecznego poprzez poprawę dostępności i jakości edukacji włączającej, zmniejszenie różnic terytorialnych w zakresie dostępu i jakości usług w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w jednostkach systemu oświaty.

ZINTEGROWANY SYSTEM KWALIFIKACJI (ZSK).

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK), zwiększenie odsetka osób dorosłych biorących udział w edukacji poprzez rozszerzenie dostępności oraz wyższą jakość możliwych do uzyskania kwalifikacji. Umożliwienie wzajemnego odnoszenia kwalifikacji nadawanych w Polsce oraz w innych krajach, zwiększenie czytelności i wiarygodności kwalifikacji dostępnych na rynku, lepszego planowania zdobywania nowych kompetencji i rozwoju kariery zawodowej. Umożliwienie uznawania kompetencji zdobytych w ramach edukacji pozaformalnej i poprzez nieformalne uczenie się (np. w toku pracy zawodowej). Zwiększenie mobilności na rynku pracy (przechodzenia pomiędzy różnymi branżami); umożliwienie prezentowania swoich kwalifikacji w sposób bardziej komunikatywny dla pracodawców na polskim i europejskim rynku pracy. Ułatwienie właściwego doboru wykwalifikowanych kadr oraz pomoc w ocenie rzeczywistych kompetencji kandydatów do pracy.

INICJATYWA NA RZECZ UMIEJĘTNOŚCI – NOWE MOŻLIWOŚCI DLA DOROSŁYCH.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Aktywizowanie edukacyjne dorosłych oraz poprawa ich umiejętności podstawowych i innych kluczowych kompetencji. Opracowanie szczegółowych modeli pełnienia przez szkoły funkcji Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE) na podstawie doświadczeń 50 szkół. Opracowanie w ramach projektu "SZANSA - nowe możliwości dla dorosłych" modeli wsparcia dorosłych z niskimi umiejętnościami. Pilotaż koordynacji działań na rzecz uczenia się dorosłych w skali regionalnej w dwóch wybranych województwach. Wdrożenie modeli wypracowanych w pilotażach: rozszerzenie sieci LOWE, wdrożenie modeli SZANSA w różnych obszarach resortowych oraz wdrożenie stałych mechanizmów koordynacji działań na rzecz uczenia się dorosłych na poziomie centralnym i regionalnym.

EDUKACJA@ W SPOŁECZEŃSTWIE CYFROWYM.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Zapewnienie wyposażenia i infrastruktury dla doskonalenia systemu edukacji w kierunku kształcenia uczniów i nauczycieli z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i zasobów cyfrowych oraz lepszego dopasowania do wymagań stawianych przez współczesny rynek pracy.

NOWOCZESNE KADRY DLA POLSKIEGO PRZEMYSŁU (SZKOLNICTWO ZAWODOWE).

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Wdrożenie kompleksowej polityki rozwoju kadr na potrzeby innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki, dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki, uelastycznienie struktury szkolnictwa zawodowego i zapewnienie dostępu do dalszego kształcenia, upowszechnienie kształcenia w rzeczywistych warunkach pracy.

AKADEMIA MENADŻERA MŚP

Podmiot odpowiedzialny: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Akademia menadżera MŚP ma na celu podniesienie wiedzy i umiejętności przedsiębiorców, ich kadry menadżerskiej i osób przewidzianych do awansu na stanowisko kierownicze w zakresie kompetencji menadżerskich, w tym w obszarze planowania.

REFORMA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Reforma systemu organizacji, funkcjonowania i finansowania uczelni, a także oceny jakości i zarządzania procesem kształcenia oraz rozwoju kariery akademickiej i naukowej. Wprowadzenie nowego modelu kształcenia na poziomie wyższym mającego na celu lepsze dopasowanie kompetencji studentów i doktorantów do potrzeb rynku pracy. Wydłużenie praktyk zawodowych na studiach o profilu praktycznym, wprowadzenie wysokiej jakości kształcenia w szkołach doktorskich, promocja studiów dualnych, umożliwienie lepszego przygotowania absolwentów uczelni do pracy zawodowej oraz wzmocnienie współpracy szkół wyższych z otoczeniem społeczno-gospodarczym w tworzeniu programów studiów pod kątem wyposażania absolwentów w umiejętności i kwalifikacje niezbędne na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy.

NARODOWA AGENCJA WYMIANY AKADEMICKIEJ.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Wzmocnienie potencjału polskich uczelni i jednostek naukowych poprzez wymianę i współpracę międzynarodową. Wzmocnienie doskonałości naukowej, umiędzynarodowienie polskich uczelni i jednostek naukowych, promocja Polski jako kraju atrakcyjnych możliwości edukacyjnych i naukowych, promocja języka polskiego jako obcego. Organizacja stypendiów wyjazdowych i przyjazdowych dla naukowców, młodzieży zagranicznej, programów skierowanych do uczelni i jednostek naukowych służących finansowaniu ich międzynarodowych partnerstw i działań promocyjnych za granicą. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia, rozwijanie międzynarodowej

współpracy dydaktycznej i naukowej oraz integracja studentów i kadry zagranicznej w Polsce. Wsparcie rozwoju młodzieży polonijnej poprzez umożliwienie jej odbycia studiów w Polsce. Promocja polskiego szkolnictwa wyższego za granicą, promocja i nauka języka polskiego za granicą na poziomie akademickim, działania na rzecz uznawalności wykształcenia i uwierzytelniania dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego za granicą.

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE:

PODNOSENIE JAKOŚCI NAUCZANIA ORAZ ROZWIJANIE KOMPETENCJI KLUCZOWYCH UCZNIÓW.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Kształcenie umiejętności uniwersalnych (kompetencji kluczowych), w tym kreatywności i przedsiębiorczości uczniów, dostosowanie kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy, przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia, stworzenie warunków do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów, kształtowanie aktywności społecznej.

DOSKONALENIE SYSTEMU EGZAMINÓW ZEWNĘTRZNYCH W CELU ICH DOSTOSOWANIA DO NOWEJ PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO I ZORIENTOWANIA NA OCENĘ KOMPETENCJI KLUCZOWYCH.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Opracowanie koncepcji egzaminu ósmoklasisty zgodnej z nową podstawą programową kształcenia ogólnego, opracowanie koncepcji egzaminu maturalnego zgodnej z nową podstawą programową kształcenia ogólnego, opracowanie koncepcji egzaminów eksternistycznych zgodnej z nową podstawą programową kształcenia ogólnego.

DYDAKTYCZNA INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Wsparcie publicznych uczelni zawodowych w doskonaleniu jakości kształcenia. Uczelnie zawodowe osiągające najlepsze wyniki monitoringu karier zawodowych absolwentów, zwłaszcza w zakresie wskaźników względnych obejmujących sytuację na rynku pracy w miejscu zamieszkania absolwenta oraz posiadające najlepsze rezultaty oceny jakości kształcenia, będą otrzymywały premię finansową, której kwota zostanie określona w corocznym komunikacie ministra. Środki będą mogły być wydane na działania zmierzające do zwiększenia jakości kształcenia.

WPROWADZENIE NOWEGO SYSTEMU WSPARCIA SZKOŁY I DOSKONALENIA SYSTEMU KONTROLI JAKOŚCI KSZTAŁCENIA.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Edukacji Narodowej

Zapewnienie wysokiego merytorycznie poziomu realizowanych zadań nadzoru pedagogicznego oraz zapewnienie szkołom i placówkom profesjonalnie zorganizowanego wsparcia w realizacji nałożonych na szkoły i placówki wymagań.

ROZWÓJ I UTRZYMANIE OGÓLNOPOLSKIEGO REJESTRU USŁUG ROZWOJOWYCH (BUR).

Podmiot odpowiedzialny: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników.

BILANS KAPITAŁU LUDZKIEGO

Podmiot odpowiedzialny: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Dostarczenie, w ramach projektu badawczego o charakterze monitoringu rynku pracy i badań branżowych, informacji na temat m.in. luk kompetencyjnych w gospodarce, stanu rynku usług rozwojowych w Polsce, uczenia się osób dorosłych, potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych. Zwiększenie wiedzy odnośnie do obecnych potrzeb w poszczególnych sektorach i umożliwienie prognozowania zapotrzebowania na kompetencje i kwalifikacje w przyszłości. Rekomendowanie zmian, co do oczekiwań kompetencyjnych pracodawców, których adresatem będą resorty odpowiedzialne za edukację i szkolnictwo wyższe, rynek pracy, jak również szkoły ponadgimnazjalne i wyższe. Projekt umożliwi tym samym prowadzenie w obszarze edukacji i rynku pracy polityki publicznej opartej na dowodach.

APPHELP4SMES – APPRENTICESHIP HELPDESK FOR SMALL AND MEDIUM SIZE ENTERPRISES

Podmiot odpowiedzialny: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Zbudowanie potencjału instytucji (w tym partnerów społecznych) do dostosowanego do potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw świadczenia wsparcia w zakresie organizacji staży w okresie 01.10.2016 r. - 31.12.2018 r. Powstanie serwisu on-line, zawierającego przydatne dla przedsiębiorców informacje dotyczące warunków organizacji praktyk i staży w Polsce (stan prawny, przydatne dokumenty i formularze dla firm rozpoczynających program praktyk i staży w Polsce), narzędzie do samodiagnozy przedsiębiorcy, czy jest gotowy do organizacji praktyk i staży. Powstanie sieci doradców oferujących przedsiębiorcom z sektora MŚP pomoc w zakresie praktyk i staży.

RADY DS. KOMPETENCJI

Podmiot odpowiedzialny: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Zwiększenie wiedzy o potrzebach kwalifikacyjno-zawodowych w poszczególnych sektorach gospodarki oraz utworzenie platformy dialogu, współpracy i wymiany wiedzy. Powołanie Rady Programowej ds. Kompetencji (RP) wybór 15 sektorowych rad ds. kompetencji (SR), w celu wywierania wpływu na kształt polityki w zakresie edukacji zawodowej, szkolnictwa wyższego, uczenia się dorosłych i rynku pracy. Systemowe oddziaływanie na kształt rozwiązań prawnych i funkcjonowanie edukacji formalnej i pozaformalnej.

DOKTORAT WDROŻENIOWY.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Tworzenie warunków do rozwoju współpracy między środowiskiem naukowym a środowiskiem społeczno - gospodarczym, prowadzonej w ramach stacjonarnych studiów doktoranckich. Umożliwienie młodym naukowcom rozwijanie kariery w oparciu o działalność wdrożeniową. Intensyfikacja współpracy jednostek naukowych z podmiotami funkcjonującymi w ich otoczeniu społeczno - gospodarczym w zakresie działalności badawczo-rozwojowej. Zwiększenie potencjału rynkowego prowadzonych badań (w szczególności – badań doktoranckich, koncentrujących się na rozwiązaniu konkretnego problemu technologicznego) oraz komercjalizacji wyników prac B+R. Animacja współpracy między sektorem nauki a biznesem, która jest realizowana poprzez dualny tryb studiów w ramach programu doktoratu wdrożeniowego (doktorant jest pracownikiem przedsiębiorstwa, którego dotyczy dany problem technologiczny, a jednocześnie pełnoprawnym uczestnikiem studiów doktoranckich) oraz podwójną opieką nad doktorantem (opiekun naukowy w jednostce naukowej oraz wyznaczony pracownik w przedsiębiorstwie).

WDROŻENIE NOWEGO MODELU KSZTAŁCENIA SPECJALISTÓW DS. ZARZĄDZANIA REHABILITACJĄ – JAKO ELEMENT SYSTEMU KOMPLEKSOWEJ REHABILITACJI W POLSCE.

Podmiot odpowiedzialny: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Wdrożenie modelu kształcenia i programu studiów podyplomowych kształtujących kompetencje specjalisty ds. zarządzania rehabilitacją poprzez przygotowanie, realizację i ocenę efektów studiów podyplomowych z zakresu zarządzania rehabilitacją.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE – EDUKACJA Z ZUS.

Podmiot odpowiedzialny: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Działania na rzecz zmiany postaw społecznych wobec systemu ubezpieczeń społecznych, popularyzacja wiedzy o ubezpieczeniach społecznych dzięki zaangażowaniu środowiska

akademickiego w program (zadanie wynikające z Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

PROJEKT Z ZUS.

Podmiot odpowiedzialny: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

„Projekt z ZUS” kształci u młodych ludzi świadomości ubezpieczeń społecznych oraz jak ważne jest, aby podlegać tym ubezpieczeniom. Przedstawia podstawy obowiązującego systemu ubezpieczeń społecznych, obowiązki jego uczestników oraz świadczenia, jakie przysługują ubezpieczonym. Przekazuje młodzieży szkolnej zasady solidaryzmu społecznego, wyjaśnia potrzebę ubezpieczania się w czasie aktywności zawodowej i indywidualnej dbałości o swoją emerytalną przyszłość.

LEKCJE Z ZUS.

Podmiot odpowiedzialny: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

„Lekcje z ZUS” kształtują świadomość młodzieży, uczą przy tym by być wzajemnie odpowiedzialnym wobec osób, które przynależą do innych pokoleń (zasady solidaryzmu społecznego), a ponadto dają praktyczną wiedzę przyszłym przedsiębiorcom. Podczas 4 lekcji uczniowie dowiedzą się: jak działa polski system ubezpieczeń społecznych, jakie są rodzaje świadczeń z ubezpieczeń, od czego zależy wysokość emerytury i jak opłacać składki przy prowadzeniu firmy. Zwieńczeniem projektu jest olimpiada „Warto wiedzieć więcej o ubezpieczeniach społecznych”.

PROGRAM ROZWOJU KOMPETENCJI CYFROWYCH

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Cyfryzacji

Program rozwoju kompetencji cyfrowych zapewni systemowe podejście do kształtowania i pogłębiania kompetencji cyfrowych dla osiągnięcia korzyści indywidualnych, społecznych, gospodarczych i obywatelskich, z uwzględnieniem różnych potrzeb obywateli. Działania realizowane w ramach Programu mają doprowadzić do ukształtowania aktywnej postawy wobec technologii cyfrowych oraz świadomości szans będących wynikiem ich rozwoju.

W rezultacie Programu technologie cyfrowe mają zostać zakorzenione w rozmaitych obszarach życia obywateli, którzy będą używać ich w sposób odpowiedzialny, świadomy, umiętny i kreatywny. Programem zostaną objęte następujące grupy użytkowników: dzieci w wieku przedszkolnym, uczniowie w szkołach, studenci na uczelniach, dorośli, osoby wykluczone, w tym seniorzy.

b). KIERUNEK INTERWENCJI: BUDOWA INFRASTRUKTURY RÓWNEGO DOSTĘPU DO INFORMACJI

Zwiększaniu podaży usług cyfrowych oraz ich wykorzystaniu przez ogół społeczeństwa służyć będzie działanie wyrównywania szans w dostępie do informacji – zwiększenie zasięgu dostępu do szybkiego internetu, nieodpłatny do niego dostęp w miejscach strategicznie istotnych, a także zapewnienie powszechnego i otwartego dostępu do zasobów instytucji publicznych.

Działania do 2030:

- Zwiększenie dostępu obywateli do informacji sektora publicznego – standard udostępniania danych, wpływający na poprawę jakości i liczbę danych dostępnych na portalu danepubliczne.gov.pl, przegląd przepisów prawnych pod kątem usuwania barier dla ponownego wykorzystywania kolejnych zbiorów informacji.
- Prowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnych na rzecz upowszechnienia korzyści z wykorzystania technologii cyfrowych.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE:**OGÓLNOPOLSKA SIEĆ EDUKACYJNA**

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Cyfryzacji

Przygotowanie OSE w sposób umożliwiający świadczenie usług z jej wykorzystaniem, eksploatację, utrzymanie, usuwanie awarii, modernizację oraz nadzór nad jej funkcjonowaniem. Świadczenie szkołom usług szerokopasmowego dostępu do Internetu o symetrycznej przepustowości co najmniej 100 Mb/s; Świadczenie szkołom usług bezpieczeństwa teleinformatycznego, obejmujących ochronę przed szkodliwym oprogramowaniem oraz monitorowanie zagrożeń i bezpieczeństwa sieciowego; tworzenie i udostępnienie usług ułatwiających użytkownikom OSE dostęp do technologii cyfrowych; promowanie zasad bezpiecznego korzystania z technologii cyfrowych.

KOMPETENCJE W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Działania na rzecz włączenia obywateli w kreowanie społeczeństwa informacyjnego poprzez ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego oraz rozwój umiejętności cyfrowych na każdym poziomie. Zwiększenie poziomu regularnego korzystania z internetu oraz włączenia cyfrowego, wzrost wykorzystania e-usług publicznych oraz narzędzi TIK opartych na informacjach sektora publicznego. Zwiększenie popytu na

usługi szerokopasmowego internetu i udostępniane przez internet informacje i usługi z zakresu e-administracji.

c). KIERUNEK INTERWENCJI: LEPSZE STANOWIENIE PRAWA I DOBRE RZĄDZENIE

Stworzenie lepszych warunków do powstawania dobrego prawa ma bezpośredni wpływ na kształt i kondycję gospodarki, społeczeństwo obywatelskie i użytkowników prawa. Dlatego rozwój instytucjonalny administracji jest narzędziem do realizacji celów rozwojowych kraju, oznaczających zdolność tworzenia wysokiej jakości polityk gospodarczych i gwarantujących funkcjonowanie wolnego rynku, stabilność makroekonomiczną i zapewnienie wzrostu gospodarczego.

Wynika stąd konieczność podejścia partycypacyjnego, obejmującego wcześniejszą konsultację, uwzględniającą charakter przedstawicielski organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych, których prawodawstwo bezpośrednio dotyczy oraz wykorzystującego w sposób konstruktywny zasoby i kompetencje instytucji o charakterze konsultacyjnym.

Lepsze stanowienie prawa oznacza także przyjmowanie mniejszej ilości przepisów, walkę z nadmiarem i o uproszczenie aktów prawnych, gdyż nadmierna liczba przepisów prawnych prowadzi do braku przejrzystości prawnej, będącej źródłem barier hamujących zmiany. Uproszczenie jest równoważne ze zmniejszeniem w miarę możliwości złożoności prawa i uchynieniem wszelkich przestarzałych już aktów prawnych lub ich elementów.

Dobre rządzenie oznacza natomiast prawo wyrażania opinii i wpływ obywateli; stabilność polityczną i brak przemocy; efektywność administracji publicznej; jakość stanowionego prawa; rządy prawa; kontrolę korupcji.

PROJEKT UZUPEŁNIAJĄCY:

USPRAWNIENIE PROCESU STANOWIENIA PRAWA.

Podmiot odpowiedzialny: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Inwestycje w zdolności instytucjonalne i w sprawność administracji publicznej oraz efektywność usług publicznych w celu przeprowadzenia reform, z uwzględnieniem lepszego stanowienia prawa i dobrego rządzenia.

d). ZMNIEJSZENIE ZJAWISKA PRZESTĘPCZOŚCI

Osoby opuszczające zakłady karne niewątpliwie należą do grup defaworyzowanych we współczesnym społeczeństwie. Dlatego działania podejmowane na rzecz

przeciwdziałania ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu poprzez m.in. tworzenie hosteli readaptacyjnych, kształcenie przedstawicieli organizacji pozarządowych w zakresie współpracy z wymiarem sprawiedliwości, oraz kształcenie zawodowych kuratorów sądowych, stanowi ważny czynnik sprzyjający społecznej readaptacji byłych skazanych czy wychowanków zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Podniesienie kwalifikacji zawodowych, kompetencji i profesjonalizmu funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Służby Więziennej ma na celu osiągnięcie większej efektywności prowadzonych oddziaływań penitencjarnych, psychologicznych oraz terapeutycznych oraz osiągnięcie większej skuteczności w procesie resocjalizacji i readaptacji społecznej osób pozbawionych wolności.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE:

OGRANICZENIE POWROTNOŚCI DO PRZESTĘPSTWA SKAZANYCH OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE I ARESZTY ŚLEDTCZE.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

Wspieranie funkcjonowania systemu readaptacji społecznej skazanych poprzez: rozszerzenie zakresu współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie tworzenia miejsc czasowego zakwaterowania (np. hostele readaptacyjne) dla osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze; kształcenie przedstawicieli organizacji pozarządowych w zakresie roli organizacji pozarządowych w wykonywaniu orzeczeń sądu oraz współpracy z wymiarem sprawiedliwości; zapobieganie zjawisku bezdomności oraz wykluczeniu osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze; ułatwienie osobom opuszczającym zakłady karne i areszty śledcze powrotu na rynek pracy, odbudowy więzi rodzinnych oraz wyeliminowanie czynników kryminogennych związanych m.in. z uzależnieniami i ubóstwem; utworzenie nowych 20 hosteli readaptacyjnych oraz dofinansowanie 20 już funkcjonujących, prowadzonych przez organizacje pozarządowe w okresie kolejnych 5 lat; utworzenie centralnej, zintegrowanej z działalnością służb publicznych, bazy teleinformatycznej, pozwalającej na koordynowanie miejscami bazy noclegowej oraz pomocowej; pokrywanie kosztów związanych ze specjalistycznym leczeniem; pokrywanie kosztów związanych z organizacją i udzieleniem pomocy rzeczowej (np. w formie: bonów żywnościowych, odzieży, leków, pomocy naukowych, niezbędnych przedmiotów wyposażenia domowego).

ZMNIEJSZENIE ZJAWISKA PRZESTĘPCZOŚCI NIELETNICH.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

1. Kształcenie zawodowych kuratorów sądowych z zakresu prowadzenia i organizacji pracy ośrodka kuratorskiego oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych do pracy w ośrodku w zakresie oddziaływań profilaktycznych, wychowawczych i resocjalizacyjnych.
2. Ustanowienie łącznie około 200 Ośrodków Kuratorskich w okresie 10 lat, co oznacza finansowanie bieżącej działalności już funkcjonujących 97 ośrodków i sukcesywne tworzenie i finansowanie nowych ośrodków kuratorskich w tych okręgach sądowych gdzie istnieje taka potrzeba.

Projekt ma za zadanie umożliwienie sądom rodzinnym w Polsce – stosowanie wobec nieletnich – resocjalizacji w warunkach wolnościowych, w otwartych placówkach resocjalizacyjnych, jakimi są ośrodki kuratorskie.

EDUKACJA PRAWNA DZIECI I MŁODZIEŻY.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

Działania na rzecz wzrostu świadomości prawnej młodzieży szkolnej poprzez udział w różnorodnych formach zajęć edukacyjnych, zainicjowanych i zaprogramowanych oraz przeprowadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

DOSKONALENIE KADRY DZIAŁÓW PENITENCJARNYCH I TERAPEUTYCZNYCH W ZAKRESIE PROWADZENIA ODDZIAŁYWAŃ PSYCHOLOGICZNYCH LUB TERAPEUTYCZNYCH ORAZ W ZAKRESIE PROWADZENIA ODDZIAŁYWAŃ PENITENCJARNYCH.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

Podniesienie kwalifikacji zawodowych, kompetencji i profesjonalizmu funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Służby Więziennej, co przełoży się na efektywność prowadzonych oddziaływań penitencjarnych, psychologicznych oraz terapeutycznych; osiągnięcie większej skuteczności w procesie resocjalizacji i readaptacji społecznej osób pozbawionych wolności.

PODNOSZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH FUNKCJONARIUSZY PIONU OCHRONY W JEDNOSTKACH ORGANIZACYJNYCH SŁUŻBY WIĘZIENNEJ.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych oraz podniesienie świadomości i poziomu wykonywania zadań w zakresie ochrony w Służbie Więziennej.

PODNOSZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH KADRY PIONU PRAWNO-ORGANIZACYJNEGO SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

Doskonalenie umiejętności legislacyjnych pracowników i funkcjonariuszy Służby Więziennej w zakresie tworzenia aktów prawa wewnętrznego i projektów aktów normatywnych o charakterze powszechnie obowiązującym.

PODNOSZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH KADRY MEDYCZNEJ JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH SŁUŻBY WIĘZIENNEJ.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sprawiedliwości

Podniesienie kwalifikacji kadry medycznej jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, co przyczyni się do poprawy warunków zdrowotnych osób pozbawionych wolności oraz zapewni sprawne funkcjonowanie podmiotów leczniczych dla osób pozbawionych wolności.

e). KIERUNEK INTERWENCJI: POPRAWA STANU ZDROWIA OBYWATELI ORAZ EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ

W celu poprawy stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej konieczne jest podjęcie działań w obszarze e-zdrowia (w tym telemedycyny), działań projakościowych (w tym koordynacja opieki), kształcenie kadr medycznych, promocja i profilaktyka zdrowotna, oraz inwestycje infrastrukturalne .

Działania do 2020 r.:

- Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia – ukierunkowanie modelu organizacji i finansowania opieki zdrowotnej na formy sprzyjające jej koordynacji i kompleksowości na wielu poziomach, a w tym w szczególności wspieranie rozwoju różnych form opieki zintegrowanej, poprawiające pozycję pacjenta w systemie ochrony zdrowia oraz zapewniające lepsze wykorzystanie zasobów; wprowadzenie sprawdzonych form organizacji opieki koordynowanej (OOK); wprowadzenie i koordynacja wczesnej rehabilitacji kompleksowej (medycznej, społecznej i zawodowej); poprawa jakości danych oraz rozwój narzędzi analitycznych do prognozowania chorobowości, poprawa efektywności sposobu finansowania usług w systemie ochrony zdrowia (m.in. doprecyzowanie zakresu koszyka świadczeń zdrowotnych, optymalizacja taryfikatorów wyceny usług medycznych); poprawa systemu informacji w służbie zdrowia, monitoring zapotrzebowania na kadry medyczne, infrastrukturę oraz identyfikacja „białych plam” w opiece zdrowotnej; poprawa wykrywalności chorób we wczesnych stadiach rozwojowych.
- Poprawa jakości świadczeń medycznych – podejmowanie i wspieranie działań projakościowych (akredytacji, przekształceń, restrukturyzacji, alokacji zasobów); poprawa jakości zarządzania i kontroli; wdrożenie rejestru zdarzeń niepożądanych; poprawa zarządzania ryzykiem medycznym; wsparcie rozwiązań projakościowych na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej.

- Rozwój e-zdrowia, w tym systemów informacyjnych w ochronie zdrowia. Kontynuacja budowy Platformy P1, wdrożenie Internetowego Konta Pacjenta oraz elektronicznej dokumentacji medycznej, w tym e-recepty i e-skierowania, umożliwienie jej wymiany oraz udostępnienie usług elektronicznych, budowa nowego systemu informatycznego dla NFZ, zdefiniowanie nowej architektury informacyjnej ochrony zdrowia, ukierunkowanej na optymalizację obowiązków sprawozdawczych placówek medycznych, a jednocześnie poprawiających jakość i kompletność danych i umożliwienie ich pogłębionych analiz. Nacisk zostanie również położony na podnoszenie dojrzałości cyfrowej placówek medycznych oraz rozwój nowoczesnych form świadczenia usług medycznych i opieki zdrowotnej, łączących elementy telekomunikacji, informatyki oraz medycyny (telemedycyna). Wykorzystanie nowoczesnych technologii pozwoli na zmianę „tradycyjnego”, kapitałochłonnego leczenia w nowoczesne e-zdrowie.
- Poszerzenie zakresu procedur telemedycznych, finansowanych przez NFZ. Działanie to będzie polegać na stworzeniu zespołów eksperckich oraz wypracowaniu propozycji świadczeń zdalnych, które następnie zostaną przetestowane w ramach pilotażu w wybranych placówkach na terenie całego kraju. Kolejnym krokiem będzie przeprowadzenie, ewaluacji testowanych rozwiązań, pod kątem ich efektywności i możliwości wprowadzenia do koszyka świadczeń gwarantowanych NFZ. Finansowanie interwencji zostanie zapewnione w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021.
W rozpatrywanym horyzoncie czasowym zostaną przygotowane propozycje świadczeń zdalnych (II kwartał 2020 r.) oraz wskazane podmioty odpowiedzialne za przeprowadzenie pilotażu (IV kwartał 2020 r.).
- Poprawa systemu kształcenia kadr medycznych (kadra lekarska, pielęgniarska i inny personel medyczny) m. in. poprzez: zwiększenie oferty dydaktycznej uczelni medycznych, wprowadzenie zachęt do podejmowania kształcenia na kierunkach deficytowych, wsparcie szkoleniowe dla lekarzy w zakresie umiejętności oceny zakresu ograniczeń funkcjonalnych spowodowanych naruszeniem sprawności organizmu, powiązane z orzecznictwem lekarskim o niepełnosprawności, a przyszłościowo także o niesamodzielności i jej stopniu, rozwój kształcenia praktycznego (np. symulacyjnego) oraz podyplomowego (w tym kształcenia specjalizacyjnego); optymalizacja kadr (i procesu ich kształcenia) do zmieniających się potrzeb epidemiologiczno-demograficznych i wdrażanych rozwiązań technologicznych, kształcenie tzw. „liderów zmiany” dla sektora zdrowia publicznego, powoływanie nowych zawodów, odpowiadających na zapotrzebowanie w systemie ochrony zdrowia.
- Poprawa zdrowia prokreacyjnego.

Działania do 2030 r.:

- Promocja zdrowia, profilaktyka oraz zapobieganie chorobom, wzrost poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa; profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami, profilaktykę

problemów zdrowia psychicznego i stresu; promocję zdrowego i aktywnego starzenia się.

- Ograniczanie zjawiska emigracji zarobkowej wykształconej kadry medycznej poprzez wprowadzenie systemu motywacyjnego do podejmowania pracy w wyuczonym zawodzie medycznym w kraju.
- Wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych, w szczególności w zakresie: chorób stanowiących główną przyczynę dezaktywizacji zawodowej, ginekologii, położnictwa, neonatologii oraz pediatrii.
- Rozwój Platformy P1.
- Rozwój świadczeń telemedycznych,
- Rozwój turystyki zdrowotnej m. in. poprzez lepszą jej organizację i koordynację, a także budowanie wizerunku Polski jako destynacji turystyki zdrowotnej.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE:

ZDROWSZE SPOŁECZEŃSTWO.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Zdrowia

Pakiet działań zdrowotnych, mających na celu poprawę sytuacji zdrowotnej społeczeństwa, poprzez wzmocnienie działań profilaktycznych, zwiększanie świadomości zdrowotnej i zdrowego stylu życia, w tym:

- programy polityki zdrowotnej / programy zdrowotne:
  - Program zapobiegania depresji w Polsce na lata 2016-2020.
  - Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce na lata 2017-2021.
  - Poprawa opieki zdrowotnej oraz wzmocnienie wsparcia społecznego dla osób z chorobami rzadkimi.
  - Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020. Program Profilaktyki i Leczenia Chorób Układu Sercowo-Naczyniowego POLKARD na lata 2017-2020.
  - Narodowy Program Zwalczania Chorób Nowotworowych na lata 2016-2024 (NPZCHN).
  - Krajowy Program Zmniejszania Umieralności z Powodu Przewlekłych Chorób Płuc Poprzez Tworzenie Sal Nieinwazyjnej Wentylacji Mechanicznej na lata 2016-2019.
  - Narodowy Program Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej.
  - Narodowy Program Ochrony Antybiotyków na lata 2016-2020.
- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020.
- Wdrożenie programów profilaktycznych.
- Opracowanie i wdrożenie programów polityki zdrowotnej.

- Program „Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu” (w skrócie program „Zdrowie”), dofinansowany z funduszy norweskich, uwzględniający komponent telemedyczny, tj. wprowadzenie szerszego zakresu świadczeń zdalnych do finansowania ze źródeł publicznych.

EFEKTYWNA SŁUŻBA ZDROWIA.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Zdrowia

Szereg programów na rzecz poprawy sytuacji w polskiej służbie zdrowia, których celem jest m. in.: wprowadzenie organizacji opieki koordynowanej, określanie zapotrzebowania na personel medyczny (w tym kształcenie kadr), inwestycje w nowoczesną aparaturę i sprzęt medyczny, rozwój e-zdrowia.

Projekty z zakresu działań prowadzonych w systemie ochrony zdrowia, wpisujące się w projekty strategiczne oraz uzupełniające dotyczą (i) wprowadzenia zmian systemowych, (ii) kształcenia i rozwijania kompetencji zawodowych oraz (iii) programów inwestycyjnych.

- (i)
  - Mapowanie potrzeb zdrowotnych – platforma BASiW: koordynacja i nadzór rozwoju systemu monitorowania i planowania w ochronie zdrowia.
  - Wzmocnienie nadzoru nad jakością opieki zdrowotnej i bezpieczeństwem pacjenta.
  - Projekt P1 dotyczący m.in. umożliwienia prowadzenia i wymiany EDM, w tym e-recepty i e-skierowania oraz wdrożenia IKP.
  - Informatyzacja publicznej służby krwi.
  - Wprowadzenie nowoczesnych e-usług w podmiotach leczniczych nadzorowanych przez Ministra Zdrowia – wdrożenie e-usług (m. in. EDM, e-Rejestracja, e-Zlecenie, E-Analizy) oraz doposażenie w infrastrukturę techniczno-systemową.
  - Program Dostępność Plus w ochronie zdrowia - podniesienie jakości życia i zapewnienie niezależności życia wszystkich obywateli, w tym osób starszych i osób z trwałymi lub czasowymi ograniczeniami. Poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w aspekcie architektonicznym, informacyjnym i komunikacyjnym.
- System Informatyczny Narodowego Płatnika.
- Realizacja Polityki wieloletniej państwa na rzecz pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce (z uwzględnieniem etapów prac zainicjowanych w roku 2018)
- Działania projakościowe i rozwiązania organizacyjne w systemie ochrony zdrowia ułatwiające dostęp do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług zdrowotnych (Działanie 5.2 PO WER), w tym:

- Przygotowanie, przetestowanie i wdrożenie do systemu opieki zdrowotnej organizacji opieki koordynowanej (OOK) Etap II Faza pilotażowa – model POZ+.
- Dzienna długoterminowa opieka medyczna (DDOM).
- Wsparcie podmiotów podstawowej opieki zdrowotnej we wdrażaniu standardów jakości i bezpieczeństwa opieki (akredytacja POZ).
- Wsparcie szpitali we wdrażaniu standardów jakości i bezpieczeństwa opieki (akredytacja szpitali).

(ii)

- Szkolenia pracowników administracyjnych i zarządzających podmiotami leczniczymi, jak również przedstawicieli płatnika i podmiotów tworzących służące poprawie efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju zdolności analitycznych i audytu wewnętrznego w jednostkach systemu ochrony zdrowia (Działanie 5.2 PO WER).
- Wysoka jakość kształcenia na kierunkach medycznych (Działanie 5.3 PO WER), w tym:
  - Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie praktycznego kształcenia studentów, w tym tworzenie centrów symulacji medycznej.
  - Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie kształcenia pielęgniarek i położnych ukierunkowanych na zwiększenie liczby absolwentów ww. kierunków.
  - Kształcenie podyplomowe lekarzy – rozwój kształcenia praktycznego z wykorzystaniem technik symulacji medycznej
  - Rozwój kompetencji pielęgniarskich.
- Kompetencje zawodowe i kwalifikacje kadr medycznych (Działanie 5.4 PO WER), w tym:
  - Rozwój kształcenia specjalizacyjnego lekarzy w dziedzinach istotnych z punktu widzenia potrzeb epidemiologiczno-demograficznych kraju.
  - Kształcenie podyplomowe lekarzy realizowane w innych formach niż specjalizacje w obszarach istotnych z punktu widzenia potrzeb epidemiologiczno-demograficznych kraju, ze szczególnym uwzględnieniem lekarzy współpracujących z placówkami podstawowej opieki zdrowotnej.
  - Doskonalenie zawodowe pracowników innych zawodów istotnych z punktu widzenia funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.

(iii)

- Program wieloletni pod nazwą: „Budowa Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (2015-2020)”.

- „Modernizacja Klinik i Budynków Reumatologii Narodowego Instytutu Geriatrii, Reumatologii i Rehabilitacji im. prof. Dr hab. med. Eleonory Reicher w Warszawie (2014-2019)”.
- Program wieloletni pod nazwą: „Nowa Siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim (2006-2019)”.
- Program wieloletni pod nazwą: „Przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie (2011-2019)”.
- Program wieloletni pod nazwą: „Przebudowa i rozbudowa Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (2016-2022)”.
- Program wieloletni pod nazwą: „Powstanie Śląskiego Ośrodka Kliniczno-Naukowego Zapobiegania i Leczenia Chorób Środowiskowych, Cywilizacyjnych i Wieku Podeszłego im. prof. Zbigniewa Religi na lata 2018-2021.”
- Program wieloletni pod nazwą: „Rozbudowa i modernizacja Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 im. dr Jana Biziela w Bydgoszczy (2018-2024)”.
- Drugi etap budowy Centrum Kliniczno-Dydaktycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wraz z Akademickim Ośrodkiem Onkologicznym (2018-2023).
- Poprawa funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego (Działanie 9.1 PO IiŚ).
- Poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia w kluczowych obszarach ze względu na trendy epidemiologiczne (Działanie 9.2 PO IiŚ).

f). KIERUNEK INTERWENCJI: POPRAWA KULTURY FIZYCZNEJ W SPOŁECZEŃSTWIE

Ważny wpływ na jakość kapitału ludzkiego, w tym na zdrowie i długość pozostawania na rynku pracy ma podejmowanie aktywności fizycznej przez Polaków. Brak aktywności fizycznej wywołuje ewidentne negatywne skutki dla zdrowia. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) przyczynia się do chorób serca, cukrzycy, nowotworów oraz sprzyja nadwadze i otyłości, co w konsekwencji powoduje przedwczesną utratę sprawności oraz zwiększa ryzyko śmierci z powodu chorób cywilizacyjnych.

Choroby spowodowane m.in. brakiem aktywności fizycznej są jedną z przyczyn przedwczesnego opuszczania rynku pracy. Ponadto należy podkreślić, że sport i aktywność fizyczna odgrywają rolę we wzmacnianiu więzi rodzinnych i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

W związku z tym, niezbędne jest podejmowanie działań, których celem jest podniesienie poziomu aktywności fizycznej w polskim społeczeństwie. Niezwykle ważne jest kształtowanie „nawyku” podejmowania aktywności fizycznej wśród najmłodszych Polaków, dlatego część działań na rzecz upowszechnienia aktywności fizycznej w społeczeństwie zostanie skierowana do dzieci i młodzieży.

Przewiduje się także działania związane z budową i modernizacją infrastruktury sportowej, które mają na celu umożliwienie Polakom podejmowania aktywności fizycznej w pobliżu miejsca zamieszkania, pracy lub nauki.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE:

INFRASTRUKTURA SPORTOWA DLA BUDOWY KAPITAŁU LUDZKIEGO.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sportu i Turystyki

Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych do infrastruktury sportowej przy szkołach oraz blisko miejsca zamieszkania. Poprawa warunków uprawiania aktywności fizycznej w formach zarówno zorganizowanych jak i niezorganizowanych poprzez budowę i modernizację ogólnodostępnych obiektów sportowych. Tworzenie warunków oraz oferty aktywności fizycznej blisko miejsca zamieszkania. Rozwijanie przestrzeni publicznej sprzyjającej podejmowaniu aktywności fizycznej.

UPOWSZECHNIANIE AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ W SPOŁECZEŃSTWIE.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sportu i Turystyki

Działania na rzecz zwiększenia liczby dorosłych Polaków podejmujących aktywność fizyczną pozytywnie wpływającą na zdrowie, służącą wydłużeniu aktywności zawodowej oraz poprawie sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

UPOWSZECHNIANIE SPORTU DZIECI I MŁODZIEŻY.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Sportu i Turystyki

Działania wspierające podejmowanie aktywności fizycznej przez dzieci i młodzież poprzez dofinansowywanie zadań z obszaru upowszechniania sportu dzieci i młodzieży.

OBSZAR SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA

KIERUNKI INTERWENCJI:

Dla obszaru *Spójności społecznej* wyodrębniono pięć kierunków interwencji:

- a) Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski.
- b) Polityka migracyjna jako instrument zarządzania zasobami ludzkimi.
- c) Aktywna polityka rodzinna.
- d) Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych.
- e) Wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz koordynacja działań na rzecz integracji społecznej.

a). KIERUNEK INTERWENCJI: RYNEK PRACY ZAPEWNIAJĄCY WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU ZASOBÓW LUDZKICH DLA ROZWOJU POLSKI.

W związku z obserwowanym ubytkiem zasobów siły roboczej na rynku pracy kluczową rolę w najbliższych latach odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup dotychczas szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją: osób ze zdezaktualizowanymi, niskimi kwalifikacjami i umiejętnościami (najwięcej z nich jest wśród pracujących, ale zwykle w małych lub mało wydajnych i mało konkurencyjnych przedsiębiorstwach, a następnie wśród nieaktywnych zawodowo, których w wieku produkcyjnym jest kilka razy więcej niż bezrobotnych), osób młodych, kobiet (w tym matek nieaktywnych zawodowo), osób niepełnosprawnych, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz w sektorach, gdzie występuje bezrobocie ukryte (np. w rolnictwie). W zależności od stopnia gotowości osób dotychczas nieaktywnych oraz charakteru barier, które muszą przezwyciężyć, aby podjąć pracę lub zmienić pracę na lepszą, dostępne będą dla nich różne instrumenty wsparcia.

W szczególności będą to aktywne instrumenty rynku pracy, w tym: informacja i doradztwo edukacyjno-zawodowe otwierane dla coraz szerszych kategorii dorosłych, nie tylko bezrobotnych, zintegrowane z podobnym doradztwem w szkolnictwie, ocena umiejętności dorosłych potrzebna do planowania indywidualnych ścieżek poprawy umiejętności, walidacja umiejętności, szkolenia dopasowane do oceny umiejętności i walidacji, staże, praktyki, dotacje na uruchomienie działalności gospodarczej i instrumenty zwrotne. Będzie to także wsparcie związane z aktywizacyjnymi możliwościami oferowanymi przez podmioty ekonomii społecznej i solidarnej. Ponadto instytucje rynku pracy dążyć będą do poprawy jakości współpracy z pracodawcami oraz likwidowania barier do podejmowania zatrudnienia – w tym również z wykorzystaniem programów współfinansowanych ze środków unijnych.

W przypadku osób niepełnosprawnych, należy koncentrować się na tworzeniu warunków do ich łatwiejszego wejścia i utrzymania się w zatrudnieniu oraz powrotu na rynek pracy m.in. poprzez stymulację motywacji, rehabilitację zdrowotną, uzupełnianie kwalifikacji czy likwidację barier mentalnych i środowiskowych

Działania do 2020 r.:

- Aktywizacja zawodowa osób biernych zawodowo oraz długotrwale bezrobotnych (w tym szczególnie osób młodych z tzw. kategorii NEET), osób niepełnosprawnych, kobiet.
- Wspieranie aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn m.in. poprzez programy podnoszenia kwalifikacji pracowników po przerwie w zatrudnieniu.
- Wspieranie aktywności zawodowej osób po 50. roku życia m.in. poprzez aktywne instrumenty rynku pracy, programy uzupełniania lub zmiany kwalifikacji, profilaktykę zdrowotną, elastyczne formy i sposoby świadczenia pracy, przeciwdziałanie dyskryminacji w zatrudnieniu, zachęty do dłuższej aktywności na rynku pracy.
- Poprawa przepływu niewykorzystanych zasobów pracy z rolnictwa do innych sektorów poprzez ułatwianie nabywania umiejętności i kwalifikacji zawodowych (w szczególności osób z małych i średnich gospodarstw rolnych), szkolenia i treningi budowania otwartości i aktywności na rynku pracy, podnoszenie umiejętności związanych z wykorzystywaniem technologii ICT i prowadzeniem działalności gospodarczej, rozwój doradztwa zawodowego.
- Umożliwianie łączenia pracy zawodowej z aktywnością w rolnictwie.
- Programy profilaktyki, wczesnego wykrywania problemów zdrowotnych zasobów pracy oraz zagrożeń niepełnosprawnością, kompleksowe programy rehabilitacji i przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, ułatwiające powrót do zatrudnienia, wydłużenie aktywności zawodowej lub zmianę miejsca pracy (np. badania przesiewowe, systemy wczesnego wsparcia w środowisku).
- Przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy m.in. poprzez lepsze wykorzystanie mechanizmów regulacji rynku pracy.
- Poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy, powszechny rozwój kultury bezpieczeństwa pracy w społeczeństwie.

Działania do 2030 r.:

- Upowszechnianie koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (CSR), wiedzy o zmianach zachodzących na rynku pracy, zarządzaniu wiekiem i różnorodnością w miejscu pracy, pomocy w organizacji miejsca pracy dla osób o specjalnych potrzebach i osób niepełnosprawnych (np. standardy CSR-D), w tym pracowników z małymi dziećmi w celu umożliwienia łączenia życia zawodowego z rodzinnym.
- Dostosowanie polityki i usług rynku pracy do zmieniających się potrzeb, wynikających m.in. ze zmian demograficznych i procesów migracyjnych (mniejsza liczba uczniów,

absolwentów i potencjalnych pracowników, rozwój oferty edukacyjnej i zawodowej dla migrantów ekonomicznych, szersza współpraca z pracodawcami).

- Tworzenie warunków dla rozwoju „białej” i „srebrnej” gospodarki oraz ekonomii społecznej zakorzenionej w społeczności lokalnej.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE:

GWARANCJE DLA MŁODZIEŻY.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Indywidualna i kompleksowa aktywizacja zawodowo-edukacyjna osób młodych, wchodzących na rynek pracy (bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy). Zapewnienie ofert pracy, aktywizacji lub dalszej edukacji każdej osobie do 29 r. ż. w ciągu 4 miesięcy od dnia rejestracji w urzędzie pracy. Zmniejszanie stopy bezrobocia i zwiększanie stopy zatrudnienia oraz zmniejszanie odsetka młodzieży „NEET” (niepracującej, nieuczącej się i nie szkolącej się) wśród osób do 29 r. ż.

NOWE SZANSE DLA WSI.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Podmioty współpracujące: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Aktywizacja zawodowa rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy, z wykorzystaniem instrumentów finansowanych ze środków polityki spójności, PROW 2014–2020 oraz krajowych instrumentów rynku pracy. Reorientacja zawodowa rolników oraz członków ich rodzin, wynikająca ze zmian w strukturze społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich oraz zintensyfikowanie działań zmierzających do likwidacji barier w dostępie do pozarolniczego rynku pracy, w tym również tworzenia warunków do podejmowania działalności gospodarczej pozarolniczej bądź dywersyfikacji aktywności zawodowej ludności rolniczej.

STRATEGIA NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2019–2030.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Ustanowienie całościowych ram polityki krajowej na rzecz osób niepełnosprawnych, realizowanej poprzez różne programy z zakresu poszczególnych polityk publicznych, w tym Narodowy Program Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych. Stworzenie indywidualnej ścieżki rozwoju edukacyjnego i zawodowego osób niepełnosprawnych przy wsparciu finansowym państwa oraz zapewnienie kompleksowego, adekwatnego do

potrzeb wsparcia osobom niepełnosprawnym na każdym etapie ich życia, między innymi poprzez trafną identyfikację a następnie stopniową likwidację różnego rodzaju barier we wszystkich obszarach wymienionych w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE:

WSPARCIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB 50 PLUS Z MYŚLĄ O UTRZYMANIU STARSZYCH PRACOWNIKÓW NA RYNKU PRACY, W OPARCIU O INFORMACJE POZYSKANE MIĘDZY INNYMI Z BADANIA „ZDROWIA, STARZENIA SIĘ POPULACJI I PROCESÓW EMERYTALNYCH W EUROPIE” (SHARE).

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Zwiększenie zatrudnienia osób w wieku 50+ na polskim rynku pracy, poprzez poprawę stanu ich zdrowia, kwalifikacji, a także rozwój kultury organizacji i środowiska pracy bardziej przyjaznych pracownikom starszym.

POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I WARUNKÓW PRACY.

Podmiot odpowiedzialny: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy

Opracowanie innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych i technicznych ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich oraz nowych wyrobów technologii, metod i systemów zarządzania, których wykorzystanie przyczynia się do ograniczenia liczby osób zatrudnionych w warunkach narażenia na czynniki niebezpieczne, szkodliwe i uciążliwe oraz związanych z nimi wypadków przy pracy, chorób zawodowych i wynikających z tego strat ekonomicznych i społecznych. Zwiększenie produktywności i bezpieczeństwa pracy oraz poprawa jakości życia pracujących.

WYPRACOWANIE I UPOWSZECHNIENIE, WE WSPÓŁPRACY Z PARTNERAMI SPOŁECZNYMI, MODELU WSPARCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU PRACY.

Podmiot odpowiedzialny: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy

Wypracowanie i upowszechnienie wśród co najmniej 100 000 pracodawców na terenie całego kraju, we współpracy z partnerami społecznymi, modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy, rozumianego jako zestaw technik i metod, tj. zasad postępowania w zakresie stworzenia optymalnego środowiska pracy dla niepełnosprawnego pracownika.

MODEL OCENY ZDOLNOŚCI DO PRACY DLA POTRZEB AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ MŁODYCH OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ.

Podmiot odpowiedzialny: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy

Opracowanie i weryfikacja kompleksowego modelu oceny zdolności do pracy dla potrzeb aktywizacji zawodowej młodych osób z niepełnosprawnością ruchową, obejmującego ocenę możliwości fizycznych i funkcjonalnych, sprawności sensorycznych oraz psychospołecznych aspektów zdolności do pracy. Model – poza oceną zdolności do pracy osoby niepełnosprawnej dostarczy także wskazania w zakresie doradztwa zawodowego, uwzględniających zalecenia odnośnie do kierunku kształcenia i/lub reorientacji zawodowej oraz możliwej adaptacji stanowiska pracy.

WYPRACOWANIE I PILOTAŻOWE WDROŻENIE MODELU KOMPLEKSOWEJ REHABILITACJI, UMOŻLIWIAJĄCEJ PODJĘCIE LUB POWRÓT DO PRACY.

Podmiot odpowiedzialny: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Opracowanie i przetestowanie efektywnego, optymalnego pod względem społecznym i finansowym modelu w zakresie rehabilitacji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej, który będzie miał wpływ na jakość usług świadczonych przez podmioty realizujące zadania dotyczące zawodowego i społecznego włączenia osób zagrożonych niezdolnością do pracy, niepełnosprawnością oraz osób niepełnosprawnych.

DOFINANSOWANIE DZIAŁAŃ SKIEROWANYCH NA UTRZYMANIE ZDOLNOŚCI DO PRACY PRZEZ CAŁY OKRES AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ, PROWADZONYCH PRZEZ PŁATNIKÓW SKŁADEK.

Podmiot odpowiedzialny: Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy, zmniejszenie zagrożenia wypadkami przy pracy lub chorobami zawodowymi. Dofinansowanie projektów realizowanych przez płatników składek mających na celu zredukowanie niekorzystnego oddziaływania czynników ryzyka na konkretnych stanowiskach pracy, które powinny dotyczyć przynajmniej jednego z parametrów charakteryzujących warunki pracy, takich jak: hałas, wibracje, czynniki chemiczne, czynniki biologiczne, bezpieczeństwo techniczne, obciążenie wysiłkiem, promieniowanie jonizujące i niejonizujące, oświetlenie, mikroklimat, zapylenie.

b). KIERUNEK INTERWENCJI: POLITYKA MIGRACYJNA JAKO INSTRUMENT ZARZĄDZANIA ZASOBAMI LUDZKIMI

Głównym celem polityki migracyjnej, rozumianej jako element rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, jest realizacja priorytetów polskiego rynku pracy. W tym

kontekście istotne jest zarówno zapewnienie odpowiednich standardów zatrudnienia, jak i bezpieczeństwa państwa. Polityka migracyjna ma stanowić odpowiedź m.in. na wynikające z występujących trendów demograficznych potrzeby polityki gospodarczej w zakresie pozyskiwania pracowników cudzoziemskich o odpowiednich kompetencjach dla uzupełniania zasobów ludzkich na rynku pracy.

Do priorytetów społeczno-gospodarczych polityki migracyjnej należy m.in. wypracowanie narzędzi służących przyciąganiu pracowników i przedsiębiorców z zagranicy; wspieranie pracodawców poszukujących pracowników za granicą oraz cudzoziemców poszukujących informacji o pracy w Polsce; rozwój istniejących lub tworzenie instytucji promujących Polskę, jej kulturę i język; rozszerzenie zakresu podmiotowego systemu uznawania kwalifikacji zawodowych w zawodach regulowanych, obowiązującego wobec obywateli UE, na obywateli państw „trzecich”; uporządkowanie systemu prawnego mającego wpływ na zatrudnienie i pobyt cudzoziemców w sytuacji zdiagnozowania zidentyfikowanych przeszkód w tym zakresie; stworzenie systemu zachęt do podejmowania pracy i osiedlania się w Polsce dla Polaków zamieszkałych za granicą oraz cudzoziemców o pożądanym kwalifikacjach.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następującego projektu uzupełniającego:

MIGRACJE ZAROBKOWE JAKO NARZĘDZIE WSPIERANIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Głównym celem projektu jest poprawa zarządzania migracjami zarobkowymi dzięki przyjętym zmianom legislacyjnym, w celu zapewnienia możliwości uzupełniania kapitału ludzkiego poprzez migracje zarobkowe przy jednoczesnym ograniczaniu nadużyć i niekorzystnych konsekwencji dla rynku pracy.

c). KIERUNEK INTERWENCJI: AKTYWNA POLITYKA RODZINNA.

Aktywna polityka rodzinna, łagodząca negatywne trendy demograficzne, to szereg działań o charakterze finansowym, instytucjonalnym i prawnym, obejmujących m.in. takie obszary jak: zdrowie, opieka nad dzieckiem, możliwość godzenia ról zawodowych i rodzinnych. To również działania promujące wartości rodzinne oraz zdrowie prokreacyjne. Skuteczna realizacja tej polityki wymaga podejmowania działań skoordynowanych i długofalowych. Wiele programów jest już prowadzonych. Istniejące rozwiązania w tym zakresie (np. urlopy), bezpośrednie wsparcie finansowe dla rodzin posiadających dzieci (Program Rodzina 500+, obejmujący, od 1 lipca 2019 r., wsparciem w kwocie 500 zł miesięcznie wszystkie dzieci do ukończenia 18. roku życia bez względu na sytuację materialną rodziny) są i będą w kolejnych latach wzmacniane kontynuacją

działań nakierowanych na poprawę dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3, poprzez tworzenie nowych miejsc opieki w różnych formach, jak np. żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun. Wsparciu rodzin wielodzietnych sprzyjają zmiany w obszarze Karty Dużej Rodziny – dostępność od stycznia 2018 r. Karty Dużej Rodziny na urządzeniach mobilnych, co ułatwia korzystanie z tego instrumentu oraz potencjalnie zachęca nowe podmioty do udzielania zniżek tzw. „rodzinom 3+”. Szersza oferta Karty będzie miała wpływ na zmniejszenie wydatków „rodzin 3+”, Od stycznia 2019 r. prawo do Karty Dużej Rodziny uzyskali także rodzice mający na utrzymaniu w przeszłości co najmniej troje dzieci.

Wsparciem rodzin z dziećmi na utrzymaniu w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego, a tym samym inwestycją w kapitał ludzki jest realizowany, począwszy od lipca 2018 r., rządowy program „Dobry start”.

Szczegółnej uwagi wymaga sytuacja rodzin z osobą niepełnosprawną, w tym z dzieckiem niepełnosprawnym, cechujących się niską aktywnością zawodową i społeczną opiekunów oraz wysokim ryzykiem ubóstwa ekonomicznego. Niepełnosprawność wpływa na wiele obszarów życia rodziny, tj. na jej sytuację materialną, społeczną czy też zdrowotną. Realizowane jest też zwiększenie dostępności do wczesnej rehabilitacji dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie upośledzenia (Program „Za życiem”).

Konieczne jest również podjęcie działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków niepłodności, szczególnie w sytuacji niskiego przyrostu naturalnego, m.in. poprzez wprowadzenie w życie *Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce*. Niepłodność jest narastającym problemem społecznym i zdrowotnym. Brak możliwości posiadania potomstwa ma ogromny wpływ na funkcjonowanie społeczne dotkniętych nim par. Także rozwiązanie tego problemu jest istotne zarówno z jednostkowego, jak społecznego punktu widzenia.

Działania do 2020 r.:

- Dalszy rozwój zróżnicowanych form opieki nad małymi dziećmi (wzrost dostępności i jakości usług o charakterze opiekuńczym i wczesno-edukacyjnym) – kontynuowane także po 2020 r.
- Poprawa zdrowia prokreacyjnego (w tym m. in. poprawy stanu zdrowia w zakresie zidentyfikowanych chorób utrudniających posiadanie potomstwa).
- Wzmocnienie systemu wsparcia rodziny, w tym m.in. wsparcie finansowe rodziców z dziećmi na utrzymaniu w ramach programu *Rodzina 500+* oraz programu „Dobry start”, wsparcie rodzin wielodzietnych przy pomocy systemu zniżek i uprawnień w ramach Karty Dużej Rodziny.
- Przygotowanie i wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych oraz finansowych na rzecz wsparcia psychologicznego, zdrowotnego, społecznego, funkcjonalnego i ekonomicznego rodzin z osobami niepełnosprawnymi.

Działania do 2030 r.:

- Wprowadzenie zmian w organizacji opieki zdrowotnej, prowadzenie szerokiej edukacji zdrowotnej, adaptacja nowych standardów postępowania w opiece specjalistycznej.
- Wdrażanie i aktualizacja rozwiązań prawno-organizacyjnych oraz finansowych na rzecz wsparcia psychologicznego, zdrowotnego, społecznego, funkcjonalnego i ekonomicznego rodzin z osobami niesamodzielnymi.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE

POLITYKA RODZINNA I OPIEKA NAD DZIEĆMI.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Wsparcie dla rodzin z dziećmi dzięki zwiększeniu dostępności do przystępnych finansowo i terytorialnie instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (*Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 „Maluch+”*), umożliwiającemu aktywizację zawodową rodziców i opiekunów oraz sprzyjającemu godzeniu życia rodzinnego i zawodowego. Ograniczenie ubóstwa wśród rodzin z dziećmi i działania na rzecz wzrostu liczby urodzeń (*Program „Rodzina 500+”, rządowy program „Dobry start”*).

ZDROWA MAMA

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Zdrowia

Działania szkoleniowe i informacyjne, mające na celu poprawę wiedzy społeczeństwa na temat zdrowia prokreacyjnego, poprawę kwalifikacji i umiejętności lekarzy i położnych, zapewnienie dostępu do kompleksowej diagnostyki i leczenia niepłodności, podniesienie jakości opieki okołoporodowej, udoskonalenie i rozwój profilaktyki dla kobiet w ciąży (i dzieci w okresie prenatalnym) oraz matki i dziecka po jego urodzeniu ze szczególnym uwzględnieniem upowszechniania karmienia piersią.

- Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu - jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2018-2020.
- Program badań przesiewowych noworodków w Polsce na lata 2019-2022
- Program kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego.
- Program polityki zdrowotnej służący wykonaniu programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2017-2021.

- Promocja karmienia piersią ze szczególnym uwzględnieniem podpunktu 1.2.4 e Narodowego Programu Zdrowia - zapewnienie dostępu do profesjonalnej pomocy w zakresie rozwiązywania problemów laktacyjnych.
- Szkolenia dla kadr medycznych w ramach Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce.
- Projekty infrastrukturalne w szczególności w zakresie: chorób stanowiących główną przyczynę dezaktywizacji zawodowej, ginekologii, położnictwa, neonatologii oraz pediatrii (Priorytet IX POIiŚ).

d). KIERUNEK INTERWENCJI: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG, W TYM SPOŁECZNYCH I ZDROWOTNYCH.

Dobrej jakości i dostępne usługi publiczne są istotnym czynnikiem regulacji zachowań społecznych i poprawy jakości życia. Kluczową kwestią jest zapewnienie do nich dostępności. Kierunek interwencji działań i środków publicznych w tym zakresie zakłada m.in. wsparcie rodziny i opiekunów faktycznych w pełnieniu ich roli opiekuńczo-wychowawczej, np. w postaci tworzenia regionalnych centrów wsparcia opiekunów nieformalnych/faktycznych osób niesamodzielnych – starszych, niepełnosprawnych. Działania te mają na celu przede wszystkim odciążenie rodzin, a tym samym odraczanie w czasie konieczności całodobowej opieki instytucjonalnej nad podopiecznym i zwiększenie szans na zatrudnienie opiekunów, a także wzrost jakości opieki domowej sprawowanej nad osobami niesamodzielnymi.

Kompleksowa interwencja powinna zakładać rozwój usług nie tylko na poziomie lokalnym (gminy, powiatu), ale także tych o charakterze ponadlokalnym, do których dostęp jest dziś najbardziej utrudniony. Szczególne znaczenie w tym kontekście mają działania poprawiające dostępność przestrzeni, transportu, dóbr i usług, które zwiększają udział np. osób starszych czy niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Ogromne znaczenie dla jakości usług publicznych ma wdrażanie rozwiązań teleinformatycznych w administracji, które prowadzą do stworzenia warunków technologicznych i organizacyjnych dogodnych dla obywatela oraz podmiotów działających na terenie danego kraju. Dostarczanie usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych przynosi coraz lepsze efekty pod względem jakości i kosztów, i dla społeczeństwa i dla administracji.

Działania do 2020 r.:

- Zwiększenie zasobu mieszkań o umiarkowanych czynszach w ramach systemu najmu (w tym z opcją docelowej własności), rozwój mieszkalnictwa wspomaganego na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób starszych.

- Włączanie obywateli i podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych, w realizację usług społecznych na rzecz osób niesamodzielnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Przygotowanie projektu ustawy o ekonomii społecznej i solidarnej zawierającego między innymi mechanizmy sprzyjające deinstytucjonalizacji usług społecznych użyteczności publicznej (w tym usług opiekuńczych), polegające na wprowadzeniu lokalnych programów rozwoju społecznego (LPRS) umożliwiającym organom administracji samorządowej integrowanie programów i strategii dotyczących spraw społecznych w jednym, wieloletnim, dokumencie programowym, a także angażujących w przygotowywanie monitorowanie i realizację LPRS podmioty ekonomii społecznej i solidarnej (dzięki czemu identyfikacja obszarów, w których możliwe jest zlecenie realizacji usługi społecznej, będzie łatwiejsza), oraz preferowanie tych podmiotów przy zlecaniu usług społecznych użyteczności publicznej (w tym opiekuńczych).
- Promocja aktywności zawodowej i społecznej seniorów.

Działania do 2030 r.:

- Poprawa dostępności przestrzeni publicznej i usług w aspekcie architektonicznym, informacyjnym i komunikacyjnym.
- Poprawa dostępu do produktów i usług umożliwiającym mobilność społeczną i zawodową oraz zwiększającym autonomię funkcjonowania społecznego (np. teleopieki, sprzętu rehabilitacyjnego, sprzętu kompensacyjnego, innowacyjnych technologii wspomagających dla osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych, bezpiecznych środków/usług transportowych, nowoczesnego sprzętu komputerowego).
- Wzmocnienie socjalnej i zdrowotnej funkcji placówek edukacyjnych i oświatowych.
- Podejmowanie działań służących poprawie świadomości demograficznej społeczeństwa.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE:

NARODOWY PROGRAM MIESZKANIOWY.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Realizacja nowej polityki mieszkaniowej, integrującej sfery legislacyjne i finansowe. Do kluczowych elementów programu należą działania inwestycyjne podejmowane w ramach pakietu „Mieszkanie+”: 1) zwiększenie dostępu do mieszkań dla osób o dochodach uniemożliwiających im nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach rynkowych z

wykorzystaniem finansowania środków funduszy inwestycyjnych, których aktywami zarządza spółka PFR Nieruchomości S.A., realizująca działanie (bez wykorzystania środków budżetu państwa); 2) poprawa dostępności mieszkań w segmencie lokali czynszowych poprzez wsparcie społecznego budownictwa czynszowego z udziałem środków budżetu państwa; 3) poprawa warunków mieszkaniowych najuboższych w zakresie tworzenia miejsc w noclegowniach i schroniskach dla bezdomnych, lokali społecznych, mieszkań komunalnych i mieszkań chronionych z udziałem środków budżetu państwa⁵². Uzupełnieniem powyższych działań inwestycyjnych jest system dopłat do czynszu dla najemców (tzw. „Mieszkanie na start”)⁵³. Planowane działania NPM obejmują także uwzględnienie spraw mieszkaniowych o działania m.in. na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

POLITYKA SPOŁECZNA WOBEC OSÓB STARSZYCH 2030. BEZPIECZEŃSTWO * UCZESTNICTWO * SOLIDARNOŚĆ.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Celowe, długofalowe i systemowe oddziaływanie państwa oraz innych podmiotów publicznych i niepublicznych na kształtowanie warunków prawnych, ekonomicznych oraz społecznych funkcjonowania osób starszych i niesamodzielnych osób starszych.

Dostosowanie infrastruktury, systemu służby zdrowia i rynku pracy do potrzeb i możliwości osób starszych. Działania skierowane do niesamodzielnych osób starszych obejmujące zmniejszenie skali zależności od innych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgniacyjnych, system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnych osób starszych przez instytucje publiczne oraz sieć usług środowiskowych i instytucjonalnych udzielanych starszym, niesamodzielnym osobom. Wdrożenie na dużą skalę standaryzowanej telemedycyny. Opracowanie standardów w zakresie teleopieki i telepomocy.

DOSTĘPNOŚĆ PLUS.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

⁵² W zakresie działań 2 i 3, realizowanych z udziałem środków budżetu państwa, przewidziane są dwa programy wsparcia, których działalność operacyjną prowadzi Bank Gospodarstwa Krajowego. Pierwszy, polegający na preferencyjnym finansowaniu zwrotnym, realizowany jest na gruncie przepisów ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1020, z późn. zm.). Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 1442), określiła maksymalne limity środków budżetu państwa, do wysokości których może zostać zasilony Fundusz Dopłat, przeznaczonych na dopłaty dla BGK. Wynoszą one w sumie, dla zaplanowanych 10 edycji programu – 751,9 mln zł (lata 2016-2025).

Drugi z programów, oparty na finansowaniu bezzwrotnym, realizowany jest na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz. U. z 2018 r. poz. 2321). W latach 2018-2025 na finansowe wsparcie planuje się przeznaczyć łącznie 6,2 mld zł.

⁵³ Realizowany na mocy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania (Dz. U. poz. 1540). W latach 2019-2028 maksymalny limit wydatków budżetu państwa może wynieść łącznie 16 mld zł.

Poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w aspekcie architektonicznym, informacyjnym i komunikacyjnym. Stworzenie ram prawnych i instytucjonalnych poprawy dostępności fizycznej, cyfrowej i usług oraz wykorzystania dostępności produktów i usług do zwiększania przewag konkurencyjnych polskich przedsiębiorstw, w tym także na rynkach międzynarodowych. Poprawa dostępności miejsc użyteczności publicznej dla wszystkich obywateli (np. przejść, parków, domów kultury, szkół, bibliotek i kościołów) oraz usług o charakterze powszechnym (np. bankowych, pocztowych, transportowych, audiowizualnych).

e). KIERUNEK INTERWENCJI: WSPARCIE GRUP ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM ORAZ ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI DZIAŁAŃ NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.

Problem ubóstwa i związanego z nim ryzyka wykluczenia społecznego jest problemem dotyczącym znaczną część społeczeństwa polskiego. Jedną z grup najbardziej narażonych na ryzyko ubóstwa są rodziny wielodzietne i rodziny niepełne. Problem ten dotyka w dużym stopniu także dzieci i młodzież (zwłaszcza niepełnosprawnych) oraz rodziny, w których co najmniej jeden opiekun nie posiada zatrudnienia.

Inną grupą zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym są seniorzy, którzy z powodu chorób towarzyszących zaawansowanemu wiekowi, zmuszeni są przeznaczyć na leki dużą część swojego dochodu lub nawet rezygnują z leczenia z powodu niewystarczających środków finansowych. Ubóstwo ekonomiczne wiąże się więc z deprivacją w innych obszarach życia (zdrowie, wypoczynek, rozrywka, edukacja), ograniczając szanse rozwojowe osób o niskich dochodach.

Z jednej strony wsparcie państwa powinno więc polegać na selektywnych świadczeniach społecznych oraz instrumentach kompensacyjno-wyrównawczych, skierowanych bezpośrednio do tych grup. Z drugiej zaś, podejmowane muszą być działania na rzecz wyrównywania szans rozwojowych i przeciwdziałania zaniedbaniom wynikającym z deficytów społecznych i ekonomicznych. Konieczne są też na większą skalę działania profilaktyczne i podejmowanie interwencji/pomocy na możliwie wczesnym etapie, aby nie doprowadzać do pogłębiania procesów wykluczenia społecznego. Z uwagi na wielość możliwych źródeł świadczeń społecznych i podmiotów odpowiedzialnych za przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu, wskazane jest prowadzenie działań zmierzających do usprawnienia zarządzania polityką na rzecz redukcji ubóstwa i wykluczenia społecznego z poziomu krajowego.

Kluczową rolę we wspieraniu integracji społecznej mogą odegrać podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe. Wykorzystując zasoby i działając w obszarach uznawanych za nieefektywne w kategoriach działalności komercyjnej (m.in. w obszarze

usług społecznych użyteczności publicznej), mogą stać się ważnym ogniwem łączącym cele społeczne z działalnością gospodarczą. Celem tych działań powinna być budowa modeli rozwoju gospodarczego w skali lokalnej, opartych o zasady sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialnego rozwoju. W najbliższych latach rozwój ekonomii społecznej bazować będzie w oparciu o cztery zasadnicze filary. W ramach pierwszego wspierana będzie funkcja reintegracyjna w podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej. W tym obszarze podejmowane będą działania zmierzające do trwałego powiązania podmiotów ekonomii społecznej (PES) z jednostkami reintegracyjnymi oraz do ułatwiania osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym korzystania z zindywidualizowanych ścieżek reintegracyjnych. Ponadto wspierane będzie (ze środków EFS, FP, PFRON) także tworzenie nowych, wysokiej jakości miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem.

Drugim filarem rozwoju sektora ekonomii społecznej i solidarnej będzie zwiększanie udziału PES w programowaniu i realizacji zadań dotyczących rozwoju społecznego na poziomie lokalnym. Włączeniu PES w planowanie towarzyszyć będzie także przekierowanie środków przeznaczanych przez samorządy na realizację usług społecznych użyteczności publicznej, w taki sposób aby w większym stopniu w realizacji tych usług uczestniczyły podmioty ekonomii społecznej i solidarnej.

Kolejny obszar działań publicznych sprzyjających rozwojowi PES dotyczyć będzie wyrównywania ich potencjału do prowadzenia działalności gospodarczej na otwartym rynku. Z uwagi na funkcje reintegracyjne, a także inne ograniczenia w określaniu kierunku rozwoju przedsiębiorstwa (np. brak możliwości swobodnego dysponowania zyskami i prowadzenia polityki płacowej) PES powinny uzyskać dostęp do takich instrumentów (np. preferencji podatkowych) pozwalających na zrekompensowanie ich trudniejszej sytuacji. Jednocześnie realizowane będą również działania pozwalające na rozbudowę i utworzenie nowych instrumentów finansowych (w szczególności zwrotnych) ze źródeł niepublicznych, umożliwiających prowadzenie przez PES konkurencyjnej działalności gospodarczej. Planowane jest także włączanie PES w system wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Ostatni filar rozwoju sektora ekonomii społecznej i solidarnej obejmować będzie działania związane z podnoszeniem kompetencji społecznych wśród młodzieży oraz poprawą percepcji i budowaniem marki ekonomii społecznej i solidarnej.

Działania do 2020 r.:

- Zmiana modelu funkcjonowania ośrodków pomocy społecznej, szersze wykorzystanie aktywizacji zawodowej w podmiotach reintegracyjnych, większy udział podmiotów ekonomii społecznej w realizacji zadań i usług, w celu skuteczniejszej aktywizacji zawodowej uczestników zajęć rehabilitacyjnych i reintegracyjnych oraz lepsze adresowanie pomocy i egzekwowanie warunków jej udzielania.

- Tworzenie i wdrażanie sieci usług i programów aktywizacyjnych, rehabilitacyjnych, resocjalizacyjnych (w szczególności dla osób niepełnosprawnych) – od aktywizacji społecznej do włączenia społecznego i zawodowego.
- Rozpoczęcie prac legislacyjnych związanych z przygotowaniem projektu ustawy kompleksowo regulującej sferę ekonomii społecznej, w tym zasady udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji zadań publicznych.
- Rozwijanie sektora ekonomii społecznej jako miejsca aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku (np. wsparcie tworzenia PES i usługi dla PES, instrumenty zwrotne, partnerstwo publiczno-społeczne).
- Poszukiwanie innowacyjnych metod aktywizacji osób pozostających poza rynkiem pracy.
- Poprawa dostępności edukacji (edukacja włączająca) dla osób niepełnosprawnych (zwłaszcza edukacji branżowej i edukacji na poziomie wyższym).

Działania do 2030 r.:

- Wzmacnianie więzi międzypokoleniowych i międzysąsiedzkich w otoczeniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Poprawa dostępu do leków dla osób w podeszłym wieku poprzez niwelowanie ekonomicznej bariery związanej z kosztem zakupu leków.

W ramach tego kierunku interwencji przewiduje się realizację między innymi następujących projektów:

PROJEKTY STRATEGICZNE:

SKUTECZNA POMOC SPOŁECZNA.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Poprawa potencjału i efektywności instytucji pomocy społecznej oraz wzmocnienie procesów monitorowania i ewaluacji polityki na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa. Wzmocnienie roli pracy socjalnej z rodzinami i osobami potrzebującymi wsparcia, zmiana modelu ośrodka pomocy społecznej, rozdzielanie zadań związanych z wypłatą świadczeń od pracy socjalnej i usług, rozwój oraz poprawa dostępu do usług, w tym usług integracji społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

EKONOMIA SOLIDARNOŚCI SPOŁECZNEJ.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Wykorzystanie działalności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej w celu zmniejszenia skali wykluczenia i zagrożenia wykluczeniem społecznym poprzez tworzenie miejsc pracy i prowadzenie reintegracji społeczno-zawodowej, w tym

rozwijanie i wzmocnienie kompetencji osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Działania na rzecz wzrostu aktywności zawodowej i społecznej, ograniczenia bierności zawodowej oraz bezrobocia oraz stałego rozwoju kompetencji społeczno-zawodowych.

LEKI 75+.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Zdrowia

Zapewnienie osobom, które ukończyły 75 lat dostęp do bezpłatnych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego i wyrobów medycznych, wymienionych w wykazie ogłaszającym przez ministra właściwego do spraw zdrowia w drodze obwieszczenia.

INKUBATOR INNOWACJI SPOŁECZNYCH.

Podmiot odpowiedzialny: Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych na rzecz poprawy skuteczności wybranych aspektów polityk publicznych w obszarze oddziaływania EFS, tj. rynku pracy, włączenia społecznego, adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw, edukacji i wykształcenia oraz ochronie zdrowia. Wsparcie procesu tworzenia nowych pomysłów, poprzez wybór tzw. inkubatorów innowacji społecznych i dofinansowanie ich działalności. Wsparcie eksperckie, finansowe (grant) oraz organizacyjne dla osób indywidualnych, nieformalnych grup lub małych podmiotów prywatnych, społecznych lub publicznych zakorzenionych w lokalnym środowisku lub regionie.

VI. SYSTEM REALIZACJI, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Horyzontalny charakter SRKL powoduje, że podmioty zaangażowane w jej realizację działają niezależnie, ale ich wzajemne relacje opierają się na współpracy i współodpowiedzialności za osiągnięte wyniki. Towarzyszy temu monitoring strategiczny projektów strategicznych SOR realizowanych w ramach SRKL oraz monitoring operacyjny realizacji tych projektów strategicznych.

W realizację SRKL zaangażowane są następujące podmioty:

Podmioty strategiczne dla rozwoju kraju:

- Rada Ministrów, która prowadzi politykę rozwoju;
- Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego/Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju/który koordynuje realizację strategii rozwoju i przewodniczy pracom Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju;

Podmiot strategiczny dla realizacji SRKL:

- Minister właściwy ds. rodziny, pracy i zabezpieczenia społecznego oraz obsługującego ministerstwo/Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej/który pełni rolę koordynatora SRKL;

Podmioty bezpośrednio odpowiedzialne za przygotowanie i realizację SRKL:

- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy,
- Ministerstwo Cyfryzacji,
- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów,
- Ministerstwo Edukacji Narodowej,
- Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju,
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- Ministerstwo Sportu i Turystyki,
- Ministerstwo Sprawiedliwości,
- Ministerstwo Zdrowia,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

MRPiPS i poszczególne resorty odpowiadają za powodzenie strategii i ocenę postępów w realizacji celów strategii.

Koordynator zespołu międzyresortowego jest odpowiedzialny za przygotowanie kwartalnej informacji o charakterze strategicznym, przedstawiającej w zwięzłej, opisowej formie stopień realizacji zadań i projektów wynikających ze zintegrowanej strategii rozwoju kraju, ujętych w ramach SRKL. Informacja jest przekazywana ministrowi właściwemu ds. rozwoju regionalnego w określonej przez niego formie dla celów bieżącej

prezentacji stanu zaawansowania realizacji zintegrowanej strategii rozwoju kraju (ZSRK). Informacja dotycząca czwartego kwartału ma charakter podsumowujący i wykorzystywana jest na potrzeby sprawozdawcze z realizacji ZSRK. Z tego względu obejmuje cały rok, którego dotyczy sprawozdanie.

W celu uniknięcia dublowania informacji sprawozdawczych, nie jest wymagane przygotowywanie odrębnego, pisemnego sprawozdania z realizacji SRKL, kierowanego do zaopiniowania przez KK PR.

Koordinator SRKL, z własnej inicjatywy lub na wniosek Przewodniczącego KK PR, może przedstawiać na forum Komitetu Koordynacyjnego informację na temat postępu w realizacji SRKL i ewentualnych problemów z realizacją w jej ramach zadań i projektów.

Podstawowym punktem odniesienia w monitorowaniu realizacji SRKL jest zestaw wskaźników, który po przyjęciu strategii przez Rząd RP zostanie włączony do Systemu STRATEG.

SRKL poddana zostanie ewaluacji ex-ante w celu dokonania oceny projektu Strategii pod kątem jej spójności logicznej, trafności zaplanowanych działań w kontekście celów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz spójności i komplementarności pomiędzy projektami strategicznymi wynikającymi z SOR i nowymi projektami strategicznymi, zarówno w warstwie diagnostycznej, strategicznej jak i wdrożeniowej oraz weryfikacji wskaźników pod kątem spójności ze wskaźnikami SOR. Po zakończeniu lub pod koniec okresu realizacji programu przeprowadzana będzie ewaluacja podsumowująca i przedstawiająca efekty i oddziaływanie programu na rozwój społeczno-gospodarczy kraju.

VI. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW STRATEGII

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość w roku 2020	Wartość w roku 2030	Źródło danych
Obszar KAPITAŁ LUDZKI					
Cel 1 Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych					
Odsetek 15-letnich uczniów z wysokimi osiągnięciami w czytaniu i interpretacji według badania OECD/PISA	%	8,2 (2015)	10	11	MEN
Odsetek 15-letnich uczniów z niskimi osiągnięciami w czytaniu i interpretacji według badania OECD/PISA	%	14,4 (2015)	13	12	MEN
Odsetek 15-letnich uczniów z wysokimi osiągnięciami w myśleniu matematycznym według badania OECD/PISA	%	12,2 (2015)	13	14	MEN
Odsetek 15-letnich uczniów z niskimi osiągnięciami w myśleniu matematycznym według badania OECD/PISA	%	17,2 (2015)	16	14	MEN
Odsetek 15-letnich uczniów z wysokimi osiągnięciami w rozumowaniu w naukach przyrodniczych według badania OECD/PISA	%	7,3 (2015)	10	12	MEN
Odsetek 15-letnich uczniów z niskimi osiągnięciami w rozumowaniu w naukach przyrodniczych według badania OECD/PISA	%	16,3 (2015)	15	13	MEN
Udział uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do szkół ogólnodostępnych w ogólnej liczbie dzieci niepełnosprawnych objętych edukacją szkolną	%	59,0 (2017)	60	65	GUS
Odsetek osób w wieku 18-24 lat z niskim wykształceniem nie uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu wg BAEL	%	5,0 (2017)	4,5	4,5	GUS
Odsetek osób dorosłych (w wieku 25-64 lata) uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w okresie 4 tygodni przed badaniem wg BAEL	%	4,0 (2017)	5 ⁴	osiągnięcie średniej UE	GUS

⁵⁴ Dane dotyczące wskaźnika będą dostępne od IV kwartału 2018 r.

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość w roku 2020	Wartość w roku 2030	Źródło danych
Odsetek osób w wieku 55-74 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu wg BAEL	%	1,0 (2017)		osiągnięcie poziomu średniej unijnej	GUS
Odsetek studentów kształcących się na kierunkach studiów o profilu praktycznym	%	27,58 (2017)	31	40	MNiSW/GUS
Odsetek studentów-cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach	%	4,8 (2016)	6,7	12,2	GUS
Odsetek osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie	%	45,7 (2017)	47,6	50,0	MNiSW
Odsetek studentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców) – według klasyfikacji ISCED-F 2013	%	29,7 (2016)	31,0	33,0	GUS
Odsetek osób w wieku 16-74 lat mających podstawowe i wyższe umiejętności cyfrowe	%	46 (2018)	51	66	GUS
Odsetek osób w wieku 16-24 lat mających podstawowe i wyższe umiejętności cyfrowe	%	81 (2018)	83	87	GUS
Odsetek osób w wieku 25-64 lat mających podstawowe i wyższe umiejętności cyfrowe	%	47 (2018)	51	69	GUS
Odsetek osób w wieku 65-74 lat mających podstawowe i wyższe umiejętności cyfrowe	%	9 (2018)	11	19	GUS
Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych ⁵⁵ objętych współpracą edukacyjną ZUS	liczba	0 (2016)	7400	17400	ZUS
Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych ⁵⁶ objętych współpracą edukacyjną ZUS	liczba	30 000 (2016)	76000	86000	ZUS

⁵⁵ Od roku szkolnego 2019/2020 szkoły gimnazjalne są włączone do szkół podstawowych

⁵⁶ Liczba wszystkich uczniów biorących udział w latach 2016-2020

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość w roku 2020	Wartość w roku 2030	Źródło danych
Udział szkół wyższych objętych współpracą edukacyjną ZUS ⁵⁷	%	0% (2016)	25%	30%	ZUS
Cel 2 Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej					
Odsetek noworodków objętych badaniami przesiewowymi w kierunku rzadkich chorób wrodzonych	%	99,9 (2017)	99,9	99,9	MZ
Odsetek dzieci w wieku do 8 lat objętych wczesnym wspomaganie rozwoju	%	1,60 (2016)	1,8	2,8	GUS
Przeciętne trwanie życia kobiet	lata	82,0 (2016)	82,4	84,0	EUROSTAT
Przeciętne trwanie życia mężczyzn	lata	73,9 (2016)	74,9	77,1	EUROSTAT
Przeciętne trwanie życia w zdrowiu kobiet (HLY)	lata	64,6 (2016)	Podwyższenie wartości wskaźnika	75	EUROSTAT
Przeciętne trwanie życia w zdrowiu mężczyzn (HLY)	lata	61,3 (2016)	Podwyższenie wartości wskaźnika	69	EUROSTAT
Liczba lekarzy na 1 tys. ludności	liczba	3,41 (2015)	3,70	4,31	Raport Naczelnej Rady Lekarzy
Liczba lekarzy dentyistów na 1 tys. ludności	liczba	1,01 (2015)	1,01	1,19	Raport Naczelnej Rady Lekarzy
Liczba pielęgniarek na 1 tys. ludności	liczba	5,66 (2016)	5,04	3,81	Raport Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
Liczba położnych na 1 tys. ludności	liczba	1,34 (2016)	1,25	1,1	Raport Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych
Liczba lekarzy posiadających tytuł specjalisty w dziedzinie geriatry na 100 tys. ludności	liczba	0,88 (2015)	1,39	2,18	Raport Naczelnej Rady Lekarzy

⁵⁷ Od roku szkolnego 2019/20 szkół ponadpodstawowych

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość w roku 2020	Wartość w roku 2030	Źródło danych
Odsetek Polaków w wieku 15 – 69 lat podejmujących aktywność fizyczną w czasie wolnym w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	%	16,1 (2017)	19	22	MSiT
Obszar SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA					
Cel 3 Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału ludzkiego na rynku pracy					
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-74 lata wg BAEL	%	58,6 (2017)	60,5	63,6	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
mężczyzn	%	66,0 (2017)	68,0	71,1	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
kobiet	%	51,4 (2017)	53,1	56,2	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wg BAEL	%	70,9 (2017)	73,2	77,3	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
mężczyzn	%	78,2 (2017)	80,6	84,3	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
kobiet	%	63,6 (2017)	65,8	70,0	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 50-64 lata wg BAEL	%	56,6 (2017)	60,1	67,4	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
mężczyzn	%	64,6 (2017)	67,9	73,9	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
kobiet	%	49,3 (2017)	53,1	61,5	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 - 64 lata wg BAEL	%	24,4 (2017)	27,0		GUS
Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 15 - 74 lata wg BAEL	%	61,6 (2017)	62,8	65,4	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
mężczyzn	%	69,4 (2017)	70,6	73,1	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
kobiet	%	54,1 (2017)	55,2	57,7	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość w roku 2020	Wartość w roku 2030	Źródło danych
Współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 50 - 64 wg BAEL	%	58,8 (2017)	62,4	69,4	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
mężczyzn	%	67,2 (2017)	70,5	76,1	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
kobiet	%	51,1 (2017)	55,2	63,3	Szacunki MRPiPS na podstawie danych LFS oraz Prognozy demograficznej GUS
Stopa bezrobocia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe wg BAEL	%	31,5 (2017)	33	21	GUS
Stopa bezrobocia absolwentów szkół wyższych wg BAEL	%	13,6 (2017)	12	9	GUS
Liczba mikro i małych przedsiębiorstw, które otrzymały dofinansowanie na rzecz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach pracy	liczba	355 (2017)	560	600	ZUS
Cel 4					
Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne					
Odsetek dzieci w wieku 1-2 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej ⁵⁸	%	16,0 (2017)	23,5	33,0	MRPiPS
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	84,7 (2017)	90	93	GUS
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w mieście	%	99,3 (2017)	99,5	99,5	GUS
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na wsi	%	64,5 (2017)	85	88	GUS
Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat wg BAEL	%	63,4 (2016)	65	70	GUS
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w wieku 60 lat i więcej	współczynnik	25,0 (2017)	28,5	35,4	GUS
Wskaźnik aktywnego starzenia się (AAI)	wskaźnik syntetyczny	28,1 (2014)	30,0	35,0	MRPiPS

⁵⁸ Dzieci w wieku do 1 roku życia co do zasady pozostają pod opieką rodzica/rodziców w związku z korzystaniem z rocznego płatnego urlopu w związku ze sprawowaniem opieki nad małym dzieckiem, uwzględniono dzieci pod opieką niań.

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość w roku 2020	Wartość w roku 2030	Źródło danych
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	liczba	375,7 (2017)	389	435	GUS
Stopa ubóstwa skrajnego	%	4,3 (2017)	5,5	4,5	GUS
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych)	%	15,0 (2017)	14,0	12,0	GUS
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy)	%	19,5 (2017)	20,0	17,0	GUS

do użytku wewnętrznego

VII. RAMY FINANSOWE STRATEGII

Podstawą opracowania ram finansowych strategii jest klasyfikacja wydatków rozwojowych sektora instytucji rządowych i samorządowych (KWR) opracowana przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju. KWR opiera się na klasyfikacji budżetowej i uwzględnia części, działy, rozdziały i paragrafy budżetowe. Przez wydatki rozwojowe należy rozumieć środki pieniężne wydatkowane w ramach polityki rozwoju państwa przez jednostki sektora instytucji rządowych i samorządowych na rzecz jednostek nienależących do tego sektora, prowadzące do pozytywnych przemian społeczno-gospodarczych, w szczególności wzrostu konkurencyjności, produktywności oraz zwiększenia spójności społecznej i gospodarczej. Z uwagi na istotność dotacji kierowanych do JST, które stanowią znaczącą część wydatków dedykowanych rozwojowi, zostały one również uwzględnione w tabeli. Dodatkowo ramy finansowe zostały uzupełnione o środki wspierające rozwój, nie objęte KWR (są to wydatki w sferze otoczenia rozwoju, wspierające działania rozwojowe, w tym stanowiące źródło finansowania niektórych projektów strategicznych, flagowych i działań SOR) oraz wydatki pozostałych jednostek sektora instytucji rządowych i samorządowych, a także wydatki ze źródeł zagranicznych (Polityki Spójności i innych). Prognozy na lata 2018-2025 zostały przygotowane w oparciu o rozkład wydatków z lat 2016-2017 oraz dane z ustawy budżetowej na 2018 r. W zakresie prognoz ramy finansowe stanowią jedynie szacunki przedstawiające możliwy rząd wielkości wydatków, jednak realizacja zadań strategii odbywać się będzie w ramach środków poszczególnych dysponentów bez konieczności ich zwiększania z budżetu państwa

STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO (mln zł)	Inna strategia	rok 2016	rok 2017	lata 2018-2020	lata 2021-2025
WYDATKI ROZWOJOWE BUDŻETU PAŃSTWA ZGODNIE Z DEFINICJĄ KWR (SKONSOLIDOWANE, ZA WYJĄTKIEM DOTACJI DLA JST)					
17. Administracja publiczna		0,15	0,54	1,04	1,73
851 Ochrona zdrowia		0,15	0,54	1,04	1,73
24. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego		0,08	0,06	0,21	0,34
854 Edukacyjna opieka wychowawcza		0,08	0,06	0,21	0,34
25. Kultura fizyczna	KSRR	213,97	210,51	636,71	1 061,18
926 Kultura fizyczna	KSRR	213,97	210,51	636,71	1 061,18
28. Nauka		2 145,39	2 360,50	6 758,85	11 264,74
730 Nauka		2 145,39	2 360,50	6 758,85	11 264,74
29. Obrona narodowa		1,41	4,75	9,24	15,40
851 Ochrona zdrowia		1,41	4,75	9,24	15,40
30. Oświata i wychowanie		54,40	54,57	163,46	272,44
150 Przetwórstwo przemysłowe		0,65	0,40	1,58	2,63
801 Oświata i wychowanie		52,79	53,01	158,69	264,49

854 Edukacyjna opieka wychowawcza		0,97	1,16	3,19	5,32
33. Rozwój wsi		0,00	0,00	0,00	0,00
010 Rolnictwo i łowiectwo		0,00	0,00	0,00	0,00
38. Szkolnictwo wyższe		532,24	523,42	1 583,49	2 639,15
803 Szkolnictwo wyższe		532,24	523,42	1 583,49	2 639,15
42. Sprawy wewnętrzne		0,00	0,29	0,44	0,73
851 Ochrona zdrowia		0,00	0,29	0,44	0,73
43. Wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne		0,00	0,00	0,00	0,00
801 Oświata i wychowanie		0,00	0,00	0,00	0,00
44. Zabezpieczenie społeczne		0,22	0,00	0,33	0,54
750 Administracja publiczna		0,22	0,00	0,33	0,54
46. Zdrowie		1 351,63	1 262,17	3 920,69	6 534,49
803 Szkolnictwo wyższe		2,54	2,61	7,71	12,86
851 Ochrona zdrowia		1 349,09	1 259,56	3 912,98	6 521,63
82. Subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego		41 496,90	41 909,52	125 109,63	208 516,05
758 Różne rozliczenia		41 496,90	41 909,52	125 109,63	208 516,05
85. Wojewodowie	KSRR	2 303,58	2 298,81	6 903,59	11 505,98
801 Oświata i wychowanie	KSRR	1 866,99	1 928,88	5 693,81	9 489,68
851 Ochrona zdrowia	KSRR	100,06	90,01	285,10	475,17
854 Edukacyjna opieka wychowawcza	KSRR	336,53	279,93	924,68	1 541,14
Razem		48 099,97	48 625,14	145 087,68	241 812,77
WYDATKI WSPIERAJĄCE ROZWÓJ, NIE OBJĘTE KWR					
18. Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo		1 557,42	1 780,05	5 006,20	8 343,66
700 Gospodarka mieszkaniowa		1 522,24	1 744,20	4 899,66	8 166,09
750 Administracja publiczna		35,18	35,85	106,54	177,57
25. Kultura fizyczna		26,98	27,69	82,00	136,67
750 Administracja publiczna		26,98	27,69	82,00	136,67
27. Informatyzacja		107,95	129,56	356,25	593,76
750 Administracja publiczna		107,95	129,56	356,25	593,76
28. Nauka		0,00	0,00	0,00	0,00
730 Nauka		0,00	0,00	0,00	0,00
29. Obrona narodowa		299,20	223,05	783,36	1 305,61
851 Ochrona zdrowia		299,20	223,05	783,36	1 305,61
30. Oświata i wychowanie		128,30	127,48	383,67	639,45
750 Administracja publiczna		39,18	38,72	116,85	194,76
801 Oświata i wychowanie		89,11	88,76	266,81	444,69
31. Praca		82,91	95,94	268,29	447,14
750 Administracja publiczna		82,91	95,94	268,29	447,14
34. Rozwój regionalny		32,19	36,22	102,61	171,02
750 Administracja publiczna		32,19	36,22	102,61	171,02
38. Szkolnictwo wyższe		11,26	26,65	56,87	94,78
750 Administracja publiczna		10,71	11,11	32,73	54,56
803 Szkolnictwo wyższe		0,55	15,54	24,13	40,22

42. Sprawy wewnętrzne		45,05	93,99	208,56	347,60
851 Ochrona zdrowia		45,05	93,99	208,56	347,60
44. Zabezpieczenie społeczne		30,22	34,70	97,38	162,30
750 Administracja publiczna		30,22	34,70	97,38	162,30
46. Zdrowie		574,52	1 943,48	3 777,00	6 294,99
750 Administracja publiczna		61,67	62,29	185,93	309,89
803 Szkolnictwo wyższe		0,02	0,02	0,05	0,09
851 Ochrona zdrowia		512,84	1 881,17	3 591,01	5 985,02
85. Wojewodowie		590,46	24 483,89	70 516,49	117 527,49
700 Gospodarka mieszkaniowa	KSRR	4,72	3,00	11,59	19,31
801 Oświata i wychowanie		17,48	15,68	49,73	82,89
851 Ochrona zdrowia	KSRR	42,09	25,22	100,97	168,29
852 Pomoc społeczna	KSRR	525,04	35,56	840,90	1 401,51
853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej		1,13	28,12	43,88	73,13
855 Rodzina		0,00	463,28	103,80	173,00
855 Rodzina	KSRR	0,00	23 913,01	69 365,62	115 609,36
Razem		3 486,46	29 002,70	81 638,68	136 064,47
WYDATKI POZOSTAŁYCH JEDNOSTEK SEKTORA INSTYTUCJI RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH (W PRZYPADKU BRAKU DANYCH O OSTATECZNYCH WYDATKACH JEST TO KWOTA DOTACJI Z BP DLA JEDNOSTKI)					
PFRON		3 375,79	4 524,00	11 849,69	19 749,48
Fundusz Pracy		3 517,03	5 839,00	14 034,05	23 390,08
Narodowy Fundusz Zdrowia		69 708,83	48 310,00	177 028,25	295 047,08
inne jednostki - dotacje z BP w ramach części i działań	KSRR (tylko 851 w 85)	16 881,33	17 626,21	51 761,30	86 268,84
Razem		93 482,98	76 299,21	254 673,29	424 455,48
WYDATKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI i WSPÓŁFINANSOWANIE					
Infrastruktura społeczna		225,96	824,70	4 076,56	3 614,27
Społeczeństwo Informacyjne		0,00	8,81	34,19	30,31
Kultura, turystyka, rewitalizacja		0,01	18,87	73,27	64,96
Rozwój zasobów ludzkich		3 227,54	5 828,87	35 138,86	31 154,04
Razem		3 453,51	6 681,25	39 322,88	34 863,58
WYDATKI W RAMACH INNYCH INSTRUMENTÓW I FUNDUSZY ZAGRANICZNYCH					
Erasmus +		511,03	0,00	0,00	0,00
Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy EOG		128,45	55,14	275,39	458,98
Razem		639,48	55,14	275,39	458,98
SUMA KOŃCOWA		149 162,40	160 663,44	520 997,91	837 655,28

ZAŁOŻENIA NA LATA 2026-2030

Zapisy Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz obecne projekcje dotyczące struktury potencjalnych źródeł finansowania działań rozwojowych przewidzianych w SOR wskazują, że po 2020 r. ciężar finansowania inwestycji rozwojowych będzie przenoszony w większym stopniu na środki krajowe (zarówno publiczne, jak i prywatne). Znaczenie środków UE będzie relatywnie mniejsze, choć nadal istotne.

Zadania sektora publicznego, które dotychczas realizowane były w znacznym stopniu przy współfinansowaniu z UE, będą w większym stopniu finansowane w oparciu o krajowe środki publiczne. Środki te pochodzą z budżetu centralnego oraz z budżetów samorządowych, które nabiorą większego znaczenia w finansowaniu wysiłku rozwojowego. Powodem tego jest spodziewane zmniejszenie puli środków dla Polski w ramach polityki spójności i Wspólnej Polityki Rolnej w perspektywie finansowej 2021-2027.

Należy mieć na uwadze, że realizacja przedsięwzięć rozwojowych musi odbywać się przy zachowaniu stabilności makroekonomicznej, w tym w szczególności sektora finansów publicznych. Prowadzona polityka budżetowa musi uwzględniać ograniczenia związane z obowiązującymi regułami finansowymi oraz dążenie do stopniowego dochodzenia do średniookresowego celu budżetowego, którego realizacja umożliwi wejście na ścieżkę stabilnej równowagi długu publicznego.

Wskazuje to na konieczność efektywnego stymulowania inwestycji sektora prywatnego (ze środków krajowych oraz zagranicznych) oraz dalszego podnoszenia efektywności wydatków rozwojowych sektora publicznego. Wykorzystanie środków UE należy skoncentrować na projektach o najwyższej wartości dodanej i pozytywnych efektach zewnętrznych.

Oceniając warunki prowadzenia polityki gospodarczej (w tym przede wszystkim polityki inwestycyjnej) w nadchodzących latach zakłada się również, że działania wdrażane w ramach SOR przyniosą pozytywne impulsy w postaci mobilizowania kapitału prywatnego (krajowego i zagranicznego). Doprowadzą one do zwiększenia jego aktywności inwestycyjnej. Ze względu na potrzebę zapewnienia stabilności finansów publicznych to właśnie kapitał prywatny będzie odgrywał kluczową rolę w osiągnięciu planowanej stopy inwestycji w gospodarce.

Z drugiej strony należy również pamiętać, że to właśnie działania realizowane przez sektor publiczny (zarówno inwestycyjne, jak i regulacyjne) sprzyjają poprawie „warunków brzegowych” determinujących ekonomiczną racjonalność i rentowność działalności podmiotów sektora prywatnego. Przyczyniają się one bowiem do kreowania atrakcyjnych warunków sprzyjających prowadzeniu działalności gospodarczej oraz podnoszeniu jej wydajności (m.in. poprzez rozbudowę niezbędnej dla działalności

podmiotów gospodarczych infrastruktury oraz tworzenie efektywnie wspierających wzrost gospodarczy ram instytucjonalnych).

Dynamiczny rozwój sektora prywatnego przekładający się na wzrost jego przychodów i zysków przy równoczesnym wzroście wynagrodzeń czynnika pracy (możliwym dzięki rosnącej wydajności) będzie z kolei prowadzić do poszerzenia bazy podatkowej. Przyczyni się to tym samym do wzrostu dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych, zapewniając możliwość finansowania zadań wynikających z funkcji państwa.

Zakłada się, że dzięki przedstawionym powyżej kierunkom zmian struktury środków rozwojowych wydatkowanych na realizację celów strategii, udział tych środków w PKB będzie odpowiednio wysoki dla zapewnienia efektywnej realizacji strategicznych zadań. Sprzyjać temu powinna kondycja makroekonomiczna gospodarki polskiej w najbliższych kilkunastu latach. Prognozy zarówno instytucji krajowych, jak i renomowanych ośrodków międzynarodowych, wskazują na możliwość utrzymania się stosunkowo wysokiego tempa wzrostu gospodarczego (choć niższego zarówno od odnotowanego w latach 2017-2018, jak i prognozowanego na lata 2019-2024). Zgodnie z długookresowymi prognozami Ministerstwa Finansów⁵⁹ w latach 2025-2030 tempo wzrostu gospodarczego w ujęciu realnym będzie wahać się od 3% w 2025 r. do 2,7% w 2030 r., co przełoży się na średnie roczne tempo wzrostu w tym okresie rzędu 2,8%. Wraz ze wzrostem gospodarczym wzrastać będą dochody sektora finansów publicznych, co powinno umożliwić finansowanie działań rozwojowych w zakresie ich planowanej realizacji ze środków publicznych.

BUDŻETY POSZCZEGÓLNYCH PROJEKTÓW

SRKL nie spowoduje dodatkowych kosztów dla sektora finansów publicznych. Finansowanie SRKL będzie realizowane przez odpowiednią alokację dostępnych środków finansowych będących w dyspozycji jednostek sektora finansów publicznych z uwzględnieniem celów ustanowionych w Strategii oraz przeorganizowanie dostępnych zasobów ludzkich oraz zadań stosownie do wyzwań związanych z przyjęciem dokumentu oraz nie będzie stanowiło podstawy do ubiegania się o dodatkowe środki na ten cel.

Kwoty ujęte w budżecie poszczególnych projektów nie mają charakteru wiążącego, a ostateczna wysokość środków przewidzianych do realizacji poszczególnych projektów będzie ustalana corocznie przez Radę Ministrów w trakcie prac nad ustawą budżetową.

---

⁵⁹ Wytyczne dotyczące stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowywania skutków finansowych projektowanych ustaw

Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy**POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I WARUNKÓW PRACY**

Wartość projektu: 93,5 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (MRPiPS)

Część 31, Dział 750, Rozdział 75095

Źródło finansowania: Budżet Państwa (Narodowe Centrum Badań i Rozwoju - NCBR)

Część 28, Dział 730, Rozdział 73008

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA (MRPiPS)	BUDŻET PAŃSTWA (NCBR)	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	20,00	10,50	30,50

WYPRACOWANIE I UPOWSZECHNIENIE, WE WSPÓŁPRACY Z PARTNERAMI SPOŁECZNYMI, MODELU WSPARCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W ŚRODOWISKU PRACY

Wartość projektu: 4,21 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE, (PO WER)

Źródło finansowania: Budżet Państwa (MRPiPS)

Część 31, Dział 853, Rozdział 85395

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,427	2,286	2,713
2020	0,0014	0,0075	0,0089

MODEL OCENY ZDOLNOŚCI DO PRACY DLA POTRZEB AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ MŁODYCH OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ

Wartość projektu: 0,306 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa – dotacja z funduszy celowych (PFRON)

Źródło finansowania: CIOP-PIB Fundusz Badań Własnych

Część 44, Dział 853, Rozdział 85324

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	CIOP-PIB Fundusz Badań Własnych	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,012	0,0031	0,0151

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów**USPRAWNIENIE PROCESU STANOWIENIA PRAWA**

Źródło finansowania: Środki UE

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Wydatkowanie w mln zł:

	ŚRODKI UE	BUDŻET PAŃSTWA	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2018-2023	15,17	81,36	96,53

Ministerstwo Cyfryzacji**PROGRAM ROZWOJU KOMPETENCJI CYFROWYCH**

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 27, Dział 750, Rozdział 75001

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2018	0,56
2019	0,43

OGÓLNOPOLSKA SIEĆ EDUKACYJNA (OSE)

realizowany jest w ramach trzech odrębnych projektów:

W ramach osi priorytetowej I „Powszechny dostęp do szybkiego Internetu” PO Polska Cyfrowa na lata 2014-2020, działanie 1.1 „Wyciężenie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach”.

Część 27, Dział 750, Rozdział 75077, w tym:

a. Budowa węzłów bezpieczeństwa szkolnego ruchu internetowego OSE

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Źródło finansowania: Środki UE

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2018	5,15	28,44	33,59
2019	9,87	54,57	64,44
2020	10,76	59,46	70,22
2021	0,53	2,91	3,44

b. Budowa szkolnych sieci dostępowych OSE

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Źródło finansowania: Środki UE

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2018	5,81	32,10	37,91
2019	13,74	75,95	89,69
2020	7,70	42,54	50,24
2021	2,03	11,25	13,28
2022	0,60	3,30	3,90

c. Budowa sieci dostępu do Internetu OSE

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Źródło finansowania: Środki UE

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2018	1,67	9,21	10,88
2019	21,64	119,63	141,27
2020	2,51	13,88	16,39
2021	0,53	2,91	3,44

KOMPETENCJE W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

Wartość projektu: 495 mln zł.

Ministerstwo Edukacji Narodowej**ZINTEGROWANY SYSTEM KWALIFIKACJI**

Wartość projektów realizowanych w ramach ZSK: 182,34 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa,

Część 30 Dział 801 Rozdział 80180

Wydatkowanie w mln zł: 28,69

Źródło finansowania: środki UE

Wydatkowanie w mln zł: 153,65

ZSK1 - Wspieranie realizacji I etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji.

ZSK2 - Włączanie kwalifikacji innowacyjnych i potrzebnych społecznie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz ograniczenie barier w rozwoju ZSK przez wspieranie interesariuszy systemu na poziomie krajowym i regionalnym.

ZSK3 - Wspieranie realizacji II etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji.

ZSK4 - Włączanie kwalifikacji innowacyjnych i potrzebnych społecznie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz ograniczenie barier w rozwoju ZSK przez wspieranie interesariuszy systemu na poziomie krajowym i regionalnym - etap II.

ZSK5 - Wspieranie realizacji III etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji.

Wydatkowanie w mln zł:

ZSK1*

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2016	1,00	5,37	6,37
2017	2,39	12,79	15,18
2018	2,41	12,90	15,31

ZSK2*

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2018	1,65	8,83	10,48
2019	4,80	25,72	30,52

ZSK3*

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2018	0,65	3,47	4,12
2019	3,73	20,00	23,73
2020	3,25	17,42	20,67

ZSK4**

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2020	1,78	9,54	11,32
2021	2,62	14,02	16,64

ZSK5**

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2021	1,89	10,11	12,00
2022	2,52	13,48	16,00

* W projektach zakończonych i realizowanych - kwoty na lata 2016-2018 wykazane zgodnie z wartością wydatków kwalifikowalnych zatwierdzonych we wnioskach o płatność za odpowiednie okresy sprawozdawcze; kwoty na lata 2019-2020 wykazane zgodnie z harmonogramami płatności złożonymi przez Beneficjenta.

** Planowane kwoty są szacunkowe i mogą ulec zmianie na etapie projektowania fiski, przygotowania wniosku o dofinansowanie i kontraktowania projektu.

ZSK1-ZSK5

	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2016	6,37
2017	15,18
2018	29,91
2019	54,25
2020	31,99
2021	28,64
2022	16,00

INICJATYWA NA RZECZ UMIEJĘTNOŚCI

Inicjatywa na rzecz umiejętności składa się z dwóch komponentów finansowanych z funduszy europejskich: działań mających na celu dostosowanie szkół do pełnienia funkcji Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE) oraz projektu „Szansa: nowe możliwości dla dorosłych”.

LOKALNE OŚRODKI WIEDZY I EDUKACJI

Wartość projektów LOWE, które będą realizowane w ramach drugiego naboru przeprowadzonego w ramach Działania 2.14 PO WER: 31 mln

Źródło finansowania: Budżet Państwa (4,87 mln zł)

Część 30, Dział 801, Rozdział 80195

Źródło finansowania: Środki UE (23,13 mln zł)

Wartość projektów LOWE zrealizowanych w ramach pierwszego naboru przeprowadzonego w ramach Działania 2.14 PO WER: 14,24 mln

Źródło finansowania: Budżet Państwa (2,24 mln zł)

Część 30, Dział 801, Rozdział 80195

Źródło finansowania: Środki UE (12,00 mln zł)

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2017-2018*	2,24	12,00	14,24
2019-2022	4,87	23,13	31,00

* zgodnie z wartością zatwierdzonych we wnioskach o płatność wydatków kwalifikowalnych

SZANSA: NOWE MOŻLIWOŚCI DLA DOROSŁYCH

Wartość projektu: 30 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (4,87 mln zł)

Część 30 Dział 801

Źródło finansowania: Środki UE (23,13 mln zł)

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019-2022	4,87	23,13	31,00

EDUKACJ@ W SPOŁECZEŃSTWIE CYFROWYM

Wartość projektu: 1 826,67 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (964,00 mln zł)

Źródło finansowania: Środki UE (862,67 mln zł)

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	137,71	123,24	260,95
2020	137,71	123,24	260,95
2021	137,71	123,24	260,95
2022	137,71	123,24	260,95
2023	137,71	123,24	260,95

NOWOCZESNE KADRY DLA POLSKIEGO PRZEMYSŁU (SZKOLNICTWO ZAWODOWE)

Wartość projektu: 173,23 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (27,23 mln zł)

Część 30 Dział 801 Rozdział 80146/80195 (niektóre projekty nie zostały jeszcze wybrane do dofinansowania, dlatego nie można wskazać rozdziału)

Źródło finansowania: Środki UE (146 mln zł)

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	6,58	35,27	41,85

WŁĄCZENI W EDUKACJĘ:

Wartość projektu: 35,33 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (5,72 mln zł)

Część 30 Dział 801 Rozdział 80195

Źródło finansowania: Środki UE EFS (29,61 mln zł)

Część 30 Dział 801 Rozdział 80146

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,92	13,26	12,18
2020	3,03	15,77	18,80
2021	0,77	3,58	4,35

PODNOSENIE JAKOŚCI NAUCZANIA ORAZ ROZWIJANIE KOMPETENCJI KLUCZOWYCH UCZNIÓW

Wartość projektu: 574,95 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (104,51 mln zł)

Źródło finansowania: Środki UE (470,44 mln zł)

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	13,1	58,5	71,6
2020	13,1	58,5	71,6
2021	13,1	58,5	71,6
2022	13,1	58,5	71,6
2023	13,1	58,5	71,6
2024	13,1	58,5	71,6

DOSKONALENIE SYSTEMU EGZAMINÓW ZEWNĘTRZNYCH W CELU ICH DOSTOSOWANIA DO NOWEJ PODSTAWY PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO I ZORIENTOWANIA NA OCENĘ KOMPETENCJI KLUCZOWYCH

Wartość projektu: 11,38 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 30 Dział 801 Rozdział 80145

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2020	1,997
2021	3,317
2022	2,792
2023	1,092
2024	1,092
2025	1,092

WPROWADZENIE NOWEGO SYSTEMU WSPARCIA SZKOŁY I DOSKONALENIA SYSTEMU KONTROLI JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Wartość projektu: 69 mln zł/rok

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 85 Dział 801 Rozdział 80146

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	69,00
2020	69,00
2021	69,00
2022	69,00
2023	69,00
2024	69,00
2025	69,00

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju**NARODOWY PROGRAM MIESZKANIOWY**

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Fundusz Dopłat – maksymalne limity środków BP dla 10 edycji programu, na lata 2016-2025 wynoszą 751,9 mln zł.

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2016-2025	751,9

Finansowe wsparcie dla tworzenia lokali na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni etc. na lata 2018-2025 wynosi 6,2 mld zł.

Wydatkowanie w mld zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2018-2025	62,00

Finansowe wsparcie w ponoszeniu wydatków w pierwszych latach wynajmu mieszkania w latach 2019-2028 wynosi ok. 16 mld zł,

Wydatkowanie w mld zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019-2028	16,00

DOSTĘPNOŚĆ PLUS

Źródło finansowania: Środki UE (PO WER, PO IŚ, PO IR, RPO).

Źródło finansowania: Fundusze norweskie i EOG

Źródło finansowania: Budżet Państwa, JST, fundusze celowe – np. PFRON, SWFON, fundusz rozwoju kultury fizycznej na działania w obszarze turystyki.

W perspektywie 2018-2025 przeznaczonych zostanie łącznie ok. 23 mld zł.

Wydatkowanie w mld zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2018-2025	23,00

INKUBATOR INNOWACJI SPOŁECZNYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Budżet na lata 2019-2023 wynosi 70 mln.

Część 34

dział 853, rozdział: 85395

dział 852, rozdział 85228

dział 730 rozdział 73095

dział 801 rozdział 80195

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	1,50
2020	14,50
2021	24,00
2022	23,50
2023	6,50

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

REFORMA SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Źródło finansowania: Budżet Państwa

część 28 dział 730 szkolnictwo wyższe i nauka

Strumień subwencji i dotacje realizowanych na podst. art. 365 pkt 1, 2 i 4 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Rozdział 73014 Działalność dydaktyczna i badawcza.

73008 - działalność Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (14%),

73009 - działalność Narodowego Centrum Nauki (5,8%),
73016 - Pomoc materialna dla studentów i doktorantów (6,2%).

Wydatkowanie w mld zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2018	2,52
2019	5,66
2020	8,93
2021	12,37
2022	15,94
2023	19,67
2024	23,56
2025	24,90
2026	26,24
2027	27,61

Dane pochodzą z dokumentu Ocena skutków regulacji do ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Są to kwoty szacowane i odnoszą się do konieczności zwiększenia nakładów na szkolnictwo wyższe i naukę w ramach wszystkich strumieni. Nie były przypisywane do konkretnego rozdziału.

NARODOWA AGENCJA WYMIANY AKADEMICKIEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Cz. 28 Dział 730 Rozdział 73095

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2018	37,51
2019	38,50
2020	100,80
2021	136,00

DOKTORAT WDROŻENIOWY

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 28 Dział 730 Rozdział 73095

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2018	14,53
2019	47,53
2020	68,72
2021	84,75

DYDAKTYCZNA INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 28 Dział 730 Rozdział 73095

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	15,00
2020	15,00
2021	15,00

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

PROGRAM MALUCH+, PROGRAM RODZINA 500+, PROGRAM DOBRY START

Wydatkowanie w mln zł:

	Źródło finansowania	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Program Maluch+	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85505	143,5						

	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85506	15,6						
	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85507	4,4						
	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85595	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
	Część 83 Dział 758 Rozdział 75818 Rezerwa celowa	85,1	248,6	248,6	248,6	248,6	248,6	248,6
	Funduszu Pracy	192,5	250,0	250,0	250,0	X	X	X
	Suma	442,5	500,0	500,0	500,0	250,0	250,0	250,0
Program Rodzina 500+	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85501	20 750,0	41 511,0	41 725,0	41 875,0	41 929,0	41 871,0	41 665,0
	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85508	242,0						
	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85510	8,0						
	Część 83 Dział 758 Rozdział 75818 Rezerwa celowa	500,0						
	budżet państwa (środki na rozszerzenie Programu "Rodzina 500+" - zniesienie kryterium dochodowego na pierwsze dziecko)	9 576,0						
	Suma	31 076,0						
Program Dobry start	Część 85/02-32 Dział 855 Rozdział 85504	951,7	1 443,9	1 450,4	1 456,3	1 461,3	1 469,4	1 474,8
	Część 83 Dział 758 Rozdział 75818 Rezerwa celowa	490,3						
	Suma	1 442,0						

Rok 2019:

- Program Dobry start kwota z ustawy budżetowej,
- Program Rodzina 500+ kwota z ustawy budżetowej i z OSR do nowelizacji ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- Program Maluch+ kwota z uruchomienia środków w przypadku rezerwy celowej,
- Fundusz Pracy kwota z umów z wojewodami.

Lata 2020-2025 – kwoty z OSR do poszczególnych Programów.

**POLITYKA SPOŁECZNA WOBEC OSÓB STARSZYCH 2030.
BEZPIECZEŃSTWO*UCZESTNICTWO*SOLIDARNOŚĆ**

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Zgodnie z uchwałą Nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ, M.P. z 2018 r. poz. 1169, przyjęcie przedmiotowego dokumentu nie spowoduje dodatkowych kosztów dla sektora finansów publicznych, a jego finansowanie będzie realizowane poprzez odpowiednią alokację dostępnych środków finansowych będących w dyspozycji jednostek sektora finansów publicznych, z uwzględnieniem celów ustanowionych w dokumencie, a także przeorganizowanie dostępnych zasobów ludzkich oraz zadań stosownie do wyzwań związanych z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa polskiego. Realizacja projektowanego dokumentu nie będzie stanowiła tytułu do ubiegania się o dodatkowe środki na ten cel w roku bieżącym i w latach kolejnych.

SKUTECZNA POMOC SPOŁECZNA

Źródło finansowania: Środki UE

POWER 2014-2020, Działanie 2.5

Alokacja na Działanie 2.5 w mln zł: 258,16

EKONOMIA SOLIDARNOŚCI SPOŁECZNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa

PFRON, Programy resortowe, Program rządowy

Źródło finansowania: Środki UE

Regionalne Programy Operacyjne, POWER 2014-2020

Wydatkowanie w mln zł:

	2014-2023
REGIONALNE PROGRAMY OPERACYJNE	1400,00
POWER 2014-2020, OŚ PRIORYTETOWA 2	282,00
PFRON	32,00
KOSZTY DZIAŁALNOŚCI CIS, ZAZ, W TZ (DANE NA LATA 2016-2023)	5,20
ŚRODKI FINANSOWE NA RZECZ ZAKŁADÓW PRACY CHRONIONEJ POCHODZĄCE ZE ŚRODKÓW PFRON	8,00
RZĄDOWY PROGRAM AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB STARSZYCH NA LATA 2014-2020	280,00
PROGRAM RESORTOWY – OPARCIE SPOŁECZNE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	27,00
PROGRAM RESORTOWY – AKTYWNE FORMY PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2014-2020	29,00
PROGRAM RESORTOWY – PROGRAM WSPIERAJĄCY ROZWIĄZYWANIE PROBLEMU BEZDOMNOŚCI	56,00
PROGRAM RESORTOWY – EKONOMIA SOLIDARNA	80,00
WARTOŚĆ OGÓŁEM	2 199,20

GWARANCJE DLA MŁODZIEŻY

Projekt: „PIERWSZY BIZNES – WSPARCIE W STARCIE”

Wartość projektu: 540 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa, Fundusz Pracy

Część: II Etap Programu

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	12,64
2020	22,32
2021	25,07
2022	20,80
2023	20,59
2024	19,64
2025	20,18

Projekt: „OD SZKOLENIA DO ZATRUDNIENIA - YEI”

Wartość projektu: 42,73 mln zł

W tym w 2019 r.: 13,39 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (8,11%)

Część 31 Dział 853 Rozdział 85336

Źródło finansowania: Budżet UE (91,89%)

Część 31 Dział 853 Rozdział 85336

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,00	12,00	13,00

Projekt: „OD SZKOLENIA DO ZATRUDNIENIA - EFS”

Wartość projektu: 18,15 mln zł

W tym w 2019 r.: 8,04 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%)

Część 31 Dział 853 Rozdział 85336

Źródło finansowania: Budżet UE (84,28%)

Część 31 Dział 853 Rozdział 85336

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,00	7,00	8,00

Projekt: „AKTYWNI GÓRA!”

Wartość projektu: 122,74 mln zł

W tym w 2019 r.: 1,60 mln zł

W tym w 2020 r.: 21,62 mln zł

W tym w 2021 r.: 37,03 mln zł

W tym w 2022 r.: 43,12 mln zł

W tym w 2023 r.: 19,37 mln zł

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%)

Część 31 Dział 853 Rozdział 85336

Źródło finansowania: Budżet UE (84,28%)

Część 31 Dział 853 Rozdział 85336

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	-	1,00	1,00
2020	3,00	18,00	21,00
2021	6,00	31,00	37,00
2022	7,00	36,00	43,00
2023	3,00	16,00	19,00

STRATEGIA NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH 2019–2030

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Środki JST, ZUS, PFRON, SFWON, Fundusz Pracy, NFZ

Źródło finansowania: Środki UE

WSPARCIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB 50 PLUS Z MYŚLĄ O UTRZYMANIU STARSZYCH PRACOWNIKÓW NA RYNKU PRACY, W OPARCIU O INFORMACJE POZYSKANE MIĘDZY INNYMI Z BADANIA „ZDROWIA, STARZENIA SIĘ POPULACJI I PROCESÓW EMERYTALNYCH W EUROPIE” (SHARE)

Źródło finansowania: Środki UE

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA + ŚRODKI UE
2018-2020	8,90
2021-2025	4,80

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

NOWE SZANSE DLA WSI

Wsparcie części aktywizacji zawodowej rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy.

Źródło finansowania: ŚRODKI UE EFRROW

Źródło finansowania: Budżet państwa, współfinansowanie krajowe

Część 33 Dział 010 Rozdział 01027 Paragraf 2008 i 2010

1. Wsparcie aktywizacji zawodowej - MiIR

W ramach programu krajowego PO WER całkowita alokacja w ramach PI 8ii wynosi 8,06 mld PLN (według kursu 1 EUR = 4,2951 PLN z dnia 28.05.2019 r.). W oparciu o odsetek osób objętych wsparciem pochodzących z obszarów wiejskich oszacowano, że na realizację programu strategicznego „*Nowe szanse dla wsi*” w ramach PO WER, możliwe jest przeznaczenie do 2023 r. ok. 4,11 mld PLN na działania związane z aktywizacją zawodową osób młodych pochodzących z obszarów wiejskich.

W ramach RPO całkowita alokacja w ramach PI 8i, 8iii, 8v wynosi 10,27 mld PLN (według kursu 1 EUR = 4,2951 PLN). W oparciu o odsetek osób objętych wsparciem, pochodzących z obszarów wiejskich oszacowano, że na realizację programu strategicznego „*Nowe szanse dla wsi*” w ramach RPO, planowane jest przeznaczenie do 2023 r. ok. 5,24 mld PLN na działania w zakresie aktywizacji zawodowej, przekwalifikowania i wsparcia przedsiębiorczości osób pochodzących z obszarów wiejskich.

Z uwagi na szacunkowy charakter przedstawionych danych, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju nie ma możliwości wskazania szczegółowych informacji dotyczących wysokości finansowania z podziałem na lata oraz części, działów i rozdziałów budżetowych wydatków rozwojowych budżetu państwa.

2. Wsparcie aktywizacji zawodowej – MRPiS

Źródłem finansowania działań aktywacyjnych osób bezrobotnych są środki Funduszu Pracy przekazywane urzędem pracy co roku w ramach limitu rocznego, które przeznaczone są dla wszystkich grup klientów zarejestrowanych w urzędach pracy w tym byłych rolników (bez możliwości wyodrębnienia kwoty przeznaczonej tylko na aktywizację zawodową byłych rolników), a także uruchamiana w trakcie roku rezerwa Funduszu Pracy będąca w dyspozycji ministra właściwego do spraw pracy. Wyboru realizowanych form aktywizacji zawodowej bezrobotnych w ramach łącznej kwoty ustalonej dla powiatu na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej dokonuje starosta, po zasięgnięciu opinii powiatowej rady rynku pracy.

Ze środków rezerwy FP w latach 2017 – 2019 finansowane były programy aktywizacji zawodowej bezrobotnych zamieszkujących na wsi (gminy wiejskie i miejsko – wiejskie). W roku 2017 na ww. program przekazano urzędem pracy środki w wysokości 86 675,0 tys. zł, w 2018 – 102 222,4 tys. zł, a w 2019 – 30 633,5 tys. zł.

Źródło finansowania to Fundusz Pracy Część budżetowa 31 Dział 853 Rozdział 85322.

3. Wsparcie aktywizacji zawodowej – MRiRW

Zrealizowane/planowane wydatki w latach 2017-2023 w ramach poddziałania "Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich" PROW 2014-2020 :

Budżet środków europejskich – EFRROW – 1 064 107 572 PLN

Budżet państwa - współfinansowanie krajowe – 608 228 703 PLN

Wartość ogółem: 1 672 336 275 PLN

Powyższe kwoty uwzględniają realokację środków w wysokości 50 mln euro na poddziałanie 6.2 w ramach projektu zmiany PROW 2014-2020, zaakceptowanym przez Radę Ministrów i przekazanym do akceptacji Komisji Europejskiej.

Przy przeliczaniu zastosowano kurs 1 EUR=4,2951 PLN (kurs ECB z dnia 28.05.2019 r.)

Pierwsze płatności w ramach poddziałania zostały zrealizowane w grudniu 2017 r.

Źródło finansowania to środki UE EFRROW

Źródło finansowania: Budżet Państwa, współfinansowanie krajowe

Część budżetowa 33 Dział 010 Rozdział 01027 Paragraf 2008 i 2010.

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	28,58	50,00	78,58
2020	118,00	207,00	325,00
2021	118,00	207,00	325,00
2022	118,00	207,00	325,00
2023	118,00	207,00	325,00

Ministerstwo Sportu i Turystyki

INFRASTRUKTURA SPORTOWA DLA BUDOWY KAPITAŁU LUDZKIEGO

Źródło finansowania: Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Wydatkowanie w mln zł.:

	FRKF
2019	12,64
2020 ⁶⁰	22,32
2021 ⁶¹	25,07

UPOWSZECHNIANIE AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ W SPOŁECZEŃSTWIE

Źródło finansowania: Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Część 25 Budżet Państwa

Wydatkowanie w mln zł.:

	FRKF	BUDŻET PAŃSTWA	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019 ⁶²	18,70	24,00	42,70
2020 ⁶³	18,70	24,00	42,70
2021 ⁶⁴	18,70	24,00	42,70

UPOWSZECHNIANIE SPORTU DZIECI I MŁODZIEŻY

Źródło finansowania: Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Źródło finansowania: Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów

Wydatkowanie w mln zł.:

	FRKF	FZSdU	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019 ⁶⁵	155,03	28,86	183,89
2020 ⁶⁶	170,53	18,86	189,39
2021 ⁶⁷	170,53	05,02	175,55

Ministerstwo Sprawiedliwości

OGRANICZENIE POWROTNOŚCI DO PRZESTĘPSTWA SKAZANYCH OPUSZCZAJĄCYCH ZAKŁADY KARNE I ARESZTY ŚLEDTCZE

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Fundusz Sprawiedliwości

Część 37 Dział 755 Rozdział 75501

⁶⁰ Wartości prognozowane

⁶¹ Wartości prognozowane

⁶² Wartości zgodne z planem wynikającym z ustawy budżetowej na 2019 r.

⁶³ Wartości prognozowane

⁶⁴ Wartości prognozowane

⁶⁵ Wartości zgodne z planem wynikającym z ustawy budżetowej na 2019 r.

⁶⁶ Wartości prognozowane

⁶⁷ Wartości prognozowane

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	4,09
2020	4,00
2021	4,00
2022	4,00
2023	4,00

ZMNIEJSZENIE ZJAWISKA PRZESTĘPCZOŚCI NIELETNICH

Obejmuje dwa działania:

Kształcenie zawodowych kuratorów sądowych z zakresu prowadzenia i organizacji pracy ośrodka kuratorskiego oraz podniesienia kwalifikacji zawodowych do pracy w ośrodku
Brak informacji nt. ram finansowych

Ustanowienie ok. 200 ośrodków kuratorskich

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 15 Dział 755 Rozdział 75502

Wydatkowanie w mln zł.⁶⁸:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019-2025	11,13
2026-2030	11,79

EDUKACJA PRAWNA DZIECI I MŁODZIEŻY

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	0,15

DOSKONALENIE KADRY DZIAŁÓW PENITENCJARNYCH I TERAPEUTYCZNYCH W ZAKRESIE PROWADZENIA ODDZIAŁYWAŃ PSYCHOLOGICZNYCH LUB TERAPEUTYCZNYCH ORAZ W ZAKRESIE PROWADZENIA ODDZIAŁYWAŃ PENITENCJARNYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Wydatkowanie zaplanowane na lata 2021-2026 – 7 mln zł.

Część 37 Dział 755 Rozdział 75512

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA
2021-2026	7,00

PODNOSENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH FUNKCJONARIUSZY PIONU OCHRONY I OBRONY W JEDNOSTKACH ORGANIZACYJNYCH SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Wydatkowanie zaplanowane na lata 2020-2026 – 1,14 mln zł.

Część 37 Dział 755 Rozdział 75512

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA
2021-2022	0,23
2023-2024	0,23
2025-2026	0,23
2027-2028	0,23
2029-2030	0,23

⁶⁸ Podane koszty mają charakter szacunkowy

PODNOSENIE KWALIFIKACJI KADRY PIONU PRAWNO-ORGANIZACYJNEGO SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Wydatkowanie zaplanowane na lata 2020-2023 – 0,33 mln zł.

Część 37 Dział 755 Rozdział 75512

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2020-2023	0,33

PODNOSENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH KADRY MEDYCZNEJ JEDNOSTKACH ORGANIZACYJNYCH SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 37 Dział 755 Rozdział 75512

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2021	0,77
2023	0,17
2024	0,13
2025	0,12
2026	0,13
2027	0,10
2028	0,10
2029	0,08
2030	0,06

Ministerstwo Zdrowia**EFEKTYWNA SŁUŻBA ZDROWIA:****PROJEKT POZAKONKURSOWY "ROZWÓJ KOMPETENCJI PIEŁĘGNIARSKICH"**

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 1,66 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Źródło finansowania: Budżet UE EFS PO WER (84,28%) – 8,92 mln zł

Część 46 Dział 750 Rozdział 75001

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,22	0,32	1,17	1,72	3,43
2020	0,21	0,22	1,12	1,18	2,73

PLATFORMA P1

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,37%) – 39,49 mln zł

Źródło finansowania: Budżet UE (84,63%) – 132,89 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wkład Własny – 15,36 mln zł

Wydatkowanie w mln zł*:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WKŁAD WŁASNY	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	10,14	55,79	1,40	67,33
2020	4,76	26,14	-	30,90

*zgodnie z dokumentacją niezaakceptowaną na dzień dzisiejszy przez Centrum Projektów Polska Cyfrowa (CPPC)

E-KREW – INFORMATYZACJA PUBLICZNEJ SŁUŻBY KRWI ORAZ ROZWÓJ NADZORU NAD KRWIOLECZNICTWEM

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,37%) – 5,71 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFRR PO PC (84,63%) – 31,43 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł*:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,29	7,13	8,42
2020	4,01	22,05	26,06
2021	0,39	2,16	2,55

* Centrum Systemów Informatycznych Ochrony Zdrowia prowadzi obecnie prace związane z aktualizacją dokumentacji aplikacyjnej Projektu e-Krew – informatyzacja publicznej służby krwi oraz rozwój nadzoru nad krwiolecznictwem wynikające ze zmiany koncepcji realizacji Projektu. W przypadku wyrażenia zgody przez CPPC na wprowadzenie zmian w Projekcie, zmianie ulegną m.in. dane finansowe projektu, w tym: wysokość finansowania (kwota wydatków kwalifikowanych, dofinansowania, wkład UE, wkład własny), budżet projektu w podziale na lata, kwoty przewidziane w punkcie Źródła finansowania.

WPROWADZENIE NOWOCZESNYCH E-USŁUG W PODMIOTACH LECZNICZYCH NADZOROWANYCH PRZEZ MINISTRA ZDROWIA

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,37%) - 21,86 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFRR PO PC (84,63%) - 120,41 mln zł

Część 46 Dział 750 Rozdział 75001

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wkład Własny Partnerów - 2,48 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	ŚRODKI UE	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	BUDŻET PAŃSTWA	WKŁAD WŁASNY PARTNERÓW	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	2,83	0,51	1,80	0,33	-	5,47
2020	2,83	0,51	43,49	7,90	1,02	55,75
2021	1,66	0,30	67,80	12,31	1,46	85,53

PRZYGOTOWANIE, PRZETESTOWANIE I WDROŻENIE DO SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ ORGANIZACJI OPIEKI KOORDYNOWANEJ (OOK) - ETAP II FAZA PILOTAŻOWA - MODEL POZ+

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) - 11,92 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) - 63,90 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	8,79	47,11	55,90

POWSTANIE ŚLĄSKIEGO OŚRODKA KLINICZNO-NAUKOWEGO ZAPOBIEGANIA I LECZENIA CHOROÓB ŚRODOWISKOWYCH, CYWILIZACYJNYCH I WIEKU PODESZŁEGO IM. PROF. ZBIGNIEWA RELIGI

Źródło finansowania: Budżet Państwa - 85,00 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE POIS - 26,18 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85111 Paragraf 6220

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	7,00
2020	26,00
2021	50,80

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

WIELOLETNI PROGRAM MEDYCZNY - ROZBUDOWA I MODERNIZACJA SZPITALA UNIWERSYTECKIEGO NR 2 IM. DR. JANA BIZIELA W BYDGOSZCZY

Źródło finansowania: Budżet Państwa - 348,75 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE POIS - 10,88 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6220

Środki własne - 1,32 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	41,44
2020	62,82
2021	129,31

2022	60,79
2023	35,76
2024	14,11

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

BUDOWA CENTRUM MEDYCyny NIEINWAZYJNEJ GDAŃSKIEGO UNIwersYTETU MEDYCZNEGO

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 592,38 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6220

Środki własne – 1,62 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	64,35
2020	112,84

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

NOWA SIEDZIBA SZPITALA UNIwersYTECKIEGO - KRAKÓW PROKOCIM CMUJ W KRAKOWIE

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 800,00 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6220

Środki własne – 430,06 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	205,85

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

PRZEBUDOWA UNIwersYTECKIEGO SZPITALA DZIECIĘCEGO W KRAKOWIE

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 201,36 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6220

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	21,24

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

PRZEBUDOWA I ROZBUDOWA SAMODZIELNEGO PUBLICZNEGO SZPITALA KLINICZNEGO NR 1 UNIwersYTETU MEDYCZNEGO W LUBLINIE

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 278,90 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE POIS – 35,83 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6220

Środki własne – 10,12 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	75,50
2020	60,50
2021	54,80
2022	34,38

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

DRUGI ETAP BUDOWY CENTRUM KLINICZNO-DYDAKTYCZNEGO UNIwersYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI WRAZ Z AKADEMICKIM OŚRODKIEM ONKOLOGICZNYM

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 453,69 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6220

Środki własne – 20,79 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	51,62
2020	91,37
2021	67,53
2022	95,93
2023	132,11

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

MODERNIZACJA KLINIK I BUDYNKÓW REUMATOLOGII NARODOWEGO INSTYTUTU GERIATRII, REUMATOLOGII I REHABILITACJI IM. PROF. DR ELEONORY REICHER W WARSZAWIE

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 19,56 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85112 Paragraf 6230

Środki własne - 2,72 mln zł

Wydatkowanie w mln zł:

	WYDATKOWANIE
2019	5,00
2020	5,88

W przypadku programów wieloletnich podane kwoty są na podstawie uchwał Rady Ministrów

WSPARCIE PODMIOTÓW PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ WE WDRAŻANIU STANDARDÓW JAKOŚCI I BEZPIECZEŃSTWA OPIEKI

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 1,51 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) – 8,01 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,17	0,92	2,09

WSPARCIE SZPITALI WE WDRAŻANIU STANDARDÓW JAKOŚCI I BEZPIECZEŃSTWA OPIEKI

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 2,36 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) – 12,64 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,28	1,52	1,80

REALIZACJA PROGRAMÓW ROZWOJOWYCH DLA UCZELNI MEDYCZNYCH UCZESTNICZĄCYCH W PROCESIE PRAKTYCZNEGO KSZTAŁCENIA STUDENTÓW, W TYM TWORZENIE CENTRÓW SYMULACJI MEDYCZNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 43,71 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) – 234,36 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	3,46	18,57	22,03
2020	3,64	19,53	23,17
2021	1,24	6,65	7,89
2022	0,60	3,23	3,83

MONOPROFILOWE CENTRA SYMULACJI MEDYCZNEJ W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA PIEŁĘGNIAREK LUB/I POŁOŻNYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 14,55 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) – 78,00 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	2,95	15,80	18,75
2020	0,61	3,29	3,90
2021	0,01	0,05	0,06

ROZWÓJ KSZTAŁCENIA SPECJALIZACYJNEGO LEKARZY W DZIEDZINACH ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA POTRZEB EPIDEMIOLOGICZNO-DEMOGRAFICZNYCH KRAJU

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 15,56 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) – 83,43 mln zł
Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	3,20	17,15	20,35
2020	2,47	13,26	15,73
2021	2,41	12,91	15,32
2022	1,75	9,37	11,12

KSZTAŁCENIE PODYPLOMOWE LEKARZY – ROZWÓJ KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO Z WYKORZYSTANIEM TECHNIK SYMULACJI MEDYCZNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa (11,92%) – 9,97 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (88,08%) – 73,64 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	4,68	36,56	41,24
2020	1,20	8,46	9,66
2021	1,02	7,28	8,30
2022	0,37	2,92	3,29
2023	0,23	1,99	2,22

KSZTAŁCENIE PODYPLOMOWE LEKARZY REALIZOWANE W INNYCH FORMACH NIŻ SPECJALIZACJE W OBSZARACH ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA POTRZEB EPIDEMIOLOGICZNO-DEMOGRAFICZNYCH KRAJU, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM LEKARZY WSPÓŁPRACUJĄCYCH Z PLACÓWKAMI PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa (12,89%) – 1,97 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (87,11%) – 13,30 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,30	1,97	2,27

DOSKONALENIE ZAWODOWE PRACOWNIKÓW INNYCH ZAWODÓW ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA FUNKCJONOWANIA SYSTEMU OCHRONY ZDROWIA W OBSZARACH ISTOTNYCH DLA ZASPOKOJENIA POTRZEB EPIDEMIOLOGICZNO-DEMOGRAFICZNYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa (12,89%) – 3,47 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (87,11%) – 23,30 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,87	5,80	6,67
2020	0,58	3,87	4,45

Działanie z zakresu projektu Zdrowia Mama

SZKOLENIA DLA KADR MEDYCZNYCH W RAMACH PROGRAMU KOMPLEKSOWEJ OCHRONY ZDROWIA PROKREACYJNEGO W POLSCE (które są realizowane w ramach Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce w latach 2016-2020)

Źródło finansowania: Budżet Państwa (13,11%) – 0,6 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (86,89%) – 0,42 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,01	0,04	0,05
2020	0,01	0,04	0,05

MAPOWANIE POTRZEB ZDROWOTNYCH - PLATFORMA BASIW: KOORDYNACJA I NADZÓR ROZWOJU SYSTEMU MONITOROWANIA I PLANOWANIA W OCHRONIE ZDROWIA - WYDZIAŁ ANALIZ SYSTEMOWYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) – 8,36 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%) – 44,82 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Część 46 Dział 750 Rozdział 75001

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,40	7,52	1,10	5,90	15,92
2020	1,34	7,17	1,05	5,62	15,18

POPRAWA FUNKCJONOWANIA SYSTEMU RATOWNICTWA MEDYCZNEGO

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,5%) - 158 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFRR (84,5%) - 865 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	13,85	286,23	300,08
2020	57,01	74,47	131,47
2021	22,72	34,36	57,07
2022	0,92	7,35	8,27
2023	0,20	3,76	3,96

Kwoty mogą ulec zmianie na dalszy etapie realizacji IX Osi POIiŚ 14-20. Kwoty oszacowane zostały bowiem na podstawie Harmonogramów realizacji projektów stanowiących załączniki do umów o dofinansowanie, które podlegają aktualizacji. Przy wyliczeniach wzięte zostały także pod uwagę niezalokowane środki pozostające w dyspozycji MZ.

POPRAWA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU OCHRONY ZDROWIA W KLUCZOWYCH OBSZARACH ZE WZGLĘDU NA TRENDY EPIDEMIOLOGICZNE, w tym PROJEKTY INFRASTRUKTURALNE W SZCZEGÓLNOŚCI W ZAKRESIE: CHOROÓB STANOWIĄCYCH GŁÓWNA PRZYCZYNĘ DEZAKTYWIZACJI ZAWODOWEJ, GINEKOLOGII, POŁOŻNICTWA, NEONATOLOGII ORAZ PEDIATRII (które są realizowane w ramach Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce w latach 2016-2020)

Źródło finansowania: Budżet Państwa (16%) – 215 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFRR PO IiŚ (84%) - 1 127 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	75,80	511,39	587,19
2020	152,79	172,63	325,42
2021	86,28	81,85	168,12
2022	5,54	44,68	50,22
2023	1,15	4,41	5,57

Kwoty mogą ulec zmianie na dalszy etapie realizacji IX Osi POIiŚ 14-20. Kwoty oszacowane zostały bowiem na podstawie Harmonogramów realizacji projektów stanowiących załączniki do umów o dofinansowanie, które podlegają aktualizacji. Przy wyliczeniach wzięte zostały także pod uwagę niezalokowane środki pozostające w dyspozycji MZ.

Działanie z zakresu projektu Zdrowia Mama

PROGRAM DOSTĘPNOŚĆ PLUS W OCHRONIE ZDROWIA

Źródło finansowania: Budżet Państwa (84,28%)

Źródło finansowania: Środki UE (15,72%)

Część 46 Dział 750 Rozdział 75001

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	4,06	21,77	25,83
2020	6,61	35,41	42,02
2021	6,23	33,40	39,62
2022	4,21	22,58	26,78
2023	2,48	13,27	15,75

DZIENNA DŁUGOTERMINOWA OPIEKA MEDYCZNA

Źródło finansowania: Budżet NFZ

Wydatkowanie w mln zł:

	NFZ
2019	6,18
2020	24,70
2021	24,70
2022	24,70
2023	24,70
2024	24,70
2025	24,70
2026	24,70
2027	24,70
2028	24,70

ZDROWSZE SPOŁECZEŃSTWO:**MONITOROWANIE STANU ZDROWIA JAMY USTNEJ POPULACJI POLSKIEJ W LATACH 2016-2020**

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	0,60
2020	0,60

LECZENIE ANTYRETROWIRUSOWE OSÓB ŻYJĄCYCH Z WIRUSEM HIV W POLSCE NA LATA 2017-2021

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	318,80
2020	348
2021	597,86

NARODOWY PROGRAM ZDROWIA NA LATA 2016-2020

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 1 400 mln zł

Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

dla pozostałych Ministrów (MON, MEN, MSWiA, MRPiPS) w odpowiednich częściach

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	60,00
2020	80,00

Środki te po uruchomieniu zwiększają część 46 – Zdrowie, Dział 851 – Ochrona zdrowia, Rozdział 85195 – Pozostała działalność, z wyłączeniem środków dla pozostałych resortów wskazanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 (Dz. U. poz. 1492) (w 2019 r. jest to kwota w wysokości 11.849.439 zł, która po uruchomieniu zwiększa części MON, MSWiA, MEN oraz MRPiPS). Dodatkowo w ustawie o zdrowiu publicznym wskazane są środki w wysokości 0,7 mln zł z budżetu państwa na realizację obowiązków sprawozdawczych (środki w budżetach wojewodów).

PROGRAM ZAPOBIEGANIA DEPRESJI W POLSCE NA LATA 2016-2020

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	2,26
2020	2,31

WDROŻENIE PROGRAMÓW PROFILAKTYCZNYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,72%) - 27,78 mln zł

Źródło finansowania: Środki UE EFS PO WER (84,28%)- 148,97 mln zł
Część 46 Dział 851 Rozdział 85195

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	3,89	20,86	24,75
2020	1,82	9,74	11,56
2021	0,41	2,18	2,59
2022	0,08	0,43	0,51

NARODOWY PROGRAM OCHRONY ANTYBIOTYKÓW NA LATA 2016-2020

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	2,30
2020	2,15

KRAJOWY PROGRAM ZMNIEJSZANIA UMIERALNOŚCI Z POWODU PRZEWLEKŁYCH CHOROÓB PŁUC POPRZEZ TWORZENIE NIEINWAZYJNEJ WENTYLACJI MECHANICZNEJ NA LATA 2016-2019

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	0,05

PROJEKT PREDEFINIOWANY DOT. TELEMEDYCZYNY I E-ZDROWIA, DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW NORWESKIEGO MECHANIZMU FINANSOWEGO 2014-2021 W RAMACH PROGRAMU ZDROWIE – OGRANICZANIE SPOŁECZNYCH NIERÓWNOŚCI W ZDROWIU

Źródło finansowania: Budżet Państwa (15,00%)
Źródło finansowania: Środki norweskie (85,00%)

Część 46 Dział 750 Rozdział 75001

Zakres projektu jest obecnie negocjowany z darczyńcami, a ustalenia dotyczące projektu nadal są niezatwierdzone.

NARODOWY PROGRAM ROZWOJU MEDYCZYNY TRANSPLANTACYJNEJ

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	55,00
2020	55,00

NARODOWY PROGRAM ZWALCZANIA CHOROÓB NOWOTWOROWYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	250,00
2020	250,00
2021	250,00
2022	250,00
2023	250,00
2024	250,00

PROGRAM PROFILAKTYKI I LECZENIA CHOROÓB UKŁADU SERCOWO-NACZYNIOWEGO POLKARD NA LATA 2017-2020

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	18,31
2020	17,21

NARODOWY PLAN DLA CHOROÓB RZADKICH

Źródło finansowania: Budżet Państwa i budżet NFZ

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA + NFZ
2019	Od 334,20 do 416,80
2020	Od 334,20 do 416,80
2021	Od 334,20 do 416,80
2022	Od 334,20 do 416,80
2023	Od 334,20 do 416,80

ZDROWA MAMA:

PROGRAM KOMPLEKSOWEJ OCHRONY ZDROWIA PROKREACYJNEGO W POLSCE NA LATA 2016-2020

Źródło finansowania: Budżet Państwa – 45,22 mln zł (w latach 2016-2018 realne wydatkowanie środków było niższe niż zaplanowano w programie)

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	8,47
2020	8,62

PROGRAM POLITYKI ZDROWOTNEJ SŁUŻĄCY WYKONANIU PROGRAMU KOMPLEKSOWEGO WSPARCIA DLA RODZIN „ZA ŻYCIEM” NA LATA 2017-2021

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	5,51
2020	5,51
2021	5,51

PROGRAM KOMPLEKSOWEJ DIAGNOSTYKI I TERAPII WEWNĄTRZMACICZNEJ W PROFILAKTYCE NASTĘPSTW I POWIKŁAŃ WAD ROZWOJOWYCH I CHOROÓB PŁODU - JAKO ELEMENT POPRAWY STANU ZDROWIA PŁODÓW I NOWORODKÓW NA LATA 2018-2020

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	6,72
2020	6,37

PROGRAM BADAŃ PRZESIEWOWYCH NOWORODKÓW W POLSCE NA LATA 2019-2022

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Rozdział 85149

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	37,15
2020	37,26
2021	38,34
2022	39,45

PROMOCJA KARMIEŃCIA PIERSIĄ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PODPUNKTU 1.2.4 E NARODOWEGO PROGRAMU ZDROWIA – ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO PROFESJONALNEJ POMOCY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW LAKTACYJNYCH

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 83 Dział 851 Rozdział 85195 Pozycja 91

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	0,30
2020	0,30

Leki 75+

Źródło finansowania: Budżet Państwa

Część 46 Dział 851 Paragraf 2840

Część 83 Pozycja 90

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	733,40
2020	836,00
2021	953,10
2022	1020,30
2023	1070,90
2024	1135,10
2025	1203,20

Środki na finansowanie projektu pochodzą z budżetu państwa. Minister Zdrowia przekazuje dotację Prezesowi Narodowego Funduszu Zdrowia. Nie ma możliwości podziału kosztów na lata 2020-2025.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

WDROŻENIE NOWEGO MODELU KSZTAŁCENIA SPECJALISTÓW DS. ZARZĄDZANIA REHABILITACJĄ – JAKO ELEMENT KOMPLEKSOWEJ REHABILITACJI W POLSCE

Źródło finansowania: Środki UE 94,29%

Źródło finansowania: Budżet państwa, 2,71%

Wkład własny lidera i partnerów, 3,00%

Cześć 34 Dział 750 Rozdział 75095

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WKŁAD WŁASNY	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,025	1,817	0,029	1,871
2020	0,075	2,568	0,009	2,652

WYPRACOWANIE I PILOTAŻOWE WDROŻENIE MODELU KOMPLEKSOWEJ REHABILITACJI UMOŻLIWIĄJĄCEJ PODJĘCIE LUB POWRÓT DO PRACY

Źródło finansowania: Środki UE 84,28%

Źródło finansowania: Budżet państwa 15,72%

Cześć 44 Dział 853 Rozdział 85324

Wydatkowanie w mln zł.:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	1,09	5,84	6,93
2020	5,03	26,97	32,00
2021	4,25	22,76	27,00
2022	2,78	14,90	17,68

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości**ROZWÓJ I UTRZYMANIE OGÓLNOPOLSKIEGO REJESTRU USŁUG ROZWOJOWYCH (BUR)-
kontynuacja**

Wartość projektu: 29 032 021,29 zł

Źródło finansowania: Środki UE (POWER 2.03) 84,28%

Źródło finansowania: Budżet Państwa 15,72%

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,90	4,80	5,70
2020	1,08	5,76	6,84
2021	0,94	5,06	6,00
2022	1,01	5,39	6,40
2023	0,65	3,45	4,10

BILANS KAPITAŁU LUDZKIEGO

(Bilans Kapitału Ludzkiego, Branżowy Bilans Kapitału Ludzkiego, Branżowy Bilans Kapitału Ludzkiego II)

Wartość projektu: 31 246 606,50 zł

Źródło finansowania: Środki UE (POWER 2.12) 84,28%

Źródło finansowania: Budżet Państwa 15,72%

Część 34 Dział 150 Rozdział 15012

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2016-2018	0,75	4,04	4,79
2019	0,43	2,30	2,73
2020	1,03	5,52	6,55
2021	0,97	5,18	6,15
2022	0,99	5,28	6,27
2023	0,75	4,01	4,76

AKADEMIA MENADŻERA MŚP

Wartość projektu: 108 602 592,23 zł

Źródło finansowania: Środki UE (POWER 2.21) 100%

Wydatkowanie w mln zł:

	ŚRODKI UE
2019	16,81
2020	20,53
2021	39,52
2022	31,76

RADY DS. KOMPETENCJI

Źródło finansowania: Środki UE (POWER 2.12) 84,28%

Źródło finansowania: Budżet Państwa 15,72%

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA	ŚRODKI UE	WARTOŚĆ OGÓŁEM
2019	0,81	4,30	5,11
2020	1,79	9,58	11,37
2021	1,56	8,34	90,90
2022	1,29	6,85	8,14
2023	0,56	2,93	3,49

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

DOFINANSOWANIE DZIAŁAŃ SKIEROWANYCH NA UTRZYMANIE ZDOLNOŚCI DO PRACY PRZEZ CAŁY OKRES AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ, PROWADZONYCH PRZEZ PŁATNIKÓW SKŁADEK

Źródło finansowania: Budżet Państwa
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Wydatkowanie w mln zł:

	BUDŻET PAŃSTWA
2019	87,20
2020	95,00
2021	95,00
2022	95,14
2023	100,73

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE – EDUKACJA Z ZUS

Co roku na realizację projektu wydawana jest kwota ok. 140 000 zł.

PROJEKT Z ZUS

Co roku na realizację projektu wydawana jest kwota ok. 830 zł.

LEKCJE Z ZUS

Wartość projektu: 215 920 zł

Co roku na realizację projektu wydawana jest kwota ok. 215 920 zł.

VIII. ZAŁĄCZNIKI:

---

1. Informacja o konsultacjach społecznych i międzyresortowych przeprowadzonych w trakcie prac nad Strategią.
2. Lista projektów.
3. Lista podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

do użytku wewnętrznego

2. LISTA PROJEKTÓW

Projekt		Podmiot odpowiedzialny
OBSZAR KAPITAŁ LUDZKI		
1	Włączeni w edukację	MEN
2	Zintegrowany System Kwalifikacji	MEN
3	Inicjatywa na rzecz umiejętności	MEN
4	Edukacj@ w społeczeństwie cyfrowym	MEN
5	Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu (szkolnictwo zawodowe)	MEN
6	Akademia Menadżera MŚP	PARP
7	Reforma szkolnictwa wyższego	MNiSW
8	Podnoszenie jakości nauczania oraz rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów	MEN
9	Doskonalenie systemu egzaminów zewnętrznych w celu ich dostosowania do nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego i zorientowania na ocenę kompetencji kluczowych	MEN
10	Dydaktyczna Inicjatywa Doskonałości	MNiSW
11	Wprowadzenie nowego systemu wsparcia szkoły i doskonalenia systemu kontroli jakości kształcenia	MEN
12	Rozwijanie, uzupełnienie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnienie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji	MRPiPS
13	Rozwój i utrzymanie ogólnopolskiego Rejestru Usług Rozwojowych (BUR)	PARP
14	Bilans Kapitału Ludzkiego	PARP
15	AppHelp4SMEs – Apprenticeship Helpdesk for Small and Medium Size Enterprises	PARP
16	Rady ds. Kompetencji	PARP
17	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej	MNiSW
18	Doktorat wdrożeniowy	MNiSW
19	Wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów m.in. zarządzania rehabilitacją – jako element systemu kompleksowej rehabilitacji w Polsce	PFRON/ZUS
20	Ubezpieczenia społeczne – edukacja z ZUS	ZUS
21	Projekt z ZUS	ZUS
22	Lekcje z ZUS	ZUS
23	Program rozwoju kompetencji cyfrowych	MC
24	Ogólnopolska Sieć Edukacyjna	MC
25	Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym	MiIR

26	Usprawnienie procesu stanowienia prawa	KPRM
27	Ograniczenie powrotności do przestępstwa skazanych opuszczających zakłady karne i areszty śledcze	MS
28	Zmniejszenie zjawiska przestępczości nieletnich	MS
29	Edukacja prawna dzieci i młodzieży	MS
31	Doskonalenie kadry działów penitencjarnych i terapeutycznych w zakresie prowadzenia oddziaływań psychologicznych lub terapeutycznych oraz w zakresie prowadzenia oddziaływań penitencjarnych	MS
32	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych funkcjonariuszy pionu ochrony w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej	MS
33	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry pionu prawno-organizacyjnego Służby Więziennej	MS
34	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry medycznej jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej	MS
35	<p>Efektywna Służba Zdrowia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mapowanie potrzeb zdrowotnych - platforma BASiW: koordynacja i nadzór rozwoju systemu monitorowania i planowania w ochronie zdrowia - Wzmocnienie nadzoru nad jakością opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa pacjenta - Platforma P1 - E-krew - informatyzacja publicznej służby krwi oraz rozwój nadzoru nad krwiolecznictwem - Wprowadzenie nowoczesnych e-usług w podmiotach leczniczych nadzorowanych przez Ministra Zdrowia - Program Dostępność Plus w ochronie zdrowia - Poprawa funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego - System Informatyczny Narodowego Płatnika - Poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia w kluczowych obszarach ze względu na trendy epidemiologiczne - Polityka wieloletnia państwa na rzecz pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce (z uwzględnieniem etapów prac zainicjowanych w roku 2018) - Przygotowanie, przetestowanie i wdrożenie do systemu opieki zdrowotnej organizacji opieki koordynowanej (OOK) Etap II Faza pilotażowa - model POZ+ - Dzienna długoterminowa opieka medyczna - Wsparcie podmiotów podstawowej opieki zdrowotnej we wdrażaniu standardów jakości i bezpieczeństwa opieki - Wsparcie szpitali we wdrażaniu standardów jakości i bezpieczeństwa opieki - Szkolenia pracowników administracyjnych i zarządzających podmiotami leczniczymi, jak również przedstawicieli płatnika i podmiotów tworzących służące poprawie efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju zdolności analitycznych i audytu wewnętrznego w jednostkach systemu ochrony zdrowia - Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie praktycznego kształcenia studentów, w tym tworzenie centrów symulacji medycznej - Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie kształcenia pielęgniarek i położnych ukierunkowanych na zwiększenie liczby absolwentów ww. kierunków - Kształcenie podyplomowe lekarzy - rozwój kształcenia praktycznego z wykorzystaniem technik symulacji medycznej - Rozwój kształcenia specjalizacyjnego lekarzy w dziedzinach istotnych z punktu widzenia potrzeb epidemiologiczno-demograficznych kraju - Kształcenie podyplomowe lekarzy realizowane w innych formach niż specjalizacje w obszarach istotnych z punktu widzenia potrzeb epidemiologiczno-demograficznych kraju, ze szczególnym uwzględnieniem lekarzy współpracujących z placówkami podstawowej opieki zdrowotnej 	MZ

	<ul style="list-style-type: none"> - Doskonalenie zawodowe pracowników innych zawodów istotnych z punktu widzenia funkcjonowania systemu ochrony zdrowia - Rozwój kompetencji pielęgniarских - Budowa Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (2015-2020) - Modernizacja Klinik i Budynków Reumatologii Narodowego Instytutu Geriatrii, Reumatologii i Rehabilitacji im. Prof. Dr m.in. m.in. Eleonory Reicher w Warszawie (2014-2019) - Nowa Siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim (2006-2019) - Przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie (2011-2019) - Przebudowa i rozbudowa Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (2016-2022) - Powstanie Śląskiego Ośrodka Kliniczno-Naukowego Zapobiegania i Leczenia Chorób Środowiskowych, Cywilizacyjnych i Wieku Podeszłego im. prof. Zbigniewa Religi na lata 2018-2021 - Rozbudowa i modernizacja Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 im. Dr. Jana Bizuela w Bydgoszczy (2018-2024). - Drugi etap budowy Centrum Kliniczno-Dydaktycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wraz z Akademickim Ośrodkiem Onkologicznym (2018-2023). 	
36	<p>Zdrowsze Społeczeństwo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wdrożenie programów profilaktycznych - Opracowanie i wdrożenie programów polityki zdrowotnej - Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020 - Program zapobiegania depresji w Polsce na lata 2016-2020 - Poprawa opieki zdrowotnej oraz wzmocnienie wsparcia społecznego dla osób z chorobami rzadkimi - Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce na lata 2017-2021 - Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020 - Program profilaktyki i leczenia chorób układu sercowo-naczyniowego POLKARD na lata 2017-2020 - Narodowy program zwalczania chorób nowotworowych na lata 2016-2024 (NPZCHN) - Program pn. Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu (Program Zdrowie) - Narodowy program rozwoju medycyny transplantacyjnej - Krajowy program zmniejszania umieralności z powodu przewlekłych chorób płuc poprzez tworzenie nieinwazyjnej wentylacji mechanicznej na lata 2016-2019 - Narodowy program ochrony antybiotyków na lata 2016-2020 	MZ
37	Infrastruktura sportowa dla budowy kapitału ludzkiego	MSiT
38	Upowszechnienie aktywności fizycznej w społeczeństwie	MSiT
39	Upowszechnienie sportu dzieci i młodzieży	MSiT
OBSZAR SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA		
40	Gwarancje dla młodzieży	MRPiPS
41	Nowe szanse dla wsi	MRiRW MRPiPS, MiiR
42	Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych 2019–2030	MRPiPS
43	Wsparcie działań na rzecz osób 50 plus na rynku pracy, polityki aktywnego starzenia się i związanych z nią działań następczych z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy, w oparciu o informacje pozyskane m.in. z badań w ramach SHARE	MRPiPS

44	Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy	CIOP-PIB
45	Wypracowanie i upowszechnianie, we współpracy z partnerami społecznymi, modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy	CIOP-PIB /PFRON
46	Wypracowanie i pilotażowe wdrożenie modelu kompleksowej rehabilitacji umożliwiającej podjęcie lub powrót do pracy	PFRON/CIOP-PIB/ZUS
47	Model oceny zdolności do pracy dla potrzeb aktywizacji zawodowej młodych osób z niepełnosprawnością ruchową	CIOP-PIB
48	Dofinansowanie działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, prowadzonych przez płatników składek	ZUS
49	Migracje zarobkowe jako narzędzie wspierania rozwoju kapitału ludzkiego	MRPiPS
50	Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi: – Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. – Program „Rodzina 500 plus” .	MRPiPS
51	Zdrowa Mama: – Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu - jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2018-2020 – Program badań przesiewowych noworodków w Polsce na lata 2019-2022 – Promocja karmienia piersią ze szczególnym uwzględnieniem podpunktu 1.2.4 e Narodowego Programu Zdrowia – zapewnienie dostępu do profesjonalnej pomocy w zakresie rozwiązywania problemów laktacyjnych – Program kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego – Program polityki zdrowotnej służący wykonaniu programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2017-2021 – Szkolenia dla kadr medycznych w ramach Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce – Projekty infrastrukturalne w szczególności w zakresie: chorób stanowiących główną przyczynę dezaktywizacji zawodowej, ginekologii, położnictwa, neonatologii oraz pediatrii	MZ
52	Narodowy Program Mieszkaniowy	MiIR
53	Polityka społeczna wobec osób starszych 2030 Bezpieczeństwo*Uczestnictwo*Solidarność	MRPiPS
54	Dostępność Plus	MiIR
55	Skuteczna pomoc społeczna	MRPiPS
56	Ekonomia solidarności społecznej	MRPiPS
57	Leki 75+	MZ
58	Inkubator Innowacji Społecznych	MiIR

3. LISTA PODMIOTÓW UCZESTNICZĄCYCH W REALIZACJI STRATEGII

Podmiot	Projekty
Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy	Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy
	Wypracowanie i upowszechnienie, we współpracy z partnerami społecznymi, modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy
	Model oceny zdolności do pracy dla potrzeb aktywizacji zawodowej młodych osób z niepełnosprawnością ruchową
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Usprawnienie procesu stanowienia prawa
Ministerstwo Cyfryzacji	Program rozwoju kompetencji cyfrowych
	Ogólnopolska Sieć Edukacyjna
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Zintegrowany System Kwalifikacji
	Inicjatywa na rzecz umiejętności
	Edukacj@ w społeczeństwie cyfrowym
	Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu (szkolnictwo zawodowe)
	Włączeni w edukację: <ul style="list-style-type: none"> – Narzędzia diagnostyczne w poradnictwie psychologiczno-pedagogicznym – Opracowanie modelowych rozwiązań w zakresie kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w oparciu o założenia diagnozy funkcjonalnej z wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)
	Podnoszenie jakości nauczania oraz rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów
	Doskonalenie systemu egzaminów zewnętrznych w celu ich dostosowania do nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego i zorientowania na ocenę kompetencji kluczowych
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju	Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym
	Narodowy Program Mieszkaniowy
	Dostępność Plus
	Inkubator Innowacji Społecznych

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyzszego	Reforma szkolnictwa wyższego
	Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej
	Doktorat wdrożeniowy
	Dydaktyczna Inicjatywa Doskonałości
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi: <ul style="list-style-type: none"> – Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. – Program „Rodzina 500 plus”.
	Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo*Uczestnictwo*Solidarność
	Skuteczna pomoc społeczna
	Ekonomia solidarności społecznej
	Gwarancje dla młodzieży
	Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych 2019–2030
	Wsparcie działań na rzecz osób 50 plus z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy, w oparciu o informacje pozyskane między innymi z badania „Zdrowia, Starzenia się Populacji i Procesów Emerytalnych w Europie” (SHARE)
	Migracje zarobkowe jako narzędzie wspierania rozwoju kapitału ludzkiego.
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Nowe szanse dla wsi
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Infrastruktura sportowa dla budowy kapitału ludzkiego
	Upowszechnianie aktywności fizycznej w społeczeństwie
	Upowszechnianie sportu dzieci i młodzieży
Ministerstwo Sprawiedliwości	Ograniczenie powrotności do przestępstwa skazanych opuszczających zakłady karne i areszty śledcze
	Zmniejszenie zjawiska przestępczości nieletnich
	Edukacja prawna dzieci i młodzieży
	Doskonalenie kadry działów penitencjarnych i terapeutycznych w zakresie prowadzenia oddziaływań psychologicznych lub terapeutycznych oraz w zakresie prowadzenia oddziaływań penitencjarnych
	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych funkcjonariuszy pionu ochrony w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej
	Podnoszenie kwalifikacji kadry pionu prawno-organizacyjnego Służby Więziennej
	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry medycznej jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej

<p>Ministerstwo Zdrowia</p>	<p>Efektywna Służba Zdrowia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mapowanie potrzeb zdrowotnych - platforma BASiW: koordynacja i nadzór rozwoju systemu monitorowania i planowania w ochronie zdrowia - Wzmocnienie nadzoru nad jakością opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa pacjenta - Platforma P1 - E-krew - informatyzacja publicznej służby krwi oraz rozwój nadzoru nad krwiolecznictwem - Wprowadzenie nowoczesnych e-usług w podmiotach leczniczych nadzorowanych przez Ministra Zdrowia - Program Dostępność Plus w ochronie zdrowia - Poprawa funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego - System Informatyczny Narodowego Płatnika - Poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia w kluczowych obszarach ze względu na trendy epidemiologiczne - Polityka wieloletnia państwa na rzecz pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce (z uwzględnieniem etapów prac zainicjowanych w roku 2018) - Przygotowanie, przetestowanie i wdrożenie do systemu opieki zdrowotnej organizacji opieki koordynowanej (OOK) Etap II Faza pilotażowa - model POZ+ - Dzienna długoterminowa opieka medyczna - Wsparcie podmiotów podstawowej opieki zdrowotnej we wdrażaniu standardów jakości i bezpieczeństwa opieki - Wsparcie szpitali we wdrażaniu standardów jakości i bezpieczeństwa opieki - Szkolenia pracowników administracyjnych i zarządzających podmiotami leczniczymi, jak również przedstawicieli płatnika i podmiotów tworzących służące poprawie efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju zdolności analitycznych i audytu wewnętrznego w jednostkach systemu ochrony zdrowia - Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie praktycznego kształcenia studentów, w tym tworzenie centrów symulacji medycznej - Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie kształcenia pielęgniarek i położnych ukierunkowanych na zwiększenie liczby absolwentów ww. kierunków - Kształcenie podyplomowe lekarzy - rozwój kształcenia praktycznego z wykorzystaniem technik symulacji medycznej - Rozwój kształcenia specjalizacyjnego lekarzy w dziedzinach istotnych z punktu widzenia potrzeb epidemiologiczno-demograficznych kraju - Kształcenie podyplomowe lekarzy realizowane w innych formach niż specjalizacje w obszarach istotnych z punktu widzenia potrzeb epidemiologiczno-demograficznych kraju, ze szczególnym uwzględnieniem lekarzy współpracujących z placówkami podstawowej opieki zdrowotnej - Doskonalenie zawodowe pracowników innych zawodów istotnych z punktu widzenia funkcjonowania systemu ochrony zdrowia - Rozwój kompetencji pielęgniarzkich - Budowa Centrum Medycyny Nieinwazyjnej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (2015-2020) - Modernizacja Klinik i Budynków Reumatologii Narodowego Instytutu Geriatrii, Reumatologii i Rehabilitacji im. Prof. Dr m.in. m.in. Eleonory Reicher w Warszawie (2014-2019) - Nowa Siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim (2006-2019) - Przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie (2011-2019)
------------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Przebudowa i rozbudowa Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (2016-2022) - Powstanie Śląskiego Ośrodka Kliniczno-Naukowego Zapobiegania i Leczenia Chorób Środowiskowych, Cywilizacyjnych i Wieku Podeszłego im. prof. Zbigniewa Religi na lata 2018-2021 - Rozbudowa i modernizacja Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 im. Dr. Jana Bizuela w Bydgoszczy (2018-2024). - Drugi etap budowy Centrum Kliniczno-Dydaktycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wraz z Akademickim Ośrodkiem Onkologicznym (2018-2023).
	<p>Zdrowsze Społeczeństwo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wdrożenie programów profilaktycznych - Opracowanie i wdrożenie programów polityki zdrowotnej - Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020 - Program zapobiegania depresji w Polsce na lata 2016-2020 - Poprawa opieki zdrowotnej oraz wzmocnienie wsparcia społecznego dla osób z chorobami rzadkimi - Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce na lata 2017-2021 - Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020 - Program profilaktyki i leczenia chorób układu sercowo-naczyniowego POLKARD na lata 2017-2020 - Narodowy program zwalczania chorób nowotworowych na lata 2016-2024 (NPZCHN) - Program pn. Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu (Program Zdrowie) - Narodowy program rozwoju medycyny transplantacyjnej - Krajowy program zmniejszania umieralności z powodu przewlekłych chorób płuc poprzez tworzenie nieinwazyjnej wentylacji mechanicznej na lata 2016-2019 - Narodowy program ochrony antybiotyków na lata 2016-2020
	<p>Zdrowa Mama:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu - jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2018-2020 - Program badań przesiewowych noworodków w Polsce na lata 2019-2022 - Promocja karmienia piersią ze szczególnym uwzględnieniem podpunktu 1.2.4 e Narodowego Programu Zdrowia - zapewnienie dostępu do profesjonalnej pomocy w zakresie rozwiązywania problemów laktacyjnych - Program kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego - Program polityki zdrowotnej służący wykonaniu programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na lata 2017-2021 - Szkolenia dla kadr medycznych w ramach Programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce - Projekty infrastrukturalne w szczególności w zakresie: chorób stanowiących główną przyczynę dezaktywizacji zawodowej, ginekologii, położnictwa, neonatologii oraz pediatrii
	Leki 75+
<p>Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych</p>	<p>Wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów ds. zarządzania rehabilitacją - jako element kompleksowej rehabilitacji w Polsce</p>

	Wypracowanie i pilotażowe wdrożenie modelu kompleksowej rehabilitacji umożliwiającej podjęcie lub powrót do pracy
Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Rozwój i utrzymanie ogólnopolskiego Rejestru Usług Rozwojowych (BUR)
	Bilans Kapitału Ludzkiego
	AppHelp4SMEs – Apprenticeship Helpdesk for Small and Medium Size Enterprises
	Rady ds. Kompetencji
	Akademia Menadżera MŚP
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	Dofinansowanie działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, prowadzonych przez płatników składek
	Ubezpieczenia Społeczne – edukacja z ZUS
	Projekt z ZUS
	Lekcje z ZUS

do użytku wewnętrznego